

Mari Patanen

SUOMEN LATU ULKOILUN EDUNVALVOJANA

- Tapaustutkimus Sulka II -hankkeesta

Jyväskylän yliopisto
Liikuntakasvatuksen laitos
Liikunnan yhteiskuntatieteiden
pro gradu -tutkielma
Kevät 2013

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Liikuntakasvatuksen laitos/liikuntatieteellinen tiedekunta

PATANEN, MARI: Suomen Latu ulkoilun edunvalvojana – Tapaustutkimus Sulka II -hankkeesta

Pro gradu -tutkielma, 96 sivua

Liikunnan yhteiskuntatieteet

2013

Ulkoiluolosuhteiden edistämistyössä käsitykset ympäristön hallinnasta nousevat keskeisinä esiin. Ulkoilun edistämiseen liittyy monenlaisia ympäristönsuojelun, aluekehityksen, vallankäytön sekä luonnonresurssien omistus- ja käyttöoikeuksien kysymyksiä. Paikallisyhteisöjen toimijoiden suhtautuminen ympäristöasioihin, heidän arvostuksensa ja asenteensa koskien ympäristöä ja ympäristönhoitoa, eli ns. paikallinen ympäristöorientaatio on jatkuvan määrittelykamppailun kohteena. Kiistat koskien ympäristön ja luonnon käyttöä ovat synnyttäneet eräänlaisen hallitsemisen pakon, mikä edellyttää niin horisontaalista kuin vertikaalistakin verkostoitumista.

Vuosina 2009–2011 toteutetun Sulka II -hankkeen avulla Suomen Latu keräsi tietoa 15 kunnan ulkoiluolosuhteista ja niiden kehittämisestä sekä toimi tämän tiedon jakajana. Ulkoiluolosuhteiden tila nähdään hallinnollisena ongelmana, mikä Suomen Ladun edunvalvontatyössä tarkoittaa ulkoilua vaarantavien uhkien hallintaa ja riskien poistamista. Sulka II -hanketta voidaan pitää Suomen Ladun ulkoilun edunvalvontatyön ilmentymänä, jossa asiantuntijuus ja verkostoituminen korostuvat ulkoilun olosuhteiden hallinnan välineinä.

Ulkoiluasioista päättävien viranomaisten puutteelliset tiedot ovat esteenä ulkoiluolosuhteiden kehittämiseksi. Suomen Ladun asiantuntijuutta tarvitaan levittämään hyviä käytäntöjä ja ohjeistuksia kuntien käyttöön. Keskeinen syy ulkoilun ongelmakohtiin on lisäksi puutteellinen yhteistyö eri sektoreiden sisällä ja välillä. Suomen Latu pyrkii mahdollistamaan eri tahojen välisen yhteistyön, toimimaan ikään kuin linkkinä useiden toimijoiden välillä. Tietoa levittämällä ja verkostoitumalla Suomen Ladun on mahdollista saada eri sektorit osalliseksi yhteiseen ongelmaan ja hallinnan piiriin.

Sulka II -hankkeessa ulkoiluolosuhteiden hallintaan pyrittiin praktisten toimenpiteiden kautta. Arvo- ja asennevaikuttaminen eivät tule kehyksistä esiin yhtä selvästi kuin edunvalvontatyön kiinnittyminen fyysisiin paikkoihin. Ympäristö ei näyttäyty järjestyksessä arvona sinänsä, vaan välineenä oman intressin toteuttamiseksi. Tällöin hallinta liittyy erityisesti ympäristöön vaikuttamiseen, pyrkimykseen muokata maankäyttöä ja yhdyskuntarakennetta ulkoilua paremmin palvelevaksi. Sulka II -hankkeessa kunnissa vallalla olevia hallintakäytäntöjä ei kyseenalaistettu, vaan pikemminkin pyrittiin tuomaan kokemustietoa ulkoilun olosuhteista teknisen suunnittelutiedon rinnalle.

ASIASANAT: ulkoilu, ympäristö, ympäristöpolitiikka, hallinta, asiantuntijuus, verkostoituminen, vaikuttaminen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ.....	8
2.1. Ulkoiluasioita hoitavia viranomaisia valtionhallinnossa	10
2.2. Ulkoilun asema paikallishallinnossa.....	11
3. SUOMEN LATU RY.....	13
3.1. Suomen Ladun historiaa.....	14
3.2. Suomen Ladun ulkoilun olosuhdetyö	20
4. YMPÄRISTÖÖN VAIKUTTAMINEN	24
4.1. Kansalaisjärjestöt	25
4.2. Yhteiskunnalliset liikkeet.....	27
4.3. Liikkeiden tuottamat kehukset	28
5. VERKOSTOT, HALLINTA JA ASIANTUNTIJUUS.....	31
5.1. Verkostot	32
5.2. Hallinta.....	33
5.3. Asiantuntijuus	35
5.4. Hallinta kansalaisyhteiskunnassa	36
6. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	39
6.1. Suomen Latu ympäristöpoliittisena toimijana	40
6.2. Tutkimuskysymykset	45
6.3. Tutkimusmenetelmät ja aineisto	46
6.4. Analyysi	47
7. ULKOILUOLOSUHTEIDEN ONGELMADIAGNOSTIIKKA SULKA II -HANKKEESSA	54
7.1. Diagnostinen kehys	54
7.2. Prognostinen kehys	59
7.3. Mobilisoiva kehys	63
7.4. Yhteenvedo kehyksistä	65
8. SUOMEN LADUN ULKOILUN EDUNVALVONTATYÖ SULKA II -HANKKEESSA....	72
8.1. Verkostoituminen.....	72
8.2. Asiantuntijuus	75

8.3. Hallinta.....	79
9. POHDINTA	83
LÄHTEET	87

1. JOHDANTO

Suomalaisessa metsässä pajulintujen, peippojen ja punakylkirastaiden viserrykseen yhdistyy harmonisesti rukkien, reimojen ja raiskien suhina tuulipukukansamme liikkeessä erilaisilla ulkoilureiteillä, kuten pururadoilla, laduilla ja vaellusreiteillä. Raikuvia kurjen huutoja rytmittää pitkospuiden tasainen töminä patikoiden ylittäessä suota. Talvisaikaan samaista suota halkovat vieretysten jäniksen jäljet ja hiihtäjän latu. Kesälomaansa viettävät vesipedot yrittävät napata käsiinsä pikkukaloja, joiden matkaa kirkasvetisen järven pinnalta voi hyvin seurata. Syksyisen sateen yllättämät marjastajat puolestaan löytävät suojan suuren kuusen alta ja aarnimetsän pudottamat oksat päätyvät lämmönlähteeksi räiskyvään nuotioon. Suomalaisten suosituimmille liikuntaharrastuksille kävelyille, pyöräilylle, juoksulle ja hiihdolle luonto tarjoaa tärkeän ympäristön. Sopivien puitteiden lisäksi luonto antaa ihmisille mahdollisuuden kunnon kohottamiseen, rentoutumiseen ja elämysten kokemiseen.

Ulkoilun terveydelliset ja psyykkistä virkistystä antavat vaikutukset ovat tiiviissä yhteydessä koko yhteiskunnan tilaan ja erityisesti maankäytön suunnittelun sekä ympäristönsuojelun tasoon. Muun muassa luonnonvarojen käytön tehostuminen ja maankäytön muutokset heikentävät ympäristömme tilaa. Ympäristöhuolta on omiaan lisäämään ajankohtainen ilmastonmuutoskeskustelu. Muutoksen myötä totuttujen tapojen ja käytänteiden noudattaminen muuttuu epävarmaksi, sillä monet varsin viattomaltakin vaikuttavat toimet saattavat nakertaa olemassaolomme ekologista perustaa. Luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi joudutaan pohtimaan erilaisia lainsäädännöllisiä ratkaisuja ja muita ohjauskeinoja. Useat elinympäristöämme määrittävät tekijät ovatkin nousseet valta- ja merkityskamppailuiden kohteiksi synnyttäen tarpeen uusille poliittisille käytännöille, ympäristöpolitiikalle. Niin eri yhteisöjen kuin yksilöidenkin valinnoilla ja ratkaisuilla voi olla ympäristön kannalta kauaskantoisia seurauksia.

Koska liikuntaharrastuksemme ovat monelta osin täysin riippuvaisia luonnosta, on koko liikuntaliikkeen etujen mukaista, että ympäristö kykenee tarjoamaan sille edellytyksiä myös

tulevaisuudessa. Siksi esimerkiksi Suomen Latu, ulkoilun ja retkeilyn edistämiseen erikoistunut kuntoliikuntajärjestö, pyrkii omilla toimillaan turvaamaan suomalaisten monipuolisten ulkoiluolosuhteiden säilymistä. Suomen Latu määrittelee itsensä monissa teksteissä paitsi suomalaisten liikuttajaksi, myös ulkoilun edunvalvojaksi. Edunvalvontatyön merkityksellisyyttä perustellaan mm. sillä, että valtion ja kuntien hallinnossa ulkoilu ja luonnon virkistyskäyttö ovat pirstaloituneet monen eri hallintoalan reuna-alueille, minkä vuoksi niistä on tarvittaessa helppo vähentää resursseja. (Suomen Ladun toimintasuunnitelma 2011, 4.)

Ilman pitkospuita patikoijan jalka saattaisi juuttua upottavaan suonsilmäkkeeseen. Ilman kunnollisia opasteita hiihtäjä eksyisi väärille urille. Ilman jokamiehenoikeuksia marjastajien apajat kuihtuisivat olemattomiin. Järvi, jonka pinta on roskien kirjoma, tuskin houkuttelisi uimareita sukeltamaan syvyyksiinsä. Pro gradu -tutkimuksessani tarkastelen niitä toimia, joiden avulla Suomen Latu pyrkii turvaamaan ja kehittämään ulkoilumahdollisuuksiamme. Tarkoitukseni on siis tuottaa analyysi Suomen Ladun ulkoilupolitiikasta. Erityisenä kiinnostuksen kohteena ja pontimena tutkimukselleni on järjestön vuosina 2009–2011 toteuttama Sulka II -hanke, jossa kartoitettiin ulkoiluolosuhteet 15 kunnasta ja tarkasteltiin niitä kuntalaisten tarpeiden näkökulmasta. Hankkeen avulla pyrittiin keräämään malleja ulkoiluolosuhteiden kehittämiseksi myös muissa kunnissa.

Sulka II -hanke on esimerkki Suomen Ladun ulkoilupolitiikan ilmentymisestä ja laajasta niin valtakunnalliseen kuin paikalliseenkin päätöksentekoon vaikuttamisesta. Suomen Ladun tuottamiin asiakirjoihin ja materiaaleihin perehtymällä selvitan, millaista ongelmediagnostiikkaa, käytäntöjä sekä toimijoita ulkoilun edunvalvontatyöhön liittyy ja millaiset asiat ulkoilupolitiikkaa suuntaavat ja perustelevat. Tulkintojeni tukena toimivat yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen piirissä syntynyt kirjallisuus ja alalla sovelletut käsitteet sekä teoreettis-metodologiset lähestymistavat. Ympäristösosiologisen viitekehyksen käyttöä perustelen sillä, että ajaessaan ulkoilupolitiikkaansa eteenpäin Suomen Latu joutuu jatkuvasti tekemisiin myös ympäristöpolitiikan alaan kuuluvien asioiden kanssa. Esimerkiksi jokamiehenoikeuksien turvaaminen ja luonnontilaisten

retkeily-ympäristöjen vaaliminen on paitsi ulkoiluolosuhteisiin myös ympäristöön vaikuttamista. Näin järjestön piirissä harjoitettava kansalaisvaikuttaminen kytkeytyy osaksi ympäristö- ja yhdyskuntapoliittisia keskusteluja - ja ulkoilupolitiikka osaksi ympäristöpolitiikkaa.

Tutkimukseni alussa perehdyn ulkoilun sekä luonnon virkistyskäytön määritelmiin ja selvitän, miten julkinen sektori säätelee ulkoilun olosuhteita Suomessa. Näiden tarkastelujen kautta haluan tuoda esiin sen toimintaympäristön, johon Suomen Latu pyrkii vaikuttamaan. Valotan Suomen Ladun historiaa sekä nykypäivää erityisesti ulkoilun olosuhdetyön näkökulmasta. Tutkimukseni varsinaista viitekehystä rakennan tutustumalla ympäristön politisoitumiseen ja kansalaisvaikuttamiseen. Yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimusperinteen avulla voidaan paremmin ymmärtää myös Suomen Ladun harjoittaman ulkoilun olosuhteiden hallinnan ongelmanasetteluja, toimenpide-ehdotuksia ja perusteluja. Valitsemaani teoriataustaa pyrin perustelemaan kartoittamalla Suomen Ladun paikantumista ympäristöliikkeiden kenttään. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan Sulka II -hankkeessa muotoiltua ulkoilun ongelmediagnostiikkaa. Sulka II -hankkeen ja siinä esitettyjen ulkoilun ongelmakohtien, ratkaisukeinojen sekä perustelujen avulla kuvaan lopuksi Suomen Ladun ulkoilun edunvalvontatyötä.

2. LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ

Luonto liikkumisympäristönä on suomalaisille erityisen tärkeä. Kevyen liikenteen väylien lisäksi suosituimpia liikuntamuotojamme, kävelyä, juoksua, pyöräilyä sekä hiihtoa, harrastetaan eniten erilaisilla ulkoilureiteillä, kuten pururadoilla, hoidetuilla laduilla ja vaellusreiteillä (Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010). Ympäristön muuttuessa on kiinnitettävä erityistä huomiota ulkoiluolosuhteiden, kuten metsätalous- ja vesistöalueilla kulkevien latujen, retkeily- ja ulkoilureittien sekä luontopolkujen suojeluun (Herva 1994, 307). Monet ulkoliikuntamuodot vaativat mahdollisimman luonnonmukaisia ympäristöjä, joten on tärkeää, että noita edellytyksiä vaalitaan ja että esimerkiksi tiettyjä alueita osoitetaan virkistyskäyttöön rakentamisen sijasta (Laininen 1999, 41).

Metsäntutkimuslaitoksen määritelmän mukaan luonnon virkistyskäyttö pitää sisällään kaiken luonnonympäristössä vapaa-ajanviettamistarkoituksessa tapahtuvan oleskelun ja liikkumisen, joka voi olla joko kävelyä, juoksua, hiihtoa, pyöräilyä tai moottoriajoneuvolla ajoa. Tarkoituksena voi olla niin liikunta, maisemien ihailu, luonnon harrastaminen, retkeily, telttailu, virkistyskalastus, metsästys, veneily, marjastus kuin sienestyskin. Mikäli loma-asumiseen ja matkailuun liittyy em. virkistystoimintaa, kuuluvat ne myös luonnon virkistyskäytön piiriin. Sen sijaan ammattimainen rahan ansaitsemiseen tähtäävä kalastus, metsästys, marjastus ja sienestys eivät ole luonnon virkistyskäyttöä. Virkistyskäyttö-termi on yleinen erityisesti puhuttaessa luonnonvarojen käytöstä tai maankäytöstä. (Metla.)

Ulkoilu puolestaan on virkistyskäyttöä yleisempi termi kuvaamaan väestön ulkoilukäyttäytymistä. Virkistysaluekomitean mietinnössä (1973) ulkoilu määritellään ulkona luonnossa tapahtuvaksi vapaa-ajan viettämiseksi joko jalan, hiihtäen, pyöräillen, veneillen tai näihin verrattavalla tavalla liikkuen. Myös tilapäinen luonnossa oleskelu, kuten uiminen, telttailu, marjastus, sienestys tai onkiminen voidaan käsittää ulkoiluksi. Ulkoilua eivät ole loma-asuminen, moottoriurheilu, huippu-urheilu eikä matkailu siltä osin kun siihen ei sisälly ulkoilua. (Virkistysaluekomitea 1973, 1–2.) Metsähallituksen mukaan ulkoilu on vapaa-aikana omin lihasvoimin liikkumista tai oleskelua ulkona, kodin pihapiirin ulkopuolella. Työ- ja asiointimatkoja ei lasketa kuuluvaksi ulkoilukäsitteeseen. (Metla.)

Ulkoilufoorumin määritelmän mukaan ulkoilu on omin lihasvoimin liikkumista ulkona, mitä tehdään pääasiallisesti huvin, virkistyksen tai liikunnan terveysvaikutusten takia. Määritelmässä korostetaan, että ulkoilu ei toimi vastoin kestävän kehityksen periaatteita, vaan jokamiehenoikeuksia soveltaen tai ollen ainakin osittain niistä riippuvainen. (Järjestötoiminnan käsikirja 2009, 3.)

Suomessa jokamiehenoikeudet mahdollistavat ulkoilun useilla alueilla. Jokamiehenoikeuksilla tarkoitetaan jokaisen maassamme oleskelevan oikeutta käyttää luontoa riippumatta siitä, kuka alueen omistaa. Mikäli luontoa käytetään jokamiehenoikeuksien sallimissa rajoissa, ei siihen siis tarvita maanomistajan lupaa. Oikeutta ei kuitenkaan saa käyttää hyväkseen haittaa tai häiriötä tuottavalla tavalla. Jokamiehen oikeuksien lisäksi onkin aina muistettava myös jokamiehen vastuu. Yhtä laajat oikeudet ovat voimassa Suomen lisäksi oikeastaan vain muissa Pohjoismaissa. (Tuunanen 2010, 1.)

Liikkuminen jalan, hiihtäen tai pyörällä on sallittua kaikkialla paitsi pihamailla sekä sellaisilla pelloilla, niityillä ja istutuksilla, jotka saattavat vahingoittaa kulkemisesta. Viranomaisella on kuitenkin oikeus rajoittaa luonnossa liikkumista esimerkiksi luonnonsuojelualueilla. Myös tilapäinen luonnossa oleskelu, kuten telttailu, sekä rauhoittamattomien kukkien, metsämarjojen ja sienien poimiminen on sallittu samoilla alueilla, missä voi vapaasti kulkeakin. Lisäksi onkiminen ja pilkkiminen katsotaan maksuttomiksi yleiskalastusoikeuksiksi. Toisaalta jokamiehenoikeudet sisältävät myös kieltoja. Esimerkiksi avotulta ei saa tehdä toisen omistamalle maalle ilman pakottavaa tarvetta, samoin metsästyks ja kalastus ilman asianomaisia lupia on kielletty. Myöskään moottoriajoneuvolla ajaminen maastossa ilman maanomistajan lupaa, luontokappaleiden häiritseminen sekä roskaaminen eivät ole sallittuja tekoja. (Tuunanen 2010, 2–3, 5–7, 16, 23.)

Jokamiehenoikeudet eivät kuitenkaan yksinään takaa ulkoilumahdollisuuksien laatua ja riittäviä puitteita. Metsänomistajalla ei ole velvoitetta hoitaa metsäänsä virkistystarpeet huomioiden. Ulkoiluun tarvitaan muutakin, kuin vain oikeus kulkea toisen maalla. Sieväsen

mukaan ulkoilumahdollisuuksien sekä määrällinen että laadullinen turvaaminen nojaa kolmeen tekijään: luonnonvaroihin, palveluihin ja rakenteisiin sekä ympäristön hoitoon. Luonnonvarojen tulisi vastata ulkoilun ympäristövaatimuksiin, eli olla vetovoimaisia, yhteiskunnan hallinnassa sekä helposti saavutettavissa. Myönteisten ulkoilukokemusten syntymiseksi tarvitaan palveluja, jotka lisäävät tyytyväisyyttä ja turvallisuuden tunnetta. Palvelurakenteen avulla voidaan myös parantaa alueen ekologista ja sosiaalista kantokykyä. (Sievänen 1995, 13–14.) Palveluiden ja rakennetun ulkoiluympäristön tarjoaminen on erityisen tärkeää sellaisilla alueilla, joilla ulkoileminen on runsasta. Alueen kestävä käyttö puolestaan edellyttää ympäristön hoitoa. Turvallinen ympäristö ja luonnonprosessien jatkuvuuden varmistaminen takaavat alueen kestävyuden sekä viihtyisyyden.

Ulkoilu voi tapahtua joko luonnonympäristössä tai muokatussa luonnonympäristössä. Luonnonympäristöllä tarkoitetaan ympäristöä, jonne ihminen ei ole rakentanut liikunnan harjoittamiseen tarkoitettuja ratkaisuja. Kun puhutaan muokatusta liikuntaympäristöstä, sillä tarkoitetaan rakennettuja ulkoilupaiikkoja, kuten ulkoilureittejä. (Hankesuunnitelma, 4.) Ulkoiluun tarvitaan myös varsinaisia virkistysalueita. Virkistysaluekomitea on erotellut virkistysalueet tarveperusteisiin, taajama- ja seutupohjaisiin sekä luonnonresursseiltaan erityisen hyvin virkistystarkoituksiin soveltuviin alueisiin. Taajama- ja seutupohjaiset virkistysalueet käsittävät puistomaiset, kaupunkirakenteen sisään sijoittuvat päivittäistä ulkoilua palvelevat ulkoilupuistot, reuna-alueilla sijaitsevat ulkoilualueet sekä taajamien ulkopuolella palvelevat retkeilyalueet, joita käytetään lähinnä viikonloppuisin. Luonnonresurssipohjaisia virkistysalueita käytetään lähinnä lomavapaata vietettäessä ja ne ovat erämaaluonteisia ja usein luonnonsuojelullisesti arvokkaita alueita, kuten valtion retkeilyalueet ja kansallispuistot. (Virkistysaluekomitea 1973, 7.)

2.1. Ulkoiluasioita hoitavia viranomaisia valtionhallinnossa

Ulkoiluasioihin vaikuttavia toimijoita on valtionhallinnossa useita. Ympäristöministeriö vastaa luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun yleisistä edellytyksistä huolehtimalla mm. jokamiehen oikeuksista, ulkoilulain kehittämisestä, maastoliikenneasioista ja valtakunnallisista alueiden käytön periaatteista. Lisäksi ympäristöministeriö edistää kuntien

virkestysaluehankkeita. Suomen ympäristökeskus puolestaan kerää esimerkiksi valtakunnallista paikkatietoaineistoa luonnon virkestyskäyttömahdollisuuksista ja seuraa virkestyskäyttöön liittyvää maankäyttöä sekä tutkii ja kehittää vesistöjen kunnostukseen liittyviä menetelmiä. Alueellisten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävänä taas on säätää maasto- ja vesiliikennerajoituksia ja -kieltoja. Lisäksi ne vahvistavat ulkoilulain mukaiset reittisuunnitelmat, ohjaavat ja neuvovat rantojen ja vesistöjen kunnostusta sekä osallistuvat erilaisten hankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen. (Ympäristöhallinto.)

Valtion alueelle perustettavasta retkeilyalueesta päättää valtioneuvosto ja valtion mailla olevasta ulkoilureitistä vastaa valtio. Käytännössä valtion omistamia maa- ja vesialueita hallinnoi Metsähallitus, joka on sekä liiketoimintaa että julkisia hallintotehtäviä toteuttava valtion liikelaitos. Metsähallituksen luontopalveluilla on vastuu kaikista valtion ulkoilureiteistä, kansallispuistoista, luonnonpuistoista, luonnonsuojelualueista sekä retkeilyalueista. (Metsähallitus.)

Maa- ja metsätalousministeriön toimialueeseen kuuluvat virkestyskalastus- ja metsästysasiat (Tuunanen 2010, 22). Metsäntutkimuslaitos puolestaan on maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksen piiriin kuuluva tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatio. Sen tehtävänä on tutkimusten avulla edistää Suomen metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä. Näin ollen Metsäntutkimuslaitos tekee myös luonnon virkestyskäyttöön liittyvää tutkimustyötä. (Metla.) Opetus- ja kulttuuriministeriö puolestaan huolehtii liikuntakulttuurista mm. jakamalla liikuntajärjestöille avustuksia sekä tukemalla liikuntapaikkarakentamista, kuten ulkoilureittihankkeita. Myös työ- ja elinkeinoministeriö vaikuttaa luonnon virkestyskäyttöön edistämällä alan elinkeinotoimintaa. (Tuunanen 2010, 22.)

2.2. Ulkoilun asema paikallishallinnossa

Kuntalaki (1995), kansanterveyslaki (2004), ulkoilulaki (1973) ja liikuntalaki (1998) muodostavat kuntien toimintaa säätelevän kehyksen, jossa ulkoiluolosuhteiden edistämisen kannalta keskeiseksi tehtäväksi määritetty asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden

edistäminen, ulkoilureiteistä vastaaminen ja liikuntapalvelujen sekä -paikkojen järjestäminen. Kuntalaissa säädetään mm. niistä menettelytavoista, jotka koskettavat myös ulkoiluun liittyvää päätöksentekoa (Kuntalaki 365/1995). Ulkoilulain mukaan ulkoilureittien tekeminen ja kunnossapito kuuluvat kuntien tehtäviin. Kunta voi myös oman harkintansa mukaan uskoa tehtävän sopivaksi katsomalleen yhteisölle. Ulkoilureittien perustamista varten on kunnan toimesta tehtävä ulkoilureittisuunnitelma sekä pidettävä paikalla ulkoilureittitoimitus (Ulkoilulaki 606/1973, 2§.) Alueellinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vahvistaa ulkoilureittisuunnitelman. Ennen vahvistamista on niiden, joiden oikeutta tai etua suunnitelma koskee, mahdollisuus tehdä muistutuksia. (Ulkoilulaki 606/1973, 4§.)

Liikuntalain mukaan kunnan tehtävä on luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle alueellisen ja paikallisen yhteistyön avulla (Liikuntalaki 1054/1998, 2§). Käytännössä tämä tarkoittaa liikuntapalvelujen sekä -paikkojen järjestämistä yhdessä muiden kuntien, yksityisten toimijoiden sekä kolmannen sektorin kanssa. Kansanterveyslaki puolestaan määrittää kunnan keskeiseksi tehtäväksi asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, minkä puolestaan voidaan katsoa liittyvän myös ulkoiluolosuhteiden edistämiseen (Kansanterveyslaki 66/1972).

Kunnissa vapaasta maa-alasta kilpailevat niin teollisuus, kauppa, asunnot kuin liikenneväylätkin, ja ulkoilun olisi kyettävä taistelemaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden puolesta. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kaavaa valmisteltaessa on ensinnäkin oltava vuorovaikutuksessa niiden ihmisten ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 6§). Lisäksi alueiden käytön suunnittelun tavoitteina on lain mukaan mm. edistää turvallisen, terveellisen ja viihtyisän, eri väestöryhmien tarpeet huomioivan elinympäristön luomista, säilyttää luonnon monimuotoisuutta ja muita luonnonarvoja sekä edesauttaa ympäristönsuojelua ja ympäristöhaittojen ehkäisyä (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 5§).

3. SUOMEN LATU RY

Suomen Latu ry on paikallisten latuyhdistysten valtakunnallinen keskusliitto, joka sekä välittömästi että jäsenyhdistystensä kautta pyrkii tuomaan luonnossa tapahtuvan kuntoliikuntatoiminnan ja retkeilyn koko kansan tavaksi. Suomen Latu haluaa levittää sellaisia kuntoliikuntaan ja retkeilyyn liittyviä tietoja, taitoja ja asenteita, että ne ylläpitäisivät sekä kehittäisivät suomalaisten fyysistä kuntoa ja henkistä vireyttä. (Suomen Latu ry:n säännöt.) Suomen Ladun visio on pitää suomalaiset maailman eniten liikkuvien kansojen joukossa. Erityisen tärkeäksi nähdään vahvan perustan luominen yksilön ja yhteisön tarpeille harrastaa liikuntaa ulkona mahdollisimman usein ja monipuolisesti. (Suomen Ladun strategia vuosille 2008–2015.) Nykyään järjestön edistämiä kesälajeja ovat mm. pyöräily, melonta, sauvakävely, kävely, maastorullaluistelu, uinti, geokätköily ja hiekanveisto. Talvella puolestaan harrastetaan hiihtoa, talviuintia, lumikenkäilyä, retkiluistelua sekä jään- ja lumenveistoa. (Suomen Ladun kotisivut.)

Suomen Latu voidaan määritellä luonteeltaan epäpoliittiseksi liikuntajärjestöksi, jonka jäsenistöä yhdistää kiinnostus luonnossa liikkumiseen. Toisaalta järjestössä tehdään myös aktiivista työtä ulkoiluolosuhteiden edistämiseksi ja ulkoilijoiden edun valvomiseksi. Näin ollen Suomen Latu on myös aktiivinen ulkoilupoliittinen toimija. Ulkoilun edellytyksiä luodaan monelta osin julkisen vallan toimesta. Valtion asettama lainsäädäntö sekä investoinnit ohjaavat ympäristömme käyttöä, kunnilla puolestaan on kaavoitusvaltaa lähiympäristöihin. Maakunnan tasolla taas esimerkiksi huolehditaan virkistykseen soveltuvien alueiden riittävydestä. Ympäristöön kohdistuvat toimenpiteet ja erilaiset ympäristöongelmat saattavat monin tavoin myös haitata ulkoilun harrastamista. Koska luontoympäristö on suomalaiselle liikunnanharrastajalle tärkeä, herättää tällainen erityiskohde tarpeen suojeluun ja huolenpitoon (Telama 1992, 46–47). Suomen Latu uskoo kansalaisaktiivisuudella voitavan vaikuttaa ulkoilumyönteisten päätösten syntymiseen niin kunnissa kuin valtionhallinnossakin (Järjestötoiminnan käsikirja 2009, 3). Sieväsen mukaan ulkoilupoliittikkaa onkin se, minkälaista kehitystä tuetaan tai jätetään tukematta. Ulkoiluolosuhteiden hallintaa tarvitsemme turvaamaan paitsi jokamiehen oikeudet, myös riittävän ulkoiluympäristön laadun. (Sievänen 1995, 13–14.)

3.1. Suomen Ladun historiaa

Suomen Latu syntyi muutamien aktiivisten hiihtomiesten kuten Akseli Kaskelan, Immo Sorjosen ja Lauri ”Tahko” Pihkalan ajatuksista sekä Ruotsin ja Norjan hiihdonedistämisyjärjestöjen esimerkistä vuonna 1938 edistämään suomalaisten hiihtourheilua. Järjestön tavoitteeksi asetettiin hiihdon saattaminen kansalaistavaksi mm. tekemällä yleistä hiihtopropagandaa, ylläpitämällä hiihtomajoja, rakentamalla latuverkostoa ja järjestämällä hiihtokursseja sekä kehittämällä hiihtovälineitä. Perustamiskokouksessa pohdittiin edelleen esimerkiksi ohjaajien kouluttamista, latujen merkitsemistä kuntien, tehtaitten ja yhdistysten avulla, hiihtokirjallisuuden ja aikakauslehtien julkaisemista sekä tutkimustyötä - teemoja, jotka ovat Ladun toiminnassa keskeisessä asemassa yhä tänäkin päivänä. Kilpailutoiminta ei kuulunut järjestön ohjelmaan, sillä siitä vastasi tahollaan Suomen Hiihtoliitto. (Valleala 1987, 24–25.)

Suomen Ladun toiminta lähti rivakasti käyntiin päähuomion kiinnittyessä hiihdon edellytysten luomiseen, eli lähinnä latujen viitoittamiseen sekä hiihtokurssien järjestämiseen. Sotavuodet katkaisivat järjestön lupaavan alun, tosin esimerkiksi harrastusmerkkejä hiihdettiin useilla paikkakunnilla ja rintamajoukkojenkin keskuudessa. Hiljaisen sota-ajan jälkeen järjestön toiminta alkoi nopeasti vilkastua. Hiihdonohjauskoulutus nautti suosiota, ensimmäinen oma lehti ”Massaurheilu” ilmestyi vuonna 1945 ja Vuokattiin kohosi maja leirien pitoa ja retkeilijöitä varten. Myöhemmin tuosta majasta kehittyi Vuokatin Urheiluopisto. Kansanhiihdoista toiminta alkoi laajeta muihinkin kunto- ja virkistysliikunnan muotoihin, kuten retkeilyyn, vaelluksiin, uintiin, lentopalloon ja sulkapalloon. Lentopalloa ja sulkapalloa varten on myöhemmin perustettu omat erikoisliittonsa. Vuonna 1948 alettiin julkaista omaa Latukalenteria, jossa olivat tiedot viitoitetuista laduista, kursseista ja varusteista. (Valleala 1987, 30, 39.)

Vuonna 1951 järjestetyssä kokouksessa tehtiin organisaatiomuutos, jonka myötä Suomen Ladusta tuli paikallisia latuyhdistyksiä ohjaava ja valvova keskusjärjestö. Lisäksi sääntöihin kirjattiin järjestön tavoitteeksi hiihdon ohella edistää kaikin tavoin

ulkoilutoimintaa ja kansanurheilua yleensä. Näkyvimmin tätä tavoitetta pyrittiin toteuttamaan erilaisten latu- ja polkuretkien avulla. (Valleala 1987, 31.)

Yhteiskuntasuunnittelun nostaessa päätään 1960-luvulla alettiin myös liikuntajärjestöissä uskoa suunnittelun ja tieteen voimaan yhteiskunnallisen kehityksen hallinnoimisessa ja oman toiminnan edistämisessä. Urheiluseurojen aktiivit osallistuivat kuntien liikuntasuunnitteluun ja liikuntapolitiikan tekemiseen pyrkien vaikuttamaan esimerkiksi maankäytönsuunnitteluun. Tietoa etsimällä, tuottamalla ja levittämällä pyrittiin kehittämään omaa toimintaa. (Itkonen 1996, 223.) Vaikuttamalla kunnallisen ulkoilureittiverkoston kehittämiseen Suomen Latu on saanut monet yhteiskunnalliset tahot, kuten kunnat, seutukaavaliitot ja maakuntaliitot kiinnittämään huomiota mm. latu- ja polkureitteihin ja parantamaan näin suomalaisten edellytyksiä harrastaa liikuntaa luonnossa. (Valleala 1987, 30–31.)

Lokakuussa 1960 Suomen Ladun aloitteesta ja sisäasiainministeriön kutsumana järjestettiin laatuaan ensimmäinen yhdyskuntasuunnittelijoiden ja liikuntaväen yhteinen neuvottelutilaisuus, jossa keskusteltiin ulkoilualueiden tarpeellisuudesta, oikeanlaisesta kaavoituksen suunnittelusta ja maa-alueiden varaamisesta ulkoiluun ja muuhun liikuntaan. Kokouksen tuottamassa julkilausumassa suomalaisten kosketus vapaaseen luontoon haluttiin säilyttää ottamalla vapaa-ajan vietto huomioon mm. kaavoituksessa. Julkilausumassa ennustettiin, että teollistuvassa yhteiskunnassa ihmisen luontoyhteydellä tulee olemaan yhä suurempi merkitys yksilön henkiseen ja ruumiilliseen terveyteen. Teollistuminen ja kaupungistuminen aiheuttivat yhdyskuntasuunnittelulle jatkuvan rakentamisen paineen, jonka jalkoihin ulkoilualueiden katsottiin jäävän. Ihmisen pelättiin vieraantuvan luonnosta. Kokous esittikin vetoimuksen sisäasiainministeriölle, että se ryhtyisi pohtimaan, millä tavoin ulkoilualueiden varaaminen, rakentaminen, hoito sekä rahoitus tarkoituksenmukaisimmin voitaisiin järjestää. Lisäksi samana vuonna Suomen Latu oli mukana laatimassa autiotupien rakentamista koskevaa kokonaissuunnitelmaa Metsähallituksen, Tunturiladun ja Suomen Matkailuliiton kanssa. Kämpät rakennettiin tarkoituksellisesti vaellusreittien varteen niin, että arka luonto ja poroelinkeino eivät häiriintyisi. Tunturihiihdon ja retkeilyn tullessa yhä suosittumaksi suurten massojen

liikkuminen on pyritty ohjaamaan määrätyille ja osin viitoitetuille reiteille. Tästä huolimatta ongelmilta ei kuitenkaan ole vältytty. (Valleala 1987, 85.)

1970-luvun alussa ulkoilualue- ja reittikysymykset olivat korostuneesti esillä järjestön toiminnassa. Vuonna 1973 Suomen Latuun perustettiin ulkoilualuevaliokunta, jonka tehtäväksi muotoutui ulkoiluedellytysten kehittäminen mm. tekemällä ehdotuksia ja antamalla lausuntoja ulkoilualueiden ja reittien suunnittelua hoitaville viranomaisille, ministeriöille, keskusvirastoille, seutukaavaliitoille ja kunnille. Vuotta myöhemmin Suomen Latu järjesti Lapin retkeilyseminaarin, johon osallistui edustajia Lapin eri kunnista, lääninhallituksesta ja metsähallituksesta sekä poromiesten, saamelaisjärjestöjen ja retkeilyväen keskuudesta. Erityisen huolestuneita oltiin retkeilyn haitoista Lapin luontaistaloudelle. Seminaarin tuottamassa julkilausumassa yhteistuumin todettiin, että tehokkaalla retkeilyjärjestöjen, viranomaisten ja matkailuyrittäjien valistustoiminnalla sekä tarpeen mukaan ohjaavilla ja rajoittavillakin toimenpiteillä epäkohdat voidaan poistaa. Suomen Latu onkin pyrkinyt pitämään yhteydet Lapin väestöön kunnossa, sillä luottamukselliset ja toimivat suhteet osaltaan turvaavat tunturiretkeilyn tulevaisuuden. Erityisesti Suomen Ladun jäsenjärjestö Tunturilatu on tehnyt töitä hyvien erätapojen levittämiseksi. (Valleala 1987, 50–52, 56, 85.) Samaisena vuotena alkoi myös Suomen Ladun pitkäaikainen yhteistyö Suomen Luonnonsuojeluliiton kanssa. Järjestöt aloittivat luontopolkuprojektin, jossa tähdättiin pysyvien luontopolkujen aikaansaamiseen ja luonnonsuojelullisten sekä luonnontuntemuksen lisäämiseen liittyvien näkökohtien huomioimiseen reittien suunnittelussa. (Toimintakertomus 1974–75, 19.)

Helmikuussa 1975 Suomen Latu toimi ensimmäisen valtakunnallisen ulkoilukonferenssin aloitteentekijänä ja suurelta osin myös toteuttajana. Helsingissä järjestetyn konferenssin ohjelma jakaantui viiteen pääjaksoon, jotka olivat ulkoilun merkitys, ulkoilulaki, ulkoilu maankäytön ja vesienkäytön suunnittelussa, ulkoilu ja matkailu sekä ulkoilun tulevaisuus. (Toimintakertomus 1974–1975, 15–16.) Tapahtuman tarkoituksena oli välittää tietoa ulkoilun vaatimista edellytyksistä niin suunnittelijoille, päätöksentekijöille kuin ulkoilujärjestöjen jäsenillekin. Konferenssin avasi tasavallan presidentti Urho Kekkonen ja osallistujia oli lähes 400. Konferenssin julkilausuma tähdensi kansalaisten tasavertaisia

ulkoilumahdollisuuksia, hyvien ulkoilutapojen merkitystä ja ulkoilijoiden vastuuta, koululaitoksen merkittävyyttä ulkoilun edellytysten parantajana, yhteiskunnan antaman tuen ja rahoituksen tärkeyttä ulkoilun kehittämisessä sekä järjestötoiminnan vastuuta ulkoiluystävällisen ilmapiirin luomisessa. Voidaan nähdä, että konferenssivuoden jälkeen yhteistyö eri sektoreiden kesken tiivistyi niin paikallisella kuin valtakunnallisellakin tasolla. (Valleala 1987, 86.)

Vuonna 1978 järjestetty valtakunnallinen ulkoilureittiseminaari edisti paikkakunnalta toiselle ulottuvien reittien luomista. Avauspuheessaan sisäasianministeri Eino Uusitalo mainitsi merkittävänä perusteena ulkoilureittien rakentamiselle myös luonnon suojelemisen. Seminaari oli uria avaava ja käsitteitä selventävä, ja sen tuloksena mm. perustettiin sisäasianministeriön ympäristönsuojeluosastolle ulkoilureittityöryhmä, jossa Suomen Ladulla oli edustus yhdessä Metsähallituksen, Suomen Matkailuliiton ja Keski-Suomen Seutukaavaliiton kanssa. Työryhmä tuotti laajan ohjeiston ulkoilureittien rakenteista ja merkinnöistä kuntien ja maakuntien käyttöön. (Valleala 1987, 87–88; Toimintakertomus 1979–1980, 9.)

Vuonna 1985 oli aika järjestää toinen valtakunnallinen ulkoilukonferenssi, jossa edustettuina olivat ensi kertaa kaikki maamme ulkoiluasioita hoitavat valtiohallinnon tahot opetus- ja ympäristöministeriöistä ulkoilun suunnittelijoihin, päättäjiin ja toteuttajiin ympäri maata. Tapahtumassa pohdittiin yhteiskunnan ja eri yhteisöjen vastuuta ulkoilutoiminnassa sekä esitettiin tilannearvio liikunta- ja ympäristösuunnittelun tilasta Suomessa. Konferenssin aineistosta laadittiin Liikunta ja ympäristö -käsikirja ulkoilun suunnittelua ja toteutusta varten. (Valleala 1987, 88–89.)

1990-luvun vaihteessa luonto-teema oli Suomen Ladussa vahvasti esillä. ”Liiku ja viihdy luonnossa” – teemavuotena 1989–1990 tiedotus- ja koulutustoiminnassa tartuttiin luonnon- ja ympäristönsuojelullisiin asioihin mm. laatimalla Luokasta luontoon -retkeilyopas kouluja ja kerhoja varten (Järjestötoiminnan käsikirja 2009, 8). Vuosien 1991–1992 teemaksi asetettiin ”Terve – luonnossaliikkuja”, minkä pohjalta tahdottiin kiinnittää huomiota luontoliikuntaan ja luonnonsuojeluun. Painopistealueissa korostui vahvasti

valistuksellisuus. Toiminnassa haluttiin pyrkiä ulkoilijan tietojen, taitojen ja asenteiden opettamiseen lapsuudesta saakka siten, että liikkuminen tapahtuu luonnon ehdoilla. Koulujen opetusohjelmiin haluttiin sisällytettäväksi retkitunteja ja teemapäiviä, joiden avulla oppilaat voisivat nähdä luonnon uhkatekijät ja oppisivat ymmärtämään luonnonsuojelun tärkeyden. Samalla elämyksellisyyden kautta voitaisiin saada aikaan elinikäisen luonto- ja liikuntaharrastuksen herääminen. Lisäksi tiedottaminen liikuntamahdollisuuksista ja luontoliikuntapaikkojen kehittäminen nähtiin tärkeiksi panostuksen kohteiksi. (Toimintakertomus 1990, 1.)

Vuonna 1993 yhtenä tavoitteena oli liikuntatapahtumien kautta edistää ulkoilua ja kuntoliikuntaa aitoina ja ympäristöystävällisinä mahdollisuuksina virkistykseen. Toimintakertomuksissa ensimmäistä kertaa tulee esiin ajatus yksilön valintojen merkityksestä ympäristölle. Vuotta myöhemmin aloitettiin Puhtaan Liikunnan Puolesta – tiedotuskampanja, joka jatkui aina vuoteen 1999 saakka. Kampanjan avulla haluttiin synnyttää myönteistä suhtautumista paitsi omaan myös ympäristön hyvinvointiin. Luonnon kannalta keskeisimpiä viestejä olivat ”lähiretkeily säästää luontoa ja energiaa” ja ”oma ja ympäristön hyvinvointi kulkevat käsi kädessä”. Laajan yhteistyöverkoston (esim. opetusministeriö, Sampo, Veikkaus ja Alko) avulla kampanjasta ja luontoliikunnasta tiedotettiin mm. TV-mainonnan, lehti-ilmoittelun ja liikuntatapahtumien kautta. (Toimintakertomus 1995, 3–9.)

Kolmas ulkoilukonferenssi järjestettiin vuonna 1995 ympäristöministeriön, opetusministeriön, liikenneministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön, Suomen Kuntaliiton sekä Suomen Ladun toimeenpanemana. Konferenssi heijasteli uutta verkostomaista työtappaa, jossa saman asian ympärille kokoontui useita ulkoilun ja luontoliikunnan parissa työskenteleviä tahoja mm. kuntien, järjestöjen, oppilaitosten ja luontomatkailuyritysten edustajia. Lisäksi oli selvitetty poliittisten puolueiden kantoja keskeisimpiin kysymyksiin. Konferenssi kantoi nimeä Ulkoilupolitiikka 2000. Avauspuheenvuorossaan professori Ilkka Vuori korosti, että ulkoilun edistämiseksi täytyy tehdä ulkoilupolitiikkaa, ajaa ulkoilun asiaa yhteistoimin kaikkia kohtuullisia keinoja käyttäen. Hänen mukaansa meillä on olemassa runsaasti

ulkoilua tukevaa lainsäädäntöä ja tavoitteita toteuttavia laitoksia sekä tärkeimpänä kaikesta laajat jokamiehenoikeudet. (Ulkoilupolitiikka 2000, 1–3.)

Kuntien ulkoilumahdollisuuksien kartoittamiseksi ja olosuhdetyön tukemiseksi Suomen Latu aloitti vuonna 1998 Sulka -hankkeen (Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus). Päätaavoitteena oli tarkastella kaikkien Suomen kuntien ulkoilupaikkojen nykytilaa sekä pohtia kunkin kunnan ulkoilu- ja urheilupaikkojen kehittämismahdollisuuksia käyttäjien kannalta. Projektia rahoittivat Suomen Ladun lisäksi opetusministeriö, ympäristöministeriö sekä Pirkanmaan, Keski-Suomen ja Keski-Pohjanmaan liitot. Lisäksi yhteistyötä tehtiin mm. Metsäntutkimuslaitoksen, Suomen ympäristökeskuksen, Jyväskylän yliopiston, Konditionsfrämjandet rf:n, ”Vaellusreitit maaseudun työllistäjänä” -projektin ja Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n kanssa. (Raportti Sulka-projektista 1999.)

SULKA -projektin alussa selvitettiin, millaisia ulkoilumahdollisuuksia kunnat tarjoavat. Selvitystyö eli ns. ulkoilukatselmus suoritettiin vuosien 1998–2000 aikana yli 400:ssa Suomen kunnassa. Suomen Latu koulutti 90 lähinnä oman jäsenistön piiristä valittua henkilöä ns. ulkoilukonsulteiksi toteuttamaan ulkoilukatselmuksset sekä niihin liittyvät kokoukset kunnissa. Kuntatahon yhteyshenkilöinä ulkoilukatselmustyössä toimivat joko kunnan liikuntatoimenjohtaja, liikuntasiihteri tai vapaa-aikasihteri. Kunnissa järjestetyissä kokouksissa ja avoimissa yleisötilaisuuksissa keskusteltiin kuntien ulkoilumahdollisuuksien nykyisestä tilasta ja pohdittiin kehittämismahdollisuuksia, mitkä kirjattiin kuntakohtaisiin raportteihin. (Sulka-projektin loppuraportti 2002, 2.)

Vuonna 2005 järjestettiin ulkoilukonferenssi teemalla ”Ulkoilusta hyvinvointia”. Keskeisiksi teemoiksi nousivat yhteistyö jokamiehenoikeuksien turvaamiseksi, ulkoilualueiden ja -reitistöjen asema yhdyskuntasuunnittelussa sekä olemassa olevien reitistöjen varustelu ja ylläpito. Lisäksi ulkoilun kansanterveydelliset vaikutukset olivat näkyvästi esillä. (Ulkoilusta hyvinvointia, 4.) Samana vuonna Suomen Latu hyväksyi ns. Odensen julistuksen, joka syntyi Pohjoismaiden kuntien viheraluehallinnon väen, ulkoilujärjestöjen ja alan tutkijoiden kesken järjestetyssä konferenssissa. Julistuksella konferenssin järjestäjät ja osanottajat halusivat välittää yhteisen viestin Pohjoismaiden

poliitikoille liittyen virkistysalueiden kaavoitukseen, tiedonvälitykseen, saavutettavuuteen sekä rahoitukseen. Julistuksen hyväksyjät ilmoittivat halukkuutensa milloin tahansa keskustella päättäjien kanssa virkistysalueiden tulevaisuudennäkymistä, tavoitteista ja kehityksen vaatimista voimavaroista. (Ulkoilusta hyvinvointia, 48.)

Syksyllä 2009 alkanut ja vuoden 2011 lopussa päättynyt Sulka II -hanke toimi 10 -vuotisseurantaselvityksenä Sulka I -hankkeelle. Hankkeessa kartoitettiin ulkoiluolosuhteet 15 kunnasta ja tarkasteltiin niitä kuntalaisten tarpeiden näkökulmasta. Lisäksi haluttiin kerätä malleja ulkoiluolosuhteiden kehittämiseksi myös muissa kunnissa. Hankkeen päätteeksi julkaistussa valtakunnallisessa raportissa arvioitiin kuntien ulkoilumahdollisuuksien nykytilaa, muutosta ja tulevaisuutta 15 kunnasta saatujen aineistojen perusteella. Erityisesti muutoksen arvioinnissa keskityttiin haasteisiin, joita ensimmäinen Sulka-projekti nosti esille, kuten ulkoilupaikkojen ylläpitoon, tiedottamiseen ja markkinointiin. Lisäksi selvitettiin, miten tarjonta ja kysyntä kohtaavat kunnissa sekä millaisia ylisektoriaaliseen yhteistyöhön liittyviä hyviä käytäntöjä eri kunnissa on otettu käyttöön. (Sulka II -hankkeen loppuraportti 2011, 10.)

3.2. Suomen Ladun ulkoilun olosuhdetyö

Suomen Ladun toimintaa voidaan pitää pioneerityönä paitsi ulkoilun, myös ulkoiluolosuhteiden puolesta. Järjestön mukaan maassamme ei juuri ole muuta sellaista tahoja, joka pitäisi huolta matalan kynnyksen liikkujista ja ulkoilijoista sekä keskittyisi aikuisille suunniteltujen liikuntapaikkojen kehittämiseen ja siihen liittyvään edunvalvontaan (Suomen Ladun toimintasuunnitelma 2011, 4). Suomen Ladun latuyhdistysaktiiveille, järjestön liittohallituksen, toimikuntien ja työryhmien jäsenille sekä Suomen Ladun toimihenkilöille tarkoitettussa Järjestötoiminnan käsikirjassa yhdeksi Suomen Ladun tehtäväksi määritellään riittävien ulkoilumahdollisuuksien turvaaminen (Järjestötoiminnan käsikirja 2009, 1). Toiminnan selkeä rajaaminen kuntoliikuntaan, ulkoiluun ja retkeilyyn on taannut Suomen Ladulle oman alansa tunnustetun, mutta ehkä melko yksinäisenkin aseman kilpaurheilun suuntautuneiden liikuntajärjestöjen keskellä. Toiminnalle annetut merkitykset eivät näin ollen kaikelta osin välttämättä saa tukea

liikuntajärjestökentästä, vaan ulkoiluolosuhteisiin vaikuttaminen ja omien harrastusmahdollisuuksien edistäminen vaativat aktiivista ja laajempaa vaikuttamista sekä useiden eri tahojen yhteistyötä.

Suomen Ladun yhteistyöverkosto on ajan saatossa laajentunut ja asema tunnustettuna ulkoilun asiantuntijana vankistunut. Järjestön alkuvaiheista lähtien toiminta on ollut vahvasti yhteydessä yhteiskunnan eri vaikuttajiin. Esimerkiksi Suomen Ladun perustamista valmistelemaan kokoukseen kutsuttiin useita valtionhallinnon, maanpuolustuksen, liikuntakulttuurin ja matkailun edustajia (Valleala 1987, 24–25). Pääjärjestön tukielimeksi perustettiin välittömästi neuvottelukunta, jonka jäsenet olivat keskeisillä paikoilla vaikuttavia eri alojen asiantuntijoita. Neuvottelukunta saa jatkuvasti tietoa Ladun toiminnoista ja antaa tarvittaessa niistä palautetta ja sen voidaan olevan yhä edelleen yksi keskeinen tekijä Suomen Ladun suhdetoiminnassa. (Valleala 1987, 35.) Tällä hetkellä Suomen Ladun neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii professori Ilkka Vuori ja jäseninä ovat muun muassa aiemmin ympäristöministerinä toiminut ja nykyään europarlamentaarikkona vaikuttava Satu Hassi, Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n puheenjohtaja Timo Laitinen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen johtaja Pekka Puska, kansanedustaja Kari Rajamäki, korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Pekka Hallberg, Metsähallituksen luonnonsuojelujohtaja Rauno Väisänen, Suomen Luonnonsuojeluliiton puheenjohtaja Risto Sulkava, matkailualan yrittäjä Päivikki Palosaari ja Helsingin apulaiskaupunginjohtaja Paula Kokkonen (Suomen Ladun ulkoilupolitiikka). Yhteistyö merkittäville tahoilla toimivien henkilöiden kanssa lisää Suomen Ladun kanavia saada äänensä kuuluviin.

Lisäksi Suomen Latu toimii yhteistyössä mm. Kunnossa kaiken ikää -järjestön kanssa ja Suomi pyöräilee -työvaliokunnan jäsenenä. Erilaisten kuntoliikuntajärjestöjen kanssa Suomen Latu on ollut kumppani aina varhaisvuosien kansanhihtotapahtumista lähtien. Kansainvälistä yhteistyötä Suomen Latu tekee Kansainvälisen Kuntoliikuntaliiton jäsenenä sekä pohjoismaisten ulkoilujärjestöjen kanssa Frisk i Naturen -hankkeessa, joka korostaa ulkoilupolitiikan merkitystä sekä ulkoilun asemaa päätöksenteossa. (Suomen Ladun toimintakertomus 2010, 24.) Lisäksi Suomen Latu on jäsenenä Nuori Suomi ry:ssä, joka

kehittää lasten ja nuorten liikuntaa valtakunnallisesti ja jonka tarjoaman seuratuena avulla yhdistysten on mahdollista saada rahoitusta ja tukea toiminnalleen. Ympäristökasvatuksen saralla Suomen Latu toimii Ympäristökasvatuksen Pyöreän pöydän ja Metsän oppimispolku -verkostoissa. Yhteistyötä tehdään myös muiden ympäristö- ja liikuntakasvatusta tekevien järjestöjen kanssa. (Toimintasuunnitelma 2011, 9.) Myös esimerkiksi syksyllä 2010 käynnistyneessä Kasvattajista luontoliikuttajiksi -hankkeessa Suomen Latu pyrkii yhdessä kasvatusalan oppilaitosten kanssa löytämään ja juurruttamaan uusia menetelmiä luontoliikunnan ja lähiluonnon hyödyntämiseksi opetuksessa. Opiskelijoita kannustetaan luontoliikuntaa käsittelevien opinnäytetöiden tekemiseen ja ammattilehdissä sekä muissa alan julkaisuissa tiedotetaan hyvistä käytännöistä ja malleista. (Suomen Ladun kasvattaja-hanke.)

Ulkoilun sijoittuminen monien eri hallinnonalojen yhteyteen valtion tasolla herättää huolta Suomen Ladussa. Valtionhallinnon eri aloilla ei ole konkreettisia, lakiin perustuvia toimintavelvoitteita ulkoilun suhteen, vaan toiminta on luonteeltaan yleistä asian edistämistä. Oikeastaan ainoastaan Metsähallituksella on oma, tarkasti rajattu tehtävänsä pitää huolta valtion omistamista maista. Suomen Latu pelkääkin, että valtion tuottavuusohjelma voi tiputtaa opetus- ja kulttuuriministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, ympäristöministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön välimaastossa olevan ulkoiluun liittyvän toiminnan helpommin pois. (Suomen Ladun ulkoilupolitiikka.) Eri ministeriöiden välistä yhteistyötä ja koordinoitua tulisi järjestön mukaan edistää, jotta vastuut ulkoiluasioiden hoitamisessa ja kehittämisessä selkiytyisivät ja ulkoilun asema valtionhallinnossa säilyisi (Sulka -loppuraportti 2002, 30).

Suomen Ladun ja ympäristöministeriön yhteistyöstä kertoo esimerkiksi vuonna 2011 ilmestynyt käsikirja jokamiehen oikeuksista ja luonnon virkistyskäytön pelisäännöistä. Ympäristöministeriön lisäksi hanketta ovat rahoittaneet muut ministeriöt, Metsähallitus sekä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusjärjestö MTK. (Suomen Ladun toimintakertomus 2010, 22.) Lisäksi Suomen Latu toimii maa- ja metsätalousministeriön asettamassa Metsäneuvostossa luonnon virkistyskäyttäjien edustajana. Metsäneuvoston tehtävänä on tukea ministeriötä tärkeissä metsäpoliittisissa kysymyksissä ja huomioida laajasti metsien

eri käyttömuotoja edustavat tahot päätöksenteossa. (Suomen Ladun toimintakertomus 2010, 24.)

Suomen Latu toimii aktiivisesti ulkoilu-, virkistys- ja ympäristöjärjestöjen yhteisessä toimielimessä, Ulkoilufoorumissa. Ulkoilufoorumi perustettiin vuonna 2004 ylläpitämään ja kehittämään ulkoilun edellytyksiä sekä ottamaan kantaa ajankohtaisiin ulkoiluasioihin, kuten jokamiehenoikeuksien säilyttämiseen, ulkoilualueiden kaavoittamiseen, rantojen ja vesistöjen käyttöön sekä ulkoilun rahoitukseen ja hallintaan. Foorumi puolustaa ulkoilun asemaa ja kestävän kehityksen mukaista ulkoiluharrastusta yhteiskunnan eri osilla toimien aktiivisesti viranomaisten, valtioneuvoston ja muiden järjestöjen suuntaan. (Ulkoilusta hyvinvointia, 47.) Esimerkiksi vuonna 2010 Ulkoilufoorumi vastusti Metsähallituksen luontopalveluille kaavailtua budjettileikkausta, joka Suomen Ladun toimintakertomuksen mukaan pahimmillaan olisi voinut kaataa nykyisen ulkoilu- ja retkeilyalueverkoston (Suomen Ladun toimintakertomus 2010, 22–24).

Paikallistasolla Suomen Ladun vaikuttamisesta pitävät huolen 225 jäsenyhdistystä, joita keskusjärjestö tukee mm. tuottamalla niille erilaista materiaalia. Esimerkiksi vuonna 2010 Suomen Ladun jäsenyhdistykset antoivat yhteensä 77 lausuntoa kuntien ulkoiluolosuhteisiin mm. kaavoitukseen sekä maankäyttöön liittyen ja noin sata jäsenyhdistystä oli toiminut yhteistyössä liikuntatoimen kanssa. Lisäksi useat jäsenyhdistykset pitävät yllä latu- ja ulkoilureittejä kuntien alueella. (Suomen Ladun toimintakertomus 2010, 22.)

4. YMPÄRISTÖÖN VAIKUTTAMINEN

Suomen Ladun ulkoilun olosuhdetyö nojaa ennen kaikkea vahvaan paikallistason toimintaan, aktiiviseen vaikuttamiseen, yhteisöllisyyteen, asiantuntijuuteen sekä tehokkaaseen organisaatioon ja hallintoon (Suomen Ladun kotisivut). Ulkoilun edunvalvojana Suomen Ladun täytyy aktiivisesti seurata miten lainsäädäntöä, poliittisia ohjelmia sekä hankkeita ja ohjeistuksia kehitetään ja kaventaisivatko mahdolliset muutokset omaa toimintaympäristöä (Järjestötoiminnan käsikirja 2009, 3). Päätöksentekoon vaikutetaan osallistumalla, kommentoimalla ja antamalla asiantuntijalausuntoja.

Ulkoilun olosuhteiden suojelemista ei voida pitää helppona tehtävänä. Luonto esiintyy yhteiskunnassa varsin monenlaisina käsityksinä suunnaten eri yhteisöjen toimintaa ja luoden ns. kulttuurisia malleja, jotka määrittävät, millaisen tiedon kulloinkin katsotaan vaativan yhteiskunnallista toimintaa (Valkonen 2010, 212–213). Ympäristöämme halutaan hyödyntää niin virkistykseen, teollisuuteen kuin asutukseenkin, jolloin luontoon liittyvät arvot konkretisoituvat omanlaisinaan käytäntöinä. Jo pelkästään luonnon virkistyskäyttö merkitsee ihmisille eri asioita, sillä jonkun mielestä niittyaukea tulisi säilyttää luonnontilaisena, kun taas toinen näkee alueen soveltuvan erinomaisesti motocross-radan rakentamiseen. Eri tahot pyrkivät saamaan oman näkökulmansa hallitsevaksi yhteiskunnallisessa keskustelussa, minkä vuoksi luonnon tulkinnasta käydään jatkuvaa määrittelykamppailua (Nevalainen 2005, 215–216).

Ympäristön- ja vallankäyttöön liittyvät arvonäkökohdat sekä eduntavoittelut ovat politisoineet ympäristökäsitteen. Ympäristön politisoituminen on Hailan mukaan prosessi, jossa on mukana useita yhteiskunnallisia toimijoita omine keskenään ristiriitaisine etuineen ja tavoitteineen (Haila 2001, 13–14). Ympäristötietoisuuden muodostumiseen vaikuttavat yksilön tiedot, asenteet ja käyttäytymisvalmius. Ihmisen toiminta kuluttajana, kansalaisena, yhteisönsä jäsenenä ja yksilönä vaikuttaa ympäristöön, eli jokainen meistä on eräällä tapaa ympäristöpoliittinen toimija. Toimijat kokevat ongelmina sellaiset asiat, jotka uhkaavat heidän etujaan ja esimerkiksi ympäristöongelmat ilmaantuvat juuri silloin, kun ne

tunnistetaan ongelmiksi. (Valkonen & Litmanen 2010, 157–159.) Pelkkä yksityinen tekeminen ei kuitenkaan saa laajoja vaikutuksia aikaan, vaan ne vaativat yhteistoimintaa muiden ihmisten kanssa (Haila & Jokinen 141–143). Ympäristöongelmien laajuus on synnyttänyt uusia poliittisia toimijoita ja muuttanut yhteiskunnan poliittisia asetelmia lisäämällä kansalaisten osallistumista.

Kansalaisvaikuttamisen kautta kansalaiset pyrkivät muuttamaan tai säilyttämään yhteiskunnassa vallalla olevia asioita. Kansalaistoiminnan voidaan katsoa syntyvän asioista, joita ihmiset kokevat ympäristössään. Kokemukseen perustuen jokin asia saatetaan määritellä ongelmaksi ja se halutaan tuoda julkiseen keskusteluun ja ratkaistavaksi. Syntyy tarve muuttaa asioiden tila nykyhetkeä paremmaksi. (Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali.) Kansalaisyhteiskunnassa toimintaa tuottavat erilaiset kansalaisten itsensä muodostamat kansalaisryhmät, jotka useimmiten ovat organisoituneet epämuodollisiin ja muodollisiin yhdistyksiin sekä yhteiskunnallisiin liikkeisiin ajamaan yhteisiä tavoitteita eteenpäin. (Konttinen 1999, 13.) Seuraavaksi tarkastelen lähemmin kansalaisjärjestöjä ja yhteiskunnallisia liikkeitä kansalaistoiminnan muotoina.

4.1. Kansalaisjärjestöt

Suomessa rekisteröityneen yhdistyksen katsotaan olevan tehokkain väline vaikuttaa vallitseviin poliittisiin rakenteisiin, minkä vuoksi se onkin hallitseva kollektiivisen toiminnan organisoitumisen muoto maassamme (Siisiäinen 2003, 13). Yhdistysten roolia edustuksellisen demokratian täydentäjinä, kansalaisten etujen edustajina ja valvojina sekä yhteiskunnassa vallitsevien intressien ja ongelmien julkituojina pidetään merkittävänä (Lattunen 2008). Yhdistyksen olemassaolon edellytyksenä ovat jäsenten yhteisesti määritetyt arvopäämäärät, pyrkimys tietyn tavoitteen ja intressin toteuttamiseen sekä toiminnan merkityksestä muodostetut yhteiset tulkinnat (Siisiäinen 1996, 13). Jokaisella kollektiiviseen toimintaan osallistuvalla on lisäksi omat arvot, tarpeet ja tavoitteet, joiden täytyy ainakin osittain kohdata järjestön määrittelemien arvojen, päämäärien ja linjausten kanssa (Heikkala & Koski 2000, 115–117).

Ihmisten halu vaikuttaa voi liittyä hyvin erilaisiin asioihin joko omassa elämänpiirissä tai koko maailman mittakaavassa. Perinteisesti poliittinen vaikuttaminen ymmärretään toiminnaksi, joka kohdistuu julkiseen päätöksentekoon. Järjestöjen luonne ja asema poliittisessa päätöksenteossa kuitenkin vaihtelevat. Kaikki järjestöt eivät edes pyri vaikuttamaan poliittiseen järjestelmään, kun taas osalla on tehokkaita vaikutuskanavia poliittisen järjestelmän sisällä ja jopa erityisasemia valtion elimissä. Järjestöt voivat olla julkilausutusti poliittisia, jolloin poliittisuus toteutuu esimerkiksi valtiollisissa päätöksentekoeleimissä poliittisten puolueiden ja niiden edustajien toiminnassa. Toisaalta poliittinen vaikuttaminen voi laueammin määriteltynä käsittää vaikuttamisen yhteisten asioiden hoitamiseen. Silloin aktiivisia toimijoita eivät ole vain poliittiset järjestöt, vaan luonteeltaan epäpoliittiset kansalaisten itsensä muodostamat kansalaisryhmät kuten urheilujärjestöt, kulttuuri- ja harrasteryhmät, sosiaali- ja terveystalan yhdistykset, uskonnolliset ja vakaumukselliset järjestöt sekä asukasyhdistykset. (Konttinen 1999, 13.) Poliittisuus ei välttämättä tarkoita pelkkää päätöksentekoprosessiin osallistumista, vaan esimerkiksi erilaiset elämäntavat ja -tavat voivat olla syvästi poliittisia (Kansanvalta). Toiselle esimerkiksi kasvissyönnön merkitys poliittista kannanottoa, kun taas toiselle se liittyy pelkästään omaan hyvinvointiin ja terveyteen.

Järjestöt voivat suhtautua vallitsevaan poliittiseen järjestelmään kriittisesti tai sitä tukien. Ne voivat myös tuottaa osittain samoja palveluja kuin julkinen sektori joko kilpailijoina tai yhteistyössä täydentäen julkisen sektorin tehtäviä. (Virtanen & Näsi 2003, 167.) Kommunikoidessaan poliittisen järjestelmän kanssa järjestöt välittävät erilaisia näkemyksiä poliittiseen päätöksentekoon. Ne voivat haastaa poliittisen järjestelmän vaatimuksillaan ja uudistaa sitä innovaatioillaan vaikuttaen näin yhteiskunnan muutokseen. Poliittisten järjestöjen lisäksi myös epäpoliittiset yhdistykset saattavat asettua edunvalvojiksi sellaisissa tilanteissa, joissa poliittinen päätöksenteko koskettaa omien jäsenten etuja. Tällaisissa tapauksissa järjestöt valvovat poliittisia instituutioita ja painostavat niitä toimimaan omien intressiensä suuntaisesti. (Lattunen 2008.)

4.2. Yhteiskunnalliset liikkeet

Yhteiskunnallinen liike voi syntyä erilaisten ryhmittymien asettuessa yhdessä vastustamaan jotakin yhteiskunnallista epäkohtaa. Yhteiskunnallinen liike ei siten ole mikään yksittäinen organisaatio tai intressiryhmä, vaan pikemminkin vuorovaikutusverkosto, jossa jäsenet tunnistavat toisensa ja kehittävät liikkeen toimintaa yhteisenä asianaan. Kollektiivisen toiminnan muotoina yhdistykset ja yhteiskunnalliset liikkeet eroavat näin ollen toisistaan organisoitumisen ja hallinnollisten rakenteiden muodollisuuden perusteella. Kuitenkin liikkeen muodostumisessakin on tärkeää, että toimijoilla on yhteinen käsitys puuttumista vaativasta ongelmasta, vaikkakin useita erilaisia käsityksiä siitä, miten tilanne voitaisiin ratkaista saattaa esiintyä. (Ilmonen 1998, 15–16.)

Yhteiskunnalliselle liikkeelle ei ole olemassa yksiselitteistä ja kaikenkattavaa määritelmää, mutta monista eri määritelmistä on löydettävissä yhdenmukaisuuksia. Melucci kirjoittaa liikkeiden käyvän kamppailua vastustajansa kanssa molempien osapuolten tärkeinä pitämien resurssien hallinnasta. Näin ollen yhteiskunnalliset liikkeet eivät pelkästään tuo esiin yhteiskunnallisia ongelmia, vaan ne asettavat uusia vaatimuksia ja kyseenalaistavat vallitsevan järjestelmän legitimitetin. (Melucci 1996, 28–30.) Ilmonen (1998) mukaan yhteiskunnallisilla liikkeillä viitataan sellaiseen kollektiiviseen toimintaan, joka pyrkii vauhdittamaan yhteiskunnallista muutosta tai sitten vastustamaan sitä saaden aikaan yhteiskunnallisia konflikteja. Liikkeellä on oltava kohtuullisen yhtenäinen näkemys keinoista tavoitteiden saavuttamiseksi. (Ilmonen 1998, 15–16.) Della Porta & Diani (1999) korostavat osallistujien keskinäistä solidaarisuutta (Della Porta & Diani 1999, 19). Myös Tarrow'n (1998) määritelmässä toistuvat kollektiivisen haasteen, yhteisten tavoitteiden ja solidaarisuuden merkitys. Lisäksi hän painottaa vuorovaikutuksen jatkuvuuden tärkeyttä, sillä se erottaa liikkeen muista spontaaneista, kollektiivisista protestihetkistä. (Tarrow 1998, 4–5.)

Liikkeiden täytyy saada aatteelleen kannattajia ja aktivoida henkilöitä, jotka jo jakavat yhteistä ideologiaa. Toimintaan liittyvät merkitykset muodostavat oman rakenteellisesti jäsenyneen kokonaisuuden, joka yhdistää ihmisiä. Vapaaehtoisen kansalaistoiminnan

harjoittaminen ei yleensä tuota materiaalisia etuja toimijalle itselleen. Motivaatioperustan onkin löydyttävä muusta kuin taloudellisista palkinnoista. Yhteisten etujen tai yleishyödyllisten päämäärien ajamisen on annettava tyydytystä, ja toimintaan liittyy yleensä vahva tunneside, joka motivoi osallistumiseen. Emootiot usein vain vahvistuvat vuorovaikutuksessa toisten toimijoiden kanssa tuottaen yhteistä identiteettiä ja solidaarisuuden tuntemuksia. (Konttinen 1999, 62.)

Solidaarisuus ei synny itsestään, vaan liikkeen on itse tuotettava se. Yhteiskunnallisen liikehdinnän ymmärtämisen apuna on käytetty esimerkiksi kehyksen ja kehystämisen käsitteitä. Kehys -käsite on peräisin sosiologi Erving Goffmanilta, jonka mukaan asioita ja tapahtumia havainnoidaan, tunnistetaan ja nimetään eräänlaisen tulkintakehyksen kautta (Goffman 1986). Kehykset antavat erilaisille tilanteille, toiminnalle ja asioille mielen sekä merkityksen. Snow'n ja Benfordin mukaan kehystämällä tarkoitetaan sitä merkitystyötä, jota sosiaalisessa liikkeessä tehdään mobilisaation aikaansaamiseksi. Liikkeet tuottavat, muotoilevat ja rakentavat merkityksiä, arvoja sekä uskomuksia. (Snow & Benford 1988, 198.) Seuraavaksi pureudun tarkemmin kehyksen käsitteeseen.

4.3. Liikkeiden tuottamat kehykset

Yhteiskunnallisten ongelmien määrittely on eräänlaista merkityskamppailua eri toimijoiden välillä, sillä jokainen niistä pyrkii kehystämään asioita omasta näkökulmastaan. Tulkintakehysten erilaisuus tuottaa erilaisia tilanteenmäärittelyjä ja konfliktitilanteita (Valkonen & Saaristo 2010, 110). Liikkeiden synnyttämistä kehystyksistä Snow ja Benford erottavat kolme ydinkehystä, diagnostisen, prognostisen ja motivaatiokehyksen. Diagnostinen kehys pitää sisällään jonkin tapahtuman tai asian diagnosoimisen ongelmalliseksi ja muutettavaksi sekä syy- ja seuraussuhteiden määrittelemisen. Ihmisten on usein helpompi olla yksimielisiä ongelmasta, kun taas konsensus koskien tilanteen syy-seuraussuhteita on vaikeampi saavuttaa. (Snow & Benford 1988, 199–200.) Esimerkiksi ilmastonmuutos on ongelma, jonka useat eri tahot ovat todenneet ja hyväksyneet olemassa olevaksi uhaksi. Haasteellista sen sijaan on olla yksimielisiä tekijöistä ilmiön taustalla. Onkin tavallista, että useista syytekijöistä liikkeet nostavat esiin mielestään suurimmat ja

haitallisimmat. Ilmastonmuutoksesta voidaan syyttää esimerkiksi taloutta, poliittista järjestelmää tai vaikkapa ihmisten moraalia. Kehykset jäsentävät siten eräänlaisen valikoivan havaitsemisen kautta havaintoja ja suuntaavat toimintaa. Kehykset ovat kuin silmälasit, joiden läpi katsottuna tietty asia saattaa näyttää hyvinkin erilaiselta. Yhteiskunnan eri toimijoiden keskinäisissä verkostoissa kehysten yhteensopivuus edistää yhteisen ymmärryksen ja yhteistoiminnan syntymistä.

Prognostisen kehystämisen kautta ei ainoastaan ehdoteta ratkaisuja ongelmaan, vaan myös määritellään strategiat, taktiikat ja tavoitteet. Diagnostisen ja prognostisen kehysten välillä on usein suora yhteys. Esimerkiksi teknologia voidaan nähdä syynä ilmastonmuutokseen, minkä vuoksi olisikin palattava alkukantaiseen, luonnonmukaiseen elintapaan. Motivaatiokehysten täytyy mennä diagnoosin ja prognoosin taakse, tuodakseen esiin toiminnan perustelut ja kutsuakseen toimintaan tilanteen korjaamiseksi ja parantamiseksi. Diagnostinen ja prognostinen kehys pyrkivät konsensuksen saavuttamiseen, kun taas kolmannella kehyksellä on joukkojen mobilisointiin tähtäävä motivointitarkoitus. (Snow & Benford 1988, 200–202.)

Mitä vahvemmin nämä kehykset on muotoiltu ja rakennettu, sitä paremmin mobilisointi onnistuu. Kehyksen luotettavuus ja kehysresonanssi potentiaalisten toimijoiden omien kehysten kanssa nojaavat Snow'n ja Benfordin mukaan useaan seikkaan. Ensinnäkin uskomusten, väitteiden ja toiminnan tulee olla samassa linjassa. Toiseksi kehysten vastaavuus kulttuuriseen todellisuuteen ja sen narratiiveihin, tarinoihin ja myytteihin helpottaa resonanssin syntymistä. Kolmanneksi toiminnan tueksi annettujen todisteiden tulee löytyä potentiaalisten toimijoiden kokemusmaailmasta. Mikäli kehys on liian abstrakti ja kaukana jokapäiväisestä elämästä, sitä vaikeampi sen on tavoittaa puolelleen aktiivisia kansalaisia. Lisäksi kehysten muotoilijalla tulee olla tietynlainen status ja asiantuntija-asema ollakseen luotettava. (Snow & Benford 1988, 207–210; 2000, 619–621.)

Myös Gerhards on eritellyt yhteiskunnallisten liikkeiden mobilisaatiokykyyn vaikuttavia piirteitä. Liikkeen on osattava esittää asiansa selkeästi ja väitteiden taustalle on löydettävä riittävästi luotettavia todisteita, jotta se saisi taakseen tukijoita. Ongelman on oltava

mahdollisimman monien tahojen ymmärrettävissä, joten liikkeen on kyettävä määrittelemään ongelma yksinkertaisesti, uskottavasti ja mielenkiintoisesti. Liikkeen on siis tehtävä selväksi, mitä toiminnalla tavoitellaan, sillä päämäärien täsmällisyys ja toiminnan tarpeellisuuden ja hyödyn osoittaminen ovat edellytyksiä mobilisaation aikaansaamiselle. Tavoitteiden saavuttaminen on lisäksi osoitettava mahdolliseksi. Mitä konkreettisemmin ongelma voidaan liittää osaksi ihmisten arkipäiväisiä kokemuksia, sitä suuremmalla todennäköisyydellä asian eteen ryhdytään toimimaan. Myöskään tunteiden merkitystä mobilisoinnin apukeinona ei pidä vähätellä. Uhkakuvia luomalla voidaan herättää pelontunteita, jotka saavat osallistumaan toimintaan. Toisaalta ihmisten kiintymystä esimerkiksi omaan kotiseutuun voidaan käyttää motivaattorina. Ryhmässä toimimisen ilo ja toivo paremmasta saattaa houkutella liittymään mukaan yhteisen asian edistämiseen (Gerhards 1995, 228–230).

5. VERKOSTOT, HALLINTA JA ASiantuntijuus

Liikkeiden on toimittava yhteiskunnan sääntöjen mukaan, mikäli ne haluavat vaikuttaa sen rakenteisiin. Selkeästi organisoitu rationaalinen ja ammattimainen toiminta luo uskottavuutta sekä luotettavuutta. Toimijoiden status, tietämys asiasta sekä yhteistyö asiantuntevien instituutioiden kanssa lisäävät vakuuttavuutta. (Snow & Benford 2000, 620.) Koska yhteiskunnalliset ongelmat ovat usein ihmisen toiminnan ja yhteiskunnallisen päätöksenteon seurauksia, perustuvat ne yhteiskunnassa voimassa oleviin valtarakenteisiin ja sosiaalisiin suhteisiin. Kaikki todellisuuden kuvaukset vaikuttavat näiden yhteiskunnallisten suhteiden muodostumiseen ja säilymiseen. (Väliaverron 1996, 38–41.)

Esimerkiksi luonnon erilaisiin määritelmiin kiinnittyneet arvot ja tiedot ohjaavat ympäristömme suunnittelua ja rakentamista. Erilaiset suunnittelun mallit ja ratkaisut vaikuttavat elämäämme määrittämällä miten tilaa on mahdollista muokata ja kenellä on oikeus ryhtyä toimenpiteisiin. (Nevalainen 2005, 215–216.) Näin ollen esimerkiksi taho, joka kykenee yhteisössä määrittämään sen, miten ja millä ehdoilla ympäristöä muokataan, käyttää valtaa (Sorsa 2005, 111). Vaikuttamispyrkimykset liittyvät siten voimassa oleviin valtasuhteisiin, joissa on kyse resurssien hallinnasta. Tietty taho kontrolloi resursseja, joihin joillain toisella toimijalla tai toimijoilla on intressi. Jotta valtasuhde olisi symmetrinen, täytyisi molemmilla olla jotain mitä toinen tarvitsee päämääriensä toteuttamiseen. (Peltonen & Villanen 2004, 28.) Yhteisten käsitysten luomiseen ja toiminnallisuuden rakentamiseen liittyvät keskustelut ja kamppailut ovat poliittisesti latautuneita. Eri ilmiöiden tulkinnanvaraisuus on suorastaan välttämätön edellytys politiikan olemassaololle. (Laine & Jokinen 2001, 57.)

Politiikka-sana pitää sisällään kaksijakoisen luonteen: toisaalta on kyse konflikteista ja valtataisteluista, toisaalta yhteisten asioiden hoitamisesta. Analysoitaessa politiikkaa käsitteellisesti voidaan erottaa toisistaan politiikan ja hallinnan näkökulmat. Edellinen pitää sisällään poliittisen toiminnan taidot ja strategiat, kyvyn hankkia omalle näkökohdalleen tukea ja liittolaisia. Kyse on siis poliittisesta määrittelykamppailusta ja valtataistelusta. (Laine & Jokinen 2001, 51.) Hallinta-käsitteellä sen sijaan voidaan kuvata sellaista

laskelmoitua ja johdonmukaista toimintaa, joka tähtää yksilöiden, yhteisöjen ja kokonaisten populaatioiden ohjaamiseen kohti kulloinkin tärkeinä pidettyjä päämääriä. Sille on ominaista harmonia, jonka vallitessa poliittiset elimet yhteisymmärryksessä panevat täytäntöön yksityiskohtaisia ohjelmia, suunnitelmia ja päätöksiä. (Kaisto & Pyykkönen 2010, 11–12.)

5.1. Verkostot

Mikäli politiikka ymmärretään Laineen ja Jokisen tavoin asioista käytävänä julkisena keskusteluna ja väittelynä, voi kuka tahansa nostaa jonkin yhteiskunnan epäkohdan esille ja julkiseen keskusteluun. Ongelma on kuitenkin pystyttävä muotoilemaan tai kehystämään mielenkiintoa herättävästi sekä argumentoitava uskottavasti. Jotta varsinainen mobilisoituminen tapahtuisi, on muiden ihmisten ymmärrettävä toiminta merkitykselliseksi ja jaettava samanlaisia kokemuksia. (Laine & Jokinen 2001, 57.) Kansalaistoiminnan syntymiselle, vaikuttavuudelle ja jatkuvuudelle ihmisten verkostoituminen eli enemmän tai vähemmän pysyväisluonteinen kanssakäyminen muiden ihmisten sekä heidän edustamiensa ryhmien, organisaatioiden sekä instituutioiden kanssa muodostaa tärkeän perustan (Konttinen 1999, 77).

Verkostojen toiminnassa poliittisuuden kannalta keskeistä on erilaisten kumppanuuksien syntyminen. Yhteistoiminnan avulla erilaiset ryhmät voivat laajentaa ja monipuolistaa omaa toimintaansa käyttämällä hyväksi toistensa asiantuntemusta ym. resursseja. Liittoutumisesta ja valtaresurssien yhdistämisestä on apua myös esimerkiksi silloin, kun halutaan toimia painostusryhmänä kolmatta osapuolta vastaan. Valtakeskittymää voi vankistaa luomalla suhteita vaikutusvaltaisessa asemassa oleviin toimijoihin, kuten kunnallishallinnon johtoon tai mediaan. Myös määrittelytyö vaikkapa lausuntojen antamisena tai osallistumisena yhteisiin neuvotteluihin voidaan katsoa erääksi kanssakäymisen muodoksi. Eri toimijaryhmille muodostuukin usein eriasteisia kumppanuuksia riippuen keskinäisen solidaarisuuden ja luottamuksen asteesta; tiiviin ja herkästi mobilisoituvan ydinverkoston ympärillä toimintakentän laajentajina voi toimia

joukko ns. täydentäjiä, joiden tukea haetaan erityisesti akuuteissa konfliktitilanteissa. (Konttinen 1999, 78–79, 82.)

Toisaalta verkostot eivät välttämättä muodostukaan toimijoiden yhteisten tavoitteiden pohjalta, vaan jaetut käsitykset ja ongelmanmäärittelykset saattavat yhdistää eri osapuolia, vaikka heillä olisikin kovin erilaiset päämäärät (Peltola 2001, 195). Esimerkiksi luonnonsuojelualueen perustaminen yhdistää niin ulkoilijoita kuin luonnonsuojelijoitakin, vaikka edelliset haluavat käyttää aluetta liikkumiseen ja oman terveyden ylläpitoon ja jälkimmäiset ehkä vain säilyttää alueen tuleville sukupolville. Molemmat ovat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että alueen perustaminen on tärkeää, vaikkakin ajavat asiaa omista, eriävistä intresseistä käsin. Toisaalta esimerkiksi konfliktitilanteissa eri toimijat ovat riippuvaisia toisistaan, sillä toisella osapuolella on ainakin jonkinasteista valtaa vaikuttaa siihen, toteutuvatko vastapuolen tavoitteet vai eivät (Daniels & Walker 2001, 28).

Erilaiset valta-asetat heijastuvat yhteistyötahojen valinnassa, luvassa toimia ja vaikuttaa verkostossa. Yhteistoiminnalla organisaation on paitsi mahdollista saada toiminnalleen poliittisluonteista tukea, myös hyötyä muiden ryhmien, organisaatioiden ja toimijoiden resursseista omien päämääriensä edistämiseksi (Konttinen 1999, 77). Luonnollisesti sellaisia kumppaneita suositaan, joiden asiantuntemus ja toiminta vastaavat omia tavoitteita. Muut toimijat jäävät verkoston ulkopuolelle, mahdollisesti jopa toimenpiteiden kohteeksi. (Luomala 2003, 214.) Verkostoituminen pitää sisällään hallintapyrkimyksiä, joiden kautta eri toimijoita pyritään sitouttamaan erilaisten strategioiden ja ohjelmien päämääriin sekä toimimaan niiden suunnassa kontrollin ja valvonnan alaisina. Toisaalta hallinnan käsite liittyy myös niihin tulevaisuuden riskeihin, joihin verkostojen avulla halutaan puuttua. Luomalan (2003) mukaan nykyinen yhteiskunnallinen tilanne korostaakin riskien ennakoimista ja hallintaa sekä innovaatioiden etsimistä (Luomala 2003, 213).

5.2. Hallinta

Hallinta on vallankäytön muoto, joka pyrkii ihmisten käyttäytymisen ja toiminnan ohjaamiseen sekä opastamiseen. Monenlaiset toimijat voivat pyrkiä vaikuttamaan

ympäristössä vallitseviin uskomuksiin, tarpeisiin ja tavoitteisiin muovaten näin käyttäytymistä kohti haluttua suuntaa. (Dean 1999, 10–12.) Kaiston & Pyykkösen (2010) mukaan hallinta on toimintaa, jossa erilaisin hallintateknikoin pyritään muovaamaan hallinnan kohteiden identiteettejä sellaisiksi, että ne mahdollistavat itse hallinnan. Hallinnan onnistumiseksi sen kohteiden on tunnistettava itsensä halutulla tavalla ja ymmärrettävä omat henkilökohtaiset vastuunsa sekä ohjattava käyttäytymistään odotusten mukaisesti. Itsen ja muiden hallinta on oikeastaan läsnä kaikessa sosiaalisessa toiminnassa. (Kaisto & Pyykkönen 2010, 13; Kaisto 2010, 55.)

Hallinnassa korostuu erityisesti ajatus ulkoisen vallankäytön ja yksilön itsehallinnan yhdistymisestä, jossa hallinta pyrkii ennen kaikkea vaikuttamaan yksilön itseohjautuvuuteen, hallintaan vapauden kautta. Vapauttakin tosin määritellään erilaisilla ohjeilla ja käytänteillä, jolloin vapaus muodostuu mahdollisuudeksi valita erilaisten ennalta annettujen vaihtoehtojen välillä. (Kaisto & Pyykkönen 2010, 11–12.) Menestyksekkään hallinnan taustalla on siis itsen muovaamisen käytäntöjen onnistunut järjestyminen; hallinnan kohteiden täytyy kokea ja tunnistaa itsensä halutulla tavalla sekä ohjata itseään käyttäytymään odotusten mukaisesti (Kaisto 2010, 55–56).

Hirstin (2000, 14–19) mukaan uudessa hallinta-ajattelussa korostuu eri tahojen verkostoissa, kumppanuussuhteissa ja keskusteluissa tuottama yhteistyö, jonka tavoitteena on koota resursseja, hyödyntää avaintoimijoiden kapasiteettia ja kasvattaa sosiaalista pääomaa. Kun eri osapuolet löytävät neuvotellun järjestyksen tai ns. yhteisen sävelen erilaisista tavoitteista ja toimintakulttuureista huolimatta, voidaan puhua hallintasuhteen muodostumisesta (Anttiroiko ym. 2007, 164). Toimijaverkkoteorian mukaan hallinta levittyy koko yhteiskuntaan sitoen monia erilaisia toimijoita verkostoiksi, joiden suhteissa toimijat saavat muotonsa, ominaisuutensa ja merkityksensä. Toimijat ovat ikään kuin verkostojensa vaikutuksia. Verkostojen järjestäytymisen vaiheita ja eri toimijoiden välisiä kiistoja, siteitä ja vastarinnan muotoja voidaan kuvata kääntämisen käsitteellä. Kääntämisen prosessissa keskeistä on pyrkiä kääntämään muut toimijat omalle puolelle. Onnistuneen kääntämisen seurauksena toimijat luovuttavat ainakin osan voimastaan toimijaverkolle,

jolloin vallankäyttö perustuu eräällä tapaa kohteidensa yhteistyölle oman käyttäytymisen hallinnassa. (Kaisto & Pyykkönen 2010, 10; Kaisto 2010, 51–53, 58.)

Hallinnan analytiikassa keskeisiä käsitteitä ovat rationaalisuus, tekniikat ja subjektit, jotka vastaavat kysymykseen miksi, miten ja mitä hallitaan. Rationaalisuudella tarkoitetaan tapaa, jonka avulla määritellään, miten hallintaa tulisi tietyssä ajassa ja paikassa harjoittaa. (Dean 1999, 11.) Määrittelemällä joidenkin rationaalisuuksien perusteella tietty elämänalue ongelmaksi hallintavallan kahvaan pyrkivä taho haluaa sitoa muita toimijoita osaksi tätä ongelmaa. (Kaisto & Pyykkönen 2010, 17–18.) Ongelman ratkaisemiseksi esitellään erilaisia tekniikoita ja hallinnan kohteita suostutellaan ymmärtämään oma subjektiivensa hallinnan tarkoittamilla tavoilla. Neuvottelujen kautta toimijoiden roolit selkeytyvät ja muiden kääntämiseen tähtäävä toimija pyrkii saamaan taaksensa muiden verkostoon sitoutuneiden toimijoiden voimat, esiintymään muiden nimissä puhuvana puhemiehenä. Mobilisoinnin vaiheessa ratkaisevaa on, kykeneekö kääntäjä puhumaan kääntämiensä toimijoiden nimissä ja saamaan tuekseen riittävän suuria joukkoja. (Callon 1986, 211–214.)

5.3. Asiantuntijuus

Yhteistoiminnan avulla voidaan saada mahdollisimman moni osalliseksi ja vastuunkantajaksi kyseessä olevaan ongelmaan, jolloin tieto toimii apuna kommunikoinnissa eri tahojen kanssa. Asioiden puolesta lobbaaminen, eliittiryhmiin vaikuttaminen ja tiedon levittäminen tärkeissä asemissa oleville henkilöille ovat ensisijaista toimintaa verkostojen luomisessa ja poliittisiin päätöksiin vaikuttamisessa. (Keck & Sikkink 1998, 236.) Miller ja Rose (1997) näkevät, että asiantuntijuus synnyttää erityisen suhteen hallinnan ja tiedon välille, sillä esimerkiksi erilaisia poliittisia ohjelmia muotoillaan asiantuntijatiedon pohjalta. Mikäli jokin taho kykenee vakuuttavasti tuomaan asiantuntija-asemansa esille, on sillä mahdollisuus päästä vaikuttamaan hallinnan kohteiden määrittelyyn ja hallintaohjelmien sisältöön. Tiedon ja asiantuntijuuden avulla voidaan tuottaa erilaisille toiminnoille totuuksia. (Miller & Rose 1997, 120–121.)

Perinteisesti asiantuntijuuden on katsottu perustuvan tieteeseen, professioammatteihin ja instituutioihin. Nykypäivänä asiantuntijuus on kuitenkin vaihtunut professionaalista avoimeen asiantuntijuuteen, joka rakentuu julkisuuden, kommunikaation ja luottamuksen varaan. Uudessa tiedontuotannossa keskeistä on siten yhteistyön, vuorovaikutuksen ja ongelmalähtöisyyden korostaminen. Asiantuntijuus ei siis välttämättä ole ihmisessä tai organisaatiossa itsessään, vaan yksilöiden välisessä vuorovaikutuksessa tai organisaation sisäisessä kommunikaatiossa. (Saaristo 2000, 31, 148, 150.)

Asiantuntijuuden voidaan katsoa rakentuvan kontekstuaalisesti tietyssä tilanteessa, mikä tarkoittaa, että täytyy olla olemassa yhteisö tai yleisö, jonka piirissä asiantuntijan erityistiedot tunnistetaan ja tunnustetaan (Ylönen 2010, 92–93). Nykypäivänä media luo julkisen areenan aihetta koskevalle keskustelulle ja julkisuus onkin osittain korvannut poliittiset kanavat tärkeimpänä vaikuttamiskanavana. Näkyäkseen ja kuuluakseen järjestö tarvitsee asiantuntijuutta, sillä media nostaa asiantuntijan virallisten tahojen rinnalla esiin aina, kun sen toiminta-alaan liittyvistä ongelmista keskustellaan julkisuudessa. (Lattunen 2008.) Koska media aina rakentaa keskustelulle omat kehyksensä suunnaten yleisön tulkintoja, täytyy ongelmien asianajajien vakuuttaa media asiantuntijuudestaan sekä kyetä omien intressien suuntaiseen vuorovaikutukseen tiedotusvälineiden kanssa. (Väliverronen 1996, 16, 92–93.) Erytisesti merkittävä institutionaalinen asema auttaa esille pääsyyn julkisuudessa.

5.4. Hallinta kansalaisyhteiskunnassa

Hallinta ilmenee kansalaisyhteiskunnan alueella yksilön, yhteisön ja julkisen hallinnon suhteissa (Pyykkönen 2007, 23). Anttiroiko ym. (2007) ovat erottaneet hallinnan käsitteestä kaksi pääulottuvuutta. Horisontaalisella ulottuvuudella erilaiset toimijat, kuten järjestöt, yritykset ja kansalaisryhmät toimivat yhteistyössä edistääkseen intressejään. Kun horisontaalisella ulottuvuudella operoidaan tietyllä institutionaalisisella tasolla, vertikaalinen ulottuvuus käsittää eri institutionaalisten tasojen väliset hallintasuhteet, esimerkiksi paikallistason toimijoiden ja valtiiovallan yhteistyön. (Anttiroiko, Haveri, Karhu, Ryyänen & Siitonen 2007, 170–172.)

Suomalaisessa kansalaistoiminnassa luottamuksen kannalta keskeistä on tyypillisesti liikkeiden yhdistysmuotoisuus ja hallinnollinen hierarkkisuus. Myös rauhanomaisuus, yksityisomaisuuden kunnioittaminen ja asiallisuus ovat varsinkin keinovalikoimalle leimaantavia piirteitä. (Siisiäinen 1998, 222–226.) Esa Konttisen tavoin voidaan puhua perinteisen kansallisen koodiston mukaisesti orientoituneesta yhdistyssektorista (Konttinen 1999, 211). Formaalin yhdistysrakenteen institutionaaliset toimintanormit auttavat tunnustetun ja legitimoidun aseman saavuttamisessa, mitä puolestaan järjestö voi käyttää hyväkseen pyrkiessään tekemään itsestään oman alansa asiantuntijan. (Konttinen 2010, 64.)

Suomalaisessa yhdistysperinteessä lisäksi rationaalinen, tietoon perustuva ja järjestäytynyt käyttäytyminen on keskeinen normi. Uskottavuuden kriteerinä pidetään tiedollista argumentaatiota ja yhteisön jäsenten vakuuttamista valistavalla perustelulla. (Konttinen 1999, 211.) Tieteelliseen tietoon perustuvia väitteitä on perinteisesti pidetty yliverkaisina ja siksi ne toimivatkin esimerkiksi poliittisen päätöksenteon pohjana (Ylönen 2010, 90). Rationalistisen suunnittelun mukaisesti Suomessa on vallinnut usko sääntelyyn ja ohjaukseen sekä siihen, että lisääntyvä tieto voisi jo sinällään ratkaista erilaisia ongelmia. Tällöin on luotettu tieteen ja teknologian asiantuntijoihin sekä järkipäiseen suunnitteluun ja hallintaan. (Saaristo 2000, 22.)

Foucault'n mukaan valta ja tieto kuuluvat kiinteästi yhteen, sillä tietoa tuottava toiminta on vallankäyttöä. (Foucault 1980, 51–52.) Informaation valikointi ja tiettyjen tapahtumien ja tilanteiden tulkitseminen tiedon avulla merkityksellistävät omaa toimintaa. Ei ole samantekevää, keiden tuottaman tiedon varassa yhteiskunnassa toimitaan. (Luomala 2001, 113.) Tieteellisen tiedon epäily ja laajentuneet osallistumismahdollisuudet edesauttavat yhteiskunnallisten liikkeiden pyrkimyksiä nostaa uusia teemoja keskusteluun (Saaristo 2000, 29). Keskustelu asiantuntijuudesta koskettaakin nykyään kaikkia tiedon tuottajia, tulkitsijoita ja soveltajia - tahoja, jotka osaavat hyödyntää tietoa ja kommunikoida uskottavasti. Vaikka asiantuntijuus on nykyään hajautunut, on tiedolla edelleen yhteiskunnallista valtaa.

Luomala on tutkinut julkisen ja yksityisen sektorin välistä yhteistyötä. Myös julkisen sektorin näkökulmasta yhdistykset näyttäytyvät yhä useammin potentiaalisina sopimuskumppaneina, joiden avulla voidaan tuottaa oikeellista tietoa ja perustella päätöksiä. (Luomala 2003, 195–196.) Tätä eri toimijoiden verkostoitumista ja liittoutumista voidaan kutsua uudeksi sopimuksellisuudeksi, joka toteutuu erityisesti julkisen ja kolmannen sektorin välillä. Heikkalan mukaan uudessa hallinta-ajattelussa ja verkostoitumisessa on kyse siitä, että hyvinvointivaltion murroksen seurauksena yhteiskunnan eri toimijat kärsivät niukentuneista resursseista. Tämän vuoksi kukin taho, niin julkinen, yksityinen kuin kolmaskin sektori joutuu astumaan ulos perinteiseltä toimintakentältään ja luomaan yhteistyötä toistensa kanssa, jotta uusia resursseja saataisiin mobilisoitua. Keskitetyn ohjauksen purkautuminen ja sitä seuraava hallinnon hajautuminen sekä palvelujen ulkoistaminen ajavat kansalaisjärjestöt etsimään strategisten linjaustensa sekä toimintapolitiikkojensa tueksi tarkoituksenmukaisia julkisia ja yksityisiä kumppaneita yhteiskunnan eri tasoilta ja toiminnallisilta aloilta. Heikkala (2000) näkee tilanteessa eräänlaista paradoksaalisuutta. Toisaalta hallinnon hajauttaminen on merkinnyt julkisen sektorin tietynasteista vetäytymistä, mutta toisaalta julkinen sektori on kiristänyt otettaan järjestöistä kasvaneiden odotusten kautta. (Heikkala 2000, 128–129, 131.) Julkinen valta antaa vastuuta kolmannen sektorin toimijoille, joita se kuitenkin ohjailee muokkaamalla niiden toimintaedellytyksiä. Kansalaisyhteiskunnassa siis toisaalta uusinnetaan ja toisaalta haastetaan vakiintuneita valtakäytäntöjä ja -suhteita.

6. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Ulkoilun ja retkeilyn keskusjärjestönä Suomen Ladulla on tärkeä rooli ulkoiluasioiden esille nostajana ja toimenpidelinjojen luojana. ”Jotta suomalaisille pystyttäisiin tarjoamaan riittävät ulkoilumahdollisuudet, tarvitaan yhteistä tahtoa, tavoitteita ja toimintalinjoja - ulkoilupolitiikkaa” (Järjestötoiminnan käsikirja 2009, 1). Ulkoilun olosuhteisiin vaikuttamiseksi täytyy niiden tila määritellä ongelmaksi, johon tulee puuttua. Ongelmalle on esitettävä jokin syy, johon vaaditaan muutosta ja aiheuttaja, johon pyritään vaikuttamaan. Lisäksi asia on nostettava puheenaiheeksi ja ihmisten tietoisuuteen. (Peltonen & Villanen 2004, 28.)

Suomen Ladun toteuttama Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus (Sulka II) -hanke on yksi konkreettinen keino ajaa ulkoilun asiaa. Hankkeen tavoitteena oli kerätä tietoa ulkoiluolosuhteiden nykytilasta, tulevaisuuden näkymistä ja muutoksesta paikallisen ja valtakunnallisen päätöksenteon taustalle. Tulosten perusteella haluttiin tuottaa materiaalia kaikkien Suomen kuntien käyttöön ulkoilumahdollisuuksien kehittämisen tueksi. Kunnille hanke toimi siis asiantuntija-, yhteistyö- ja tiedonkeruuresurssina, jonka avulla ulkoilusta vastaavat hallinnonalat voisivat yhdessä kolmannen sektorin kanssa kehittää ulkoilumahdollisuuksia tarpeita vastaaviksi. Hankkeen taustalla on myös laajempi ulkoilupoliittinen funktio, sillä se tarjoaa mahdollisuuden valtakunnallisen keskustelun herättämiseen mm. ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksien merkityksestä hyvinvoinnin edistäjänä. (Sulka II-hankkeen loppuraportti 2011, 9.) Hankkeen tuottamaa tietoa voidaan siis hyödyntää paitsi paikallisessa, myös valtakunnallisessa päätöksenteossa sekä ulkoilu- ja liikuntapolitiikan linjaamisessa.

Tässä tutkimuksessa pureudun kiinni Suomen Ladun ulkoilun edunvalvontatyöhön. Tarkastelen, millaisena järjestön muotoilema ulkoiluolosuhteiden ongelmadiagnostiikka näyttäytyy Sulka II-hankkeen valossa. Konstruktivistisen näkökulman mukaan yhteiskunnalliset ongelmat syntyvät ihmisten sosiaalisen toiminnan ja kollektiivisten määrittelyprosessien tuloksena. Heidän määritelmänsä eivät ainoastaan kuvaa todellisuutta

vaan osaltaan myös luovat sitä esimerkiksi erilaisten poliittisten vaatimusten, tavoitteiden ja toimenpiteiden kautta. Ongelmien ratkaisukyky liittyy niiden havaitsemiseen ja määrittelyyn sekä siihen, millaisia ristiriitoja niiden ratkaisemiseen sisältyy. Tutkimuskohteeksi valikoituvat tällöin erityisesti erilaiset todellisuutta koskevat määritelmät, painostusryhmien toiminta sekä yleisen mielipiteen ja yhteiskunnallisten liikkeiden mobilisointi. Huomiota on kiinnitettävä ongelmaan kokonaisuutena prosessina, ei niinkään joidenkin vallitsevien olosuhteiden vääjäämättömänä seurauksena. (Väliaverron 1996, 38–41.)

Sulka II-hankkeessa muotoiltuja ulkoiluolosuhteiden ongelmia, syitä, edistämiskeinoja sekä perusteluja jäsenen yhteiskunnallisen liikehdinnän ymmärtämisen apuna käytetyn kehyksen käsitteen avulla. Konttisen (1999) mukaan organisaatioita voidaan hyvin eritellä yhteiskunnallisten liikkeiden potentiaalisina toimijoina, vaikkei tutkimuskohde täyttäisikään kaikkia liikkeelle annettuja kriteerejä. Ryhmän sijainti ja merkitys kansalaisyhteiskunnassa määräytyvät sen vuorovaikutusverkostoissa, niinpä yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimusperinne voi tarjota hedelmällisen näkökulman ryhmän rakenteen tutkimiseen ja paikantamiseen kansalaisyhteiskunnan kokonaisuudessa. (Konttinen 1999, 36.)

6.1. Suomen Latu ympäristöpoliittisena toimijana

”Pyrimme kaikin mahdollisin keinoin varmistamaan, että tulevat sukupolvet saavat perintönä maan, jossa voi ulkoilla vapaasti hyvin hoidetussa ja turvallisessa ympäristössä.” (Suomen Ladun toiminnanjohtaja Eki Karlsson, Suomen Ladun kotisivut 22.10.2011)

Kun halutaan tietää, miten ongelmat nousevat julkisen huomion ja poliittisen päätöksenteon kohteiksi, on tutkittava toimijoita, jotka ongelmista puhuvat. Myös yhteiskunnan kulttuurinen ilmasto, yleisesti hyväksytyt arvot ja muut esillä olevat yhteiskunnalliset teemat suosivat tiettyjä määrittelyjä nostamalla jotkut ongelmat toisia tärkeämmiksi. (Väliaverron 1996, 38–40.) Koska toiminnan merkityksellisyys punnitaan aina suhteessa

toimintaympäristöön ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin, on Suomen Ladun ulkoilun olosuhdetyössä keskeisenä tarkastelun kohteena järjestön toimintatila eli ympäristö (Konttinen 1999, 55).

Suomen Latu haluaa edistää nimenomaan ulkoliikuntaa, niinpä sen toimintaedellytykset ja lajien harrastusmahdollisuudet ovat pitkälti riippuvaiset ympäristömme tilasta. Näin ollen järjestön toiminnassa korostuvat paitsi liikunnan harrastaminen myös ympäristökysymykset. Vaikkei ympäristönsuojelu itsessään ole Suomen Ladun päätehtävä, ovat luontoarvot kuitenkin järjestölle tärkeitä. Kestävän kehityksen ja ulkoilijan etujen mukaisesti järjestö pyrkii mm. puolustamaan lähiliikuntapaikkoja, korostamaan liikuntaympäristöjen viihtyisyyttä, säilyttämään retkeily-ympäristöjen luonnontilaisuuden sekä turvaamaan jokamiehen oikeudet (Luoto 2004, 15).

Ympäristön hyväksi toimii varsin kirjava joukko erilaisia kansalaisjärjestöjä. Tämä moniääninen kansalaisyhteiskunnan alue voi koostua niin kansainvälisistä laajoista organisaatioista, kuten Greenpeace ja WWF, kuin puhtaasti kansallisista luontojärjestöistä, kuten Suomen luonnonsuojeluliitto. Kentällä vaikuttavat erilaiset kansalliset ympäristöjärjestöt (esimerkiksi Oikeutta Eläimille) sekä luontoharrastusjärjestöt (esimerkiksi Suomen lintutieteellinen yhdistys). Yksittäisiä luontokohteita suojelemaan voidaan perustaa erilaisia yhdistyksiä ja protestiryhmiä, joista suuri osa on lyhytkestoisia kansalaisaloitteita ja -liikkeitä jonkin paikallispoliittisesti akuutin hankkeen ajamiseksi tai sellaisen vastustamiseksi. (Konttinen 1999, 31–32.)

Ympäristöliikehdintään voivat liittyä myös sellaiset ryhmät ja yhdistykset, joiden varsinainen toiminnan pääalue on muualla kuin ympäristövaikuttamisessa. Varsinkin akuutit ristiriitatilanteet saavat ympäristöhuolen tällaisissa ryhmissä heräämään. (Konttinen 1999, 31–32.) Usein pelkkä tieto ympäristöuhan olemassaolosta ei riitä muuttamaan käyttäytymistä, vaan vasta kun ihminen kokee omassa elämänmuodossaan vaarantuvansa tavalla, jonka hän kykenee omassa odotus- ja arviointihorisontissaan tajuamaan, murenee vaaransietokyky ja hän alkaa toimia olemassa olevan riskin torjumiseksi (Beck 1990, 75). Jotta ympäristössä havaitut epäkohdat eivät muodostuisi vallitsevia asiointiloja järkyttäväksi

ongelmiksi ja heikentäisi tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksia, ovat niin julkinen valta, liike-elämä kuin kansalaisyhteiskunnan toimijat ryhtyneet toimenpiteisiin ympäristöongelmien ratkaisemiseksi. Kukin toimija määrittelee omasta katsantokannastaan käsin, mihin ympäristöongelmiin tulisi poliittisesti kiinnittää huomiota, mitkä ympäristöt nähdään keskustelun arvoisina ja miten ympäristön tila vaikuttaa omiin toimintaedellytyksiin (Väliverronen 1996, 38–40.)

Ympäristöpolitiikan toimijuuteen liittyy runsaasti kysymyksiä koskien mm. ympäristöongelmien aiheuttajia, vastuita ja velvollisuuksia. Vastaukset vaihtelevat osittain jo sen mukaan, miten ympäristöongelma milloinkin nimetään ja mistä näkökulmasta sitä tarkastellaan. (Viinikainen 1997, 9.) Saaristo on eritellyt ympäristöliikkeiden merkitystä ympäristöhuolen herättäjinä ja yhteiskunnallisen ympäristökeskustelun suuntaajina. Hänen mukaansa ympäristöliikkeestä on tullut vakavasti otettava toimija ympäristötiedon alueella, sillä esimerkiksi sen kantaa ympäristöpoliittisiin päätöksiin kaivataan. (Saaristo 2000, 25.) Kun yritysmaailman ja poliittisen järjestelmän toimintaan liittyy usein tavalla tai toisella luonnon ja luonnonvarojen hyödyntämisen tavoitteita, pyrkivät ympäristönsuojelijat puolustamaan ihmisen ja luonnon etuja (Joutsenvirta 2006, 33). Ympäristöliikehdintä edustaakin valtion ja markkinoiden välistä julkista keskustelunaluetta, johon perinteisessä hallinnan muotoja koskevassa jäsennyksessä sijoitetaan joustavat organisointimuodot eli verkostot (Anttiroiko 2010, 16).

Yhteiskunnan eri areenoilla käydyt keskustelut muokkaavat ympäristöongelmien ilmenemistä ihmisten teoissa ja ajatuksissa. Hankalasti havaittavista ja laajalle ulottuvista ympäristöongelmista näyttää olevan vaikeaa lausua mitään varmaa, mikä jättää tilaa monenlaisille määrittelyille, tulkinnoille ja tiedolle. Saattaa olla, että ympäristöongelmien monimutkaisuus avaa tilaisuuksia vastatiedolle, muillekin kuin tieteellisille ja asiantuntijavetoisille näkemyksille. (Saaristo 2000, 22.) Konttinen (1999) on tutkinut Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistysten laatua ja merkitystä ympäristökansalaisuuden tuottajina kansalaisyhteiskunnassa. Konttisen tutkimuksessa Luonnonsuojeluyhdistyksen merkitys määriteltiin paikallisyhdistyksen puheenjohtajien puolesta yleisimmin ympäristöön (luontoon ja paikallis-yhteiskunnalliseen) vaikuttamisen

näkökulmasta. Sellaiset ilmaukset, kuten edunvalvoja, herättäjä ja kasvattaja viittaavat kaikki paikallissosiaaliseen ympäristöön suuntautuvaan vaikuttamiseen. Ei-poliittisiksi Konttinen katsoo määritelmät, joissa korostettiin tiedonvälitystä, asiantuntemuksen tarjoamista, välittäjänä toimimista, harrastusmahdollisuuden tarjoamista ihmisille jne. Toki nämäkin määritelmät ilmaisevat halun osallistua yhteisten asioiden hoitoon, mutta hyväksyen vallitsevan poliittisen auktoriteetin. Linjanvedot ja valinnat siis katsotaan kuuluvan yksinomaan poliittisille päättäjille, jolloin yhdistyksen tehtäväksi jää auttaa ja tarjota asiantuntemustaan - toimia ikään kuin välittäjänä luonnon ja päätöksentekojärjestelmän välillä. (Konttinen 1999, 98–99.)

Ympäristöliikkeen tavoitteena on tuoda julkisuuteen ympäristöön liittyviä kysymyksiä, joita ei aiemmin ole käsitetty poliittisiksi, mutta joiden ratkaisemiseksi vaaditaan nyt yhteiskunnallisia toimia (Ilmonen 1998, 30). Ongelmat tehdään näkyviksi mm. tuottamalla uutta tietoa ja toimimalla välittäjinä arkipäivän tiedon ja professionaalisen tiedon välillä (Saaristo 2000, 23–24). Määritellessään itsensä ulkoilun edunvalvojaksi Suomen Latu osoittaa tyytymättömyyttään maassamme vallitsevaan poliittiseen auktoriteettiin ja pyrkii konkreettisesti muuttamaan tilannetta ulkoilevan väestön intressien suuntaan. (Konttinen 1999, 13.) Ympäristöliikkeiden tapaan myös Suomen Latu haluaa nostaa kokemansa ongelmakohdat julkiseen keskusteluun ja päätöksenteon piiriin.

Monia ulkoliikuntaharrastuksia voidaan pitää suoranaيسina mittareina, jotka kertovat ympäristön tilasta. Esimerkiksi ilmastonmuutos vaikuttaa olennaisesti luonnon virkistyskäytön edellytyksiin. Vaikutukset voivat ilmetä suoraan esimerkiksi kohonneina lämpötiloina ja sademäärinä. Voidaan myös olettaa, että liikunnan harrastuskaudet ja –aktiivisuus muuttuvat kesäharrastuksien hyötyessä kauden pidentymisestä ja säiden lämpenemisestä ja talviharrastusten puolestaan kärsiessä lumen ja jään puutteesta. Suorien vaikutusten lisäksi luontoharrastuksiin vaikuttavat erilaiset biologiset prosessit saattavat muuttua ilmastonmuutoksen myötä. Vesien laatu ja leväkukintojen esiintyminen vaikeuttavat vesien virkistyskäyttöä. Marjastuksen ja sienestyksen edellytykset voivat heiketä, samoin riista- ja kalakannoissa voi tapahtua metsästyksen ja kalastuksen kannalta haitallisia muutoksia. (FINTOURADAPT-hankehakemus.) Lisäksi esimerkiksi

suurkaupungin saasteet korventavat ikävästi hölkkääjän keuhkoja, sillä viimeisetkin vihreät keitaat ovat saaneet väistyä laajenevan kaupunkikeskustan tieltä. Suorituskerran peruuntuminen tai koko lajin siirtyminen toisaalle voi pakottaa liikuntajärjestön kohtaamaan myös muissa toimissa aiheutetut ympäristöhaitat ja saa mahdollisesti ryhtymään toimenpiteisiin ympäristön suojelemiseksi (Simula 2001, 46).

Ympäristöliikkeen näkökulmasta luonnonkäytön kiistoissa ei yleensä ole kyse pelkästään jostakin paikallisesta ongelmasta, vaan luonnon tuhoutuminen nähdään laajempuna kulttuurisena ja poliittisena hälytysmerkkinä, minkä vuoksi toimintaa kohdistetaan yhteiskunnan epäkohtien korjaamiseen ja sen rakenteisiin vaikuttamiseen. Suomen Ladussa toiminnan mobilisointi ei kuitenkaan ns. aktivistiliikkeiden tapaan tähtää joukkojen keräämiseen tiettyä asiantilaa vastustamaan, vaan yleisesti ottaen jäsenmäärää kasvattamalla järjestö pystyy vankistamaan asemaansa ulkoilevan kansan puolestapuhujana. Yhteiskunnan kehityssuuntaa ja yleisiä asiantiloja ei tämän vuoksi kehystetä selkeästi joko oikeiksi tai vääriksi erotuksena monien protestiliikkeiden mustavalkoisesta ajattelusta. (Valkonen & Saaristo 2010, 111–112.) Suomen Ladun toiminta tähtää siis ensisijaisesti oman harrastusyhteisön intressien ajamiseen, minkä vuoksi sen täytyy vaikuttaa ympäristöön ja puuttua poliittiseen päätöksentekoon.

Valtakunnallisella tasolla Suomen Ladulta pyydetään toistuvasti lausuntoja valtionhallinnossa käsiteltävinä oleviin asioihin ja lisäksi sillä on yhdessä muiden intressiosapuolten, kuten Suomen Luonnonsuojeluliiton kanssa vahva edustus erilaisissa valtion toimikunnissa, työryhmissä, neuvottelukunnissa, jaostoissa ja ohjausryhmissä. Voidaankin nähdä, että valtiolla on suoranainen tarve osallistaa ympäristönsuojelun asiantuntijoita ja osa järjestöistä toimii eräänlaisena valtiohallinnon jatkeena (Konttinen 2010, 72; Stranius 2010, 85). Suomen Ladun asiantuntijuutta on tarvittu esimerkiksi luonnonsuojelulainsäädännön toimivuuden arvioinnissa yhdessä mm. Metsähallituksen luontopalvelujen, Kuntaliiton, Greenpeacen, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton, Suomen vapaa-ajankalastajien keskusliiton sekä Energiateollisuus ry:n kanssa. Ympäristöministeriön tilaama ja Suomen ympäristökeskuksen toteuttama kysely kohdistettiin ammattinsa puolesta luonnonsuojeluasioita hoitaviin toimijoihin sekä tahoille,

joille on kertynyt erityisen paljon tietämystä luonnonsuojelulain toimivuudesta ja vaikuttavuudesta. (Similä, Raunio, Hildén & Anttila 2010, 3, 11.)

6.2. Tutkimuskysymykset

Suomen Latuun on keskittynyt paljon sellaista asiantuntemusta, jota monilta ulkoiluhallinnon sektoreilta puuttuu, niinpä se voi toimia ns. täydentäjänä julkishallinnon rinnalla mutta myös ulkoilijan oikeuksien valvojana (Siisiäinen 1996, 22). Koska Suomen Ladulla ei ole suoraa valtaa päättää ympäristöön kohdistuvista toimista, on se luonut valta-asemansa juuri asiantuntijuuteen ja tiheään suhdeverkostoon perustuen. Suomen Ladun ulkoiluolosuhteiden hallinta tapahtuu siis verkostoissa, toisaalta päätöksentekijöitä painostaen, toisaalta heidän luomiensa toimintaedellytysten puitteissa. Verkostoja tutkimalla voidaan selvittää yhdistyksen kytköksiä poliittisiin ja epäpoliittisiin toimijoihin ja yhteistoimintaa virallisten hallinnollisten instituutioiden kanssa. (Konttinen 1999, 79–80.) Keskeisiksi käsitteiksi tutkimuksessani nousevat siten asiantuntijuus, verkostoituminen ja hallintavalta. Näiden käsitteiden ilmenemistä järjestön edunvalvontatyössä tutkin ympäristösosiologiseen viitekehykseen nojautumalla sekä Sulka II -hankkeen avulla. Tutkimukseni johtajatuksena on tarkastella Sulka II -hanketta osana Suomen Ladun edunvalvontatyötä ja verkostoitumisen, asiantuntijuuden sekä hallintavallan vahvistajana. Snow'n ja Benfordin muotoileman kehysteorian sekä avainkäsitteiden avulla muodostamani analyysikehikko toimii apuna edunvalvontatyön sisällön hahmottamisessa aineistostani.

Haen vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä Suomen Ladun edunvalvontatyö Sulka II-hankkeessa on?
  - Millainen on Sulka II-hankkeen diagnostinen kehys, eli millaisiin ongelmiin hankkeella pyritään vastaamaan ja millaisia syitä ongelmiin esitetään?
  - Millainen on Sulka II-hankkeen prognostinen kehys, eli millaisia toimenpide-ehdotuksia aineistossa esiintyy ulkoilun edistämiseksi?

- Miten toimintaan mobilisoidaan eli millaisia perusteluja toiminnan tärkeydelle esitetään?
2. Millä tavoin eri kehyksistä ilmenevät edunvalvontatyön keskeiset käsitteet, eli asiantuntijuus, verkostoituminen ja hallintavalta?
  3. Miten Sulka II -hanke asettuu Suomen Ladun edunvalvontatyön kontekstiin vahvistaen asiantuntijuutta, verkostoitumista ja hallintavaltaa?

6.3. Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen tapaustutkimus, joka nimensä mukaisesti on kiinnostunut yksittäisestä tapauksesta, jota pyritään määrittelemään ja analysoimaan mahdollisimman syvällisesti. Erotuksena vertailevaan ja selityksiä etsivään ekstensiiviseen tapaustutkimukseen voidaan omaa tutkimustani pitää intensiivisenä tapaustutkimuksena. Intensiivisen tapaustutkimuksen tavoitteena on kuvata, tulkita ja ymmärtää tiettyä tapausta pyrkimättä yleistyksiin. Staken (1995) mukaan tapaustutkimukset voidaan jakaa itsessään arvokkaaseen, välineelliseen ja kollektiiviseen tapaustutkimukseen riippuen siitä, millainen tutkittavan kohteen luonne ja lukumäärä on ja mitkä ovat tutkimuksen tavoitteet sekä perusoletukset. Omassa tutkimuksessani pyrin ymmärtämään Suomen Ladun edunvalvontatyötä mahdollisimman hyvin omassa toimintaympäristössään. Tapaus on kiinnostava juuri itsessään, ei yleisten teemojen tai teoreettisten kehittelyjen vuoksi. (Stake 1995, 3.)

Vaikka tapaustutkimuksessa ollaan kiinnostuneita yksittäisestä ilmiöstä, ei sitä pidä tarkastella irrallaan ympäröivästä maailmasta. Tapaustutkimuksessa tapauksen kontekstin kuvaus on tärkeää, sillä juuri se tekee ilmiöstä ymmärrettävän. Erikssonin ja Koistisen sanoin konteksti on kuin näyttämö, jossa tapaus toteutuu. Toimintaympäristö ja toimijat muovaavat vuorovaikutuksessa toinen toistaan. (Eriksson & Koistinen 2005, 7–8.) Ulkoilun olosuhteisiin vaikuttavat niin päätöksentekijöiden asenteet kuin ympäristöongelmatkin.

Suomen Ladun edunvalvontatyön toimintaympäristön laajuuden hahmottaminen onkin toiminnan merkityksen ymmärtämisen kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Tutkimusraportissa tutkija tuottaa oman tulkintansa tapauksesta. Hän määrittää omat kriteerinsä sille, mikä tutkittavassa kohteessa on kiinnostavaa ja tällä tavoin eräällä tapaa rakentaa tapauksen tietynlaiseksi. Tehdäkseen tutkimuksensa luotettavaksi lukijalleen tutkijan onkin oltava erityisen huolellinen aineistonsa analysoinnissa ja raportoinnissa sekä kyettävä perustelemaan tekemänsä valinnat tarkoin. Tutkijan on tehtävä selväksi omat ennako-oletukset ja taustat, jotka vaikuttavat tulkintaan. Tapaustutkimuksessa on aina se mahdollisuus, että aineisto yllättää tutkijansa. Tällöin on myös oltava valmis muokkaamaan omia ennakkokäsityksiä tutkittavasta asiasta. (Eriksson & Koistinen 2005, 16, 25.)

Tutkimusaineistoni ovat järjestön oman toiminnan dokumentit kuten toimintakertomukset ja -suunnitelmat sekä Sulka -hankkeiden puitteissa syntyneet raportit. Tapaustutkimukselle tyypilliseen tapaan käytän aineistoani eri tavoin yhdisteltyinä pyrkiessäni kuvaamaan ja ymmärtämään Suomen Ladun edunvalvontatyötä.

6.4. Analyysi

Tutkittavan tapauksen määrittäminen on tutkimuksen teon kannalta kriittinen vaihe. Omassa tutkimusprosessissani on välillä ollut haasteellista hahmottaa, kuinka laajaan tutkimustehtävään vastaaminen on omien resurssieni mukaista ja pro gradu -tutkielman vaatimuksiin nähden tarkoituksenmukaista. Esiymmärrystä kasvattaakseni olen joutunut opiskelemaan, millainen järjestö Suomen Latu on, mutta samalla minun on täytynyt pohtia, mitkä seikat tulisi tutkimuksessa tuoda esille. Laadullisen tutkimuksen analyysin etenemisessä onkin tärkeää päättää, mikä tietyssä aineistossa kiinnostaa ja pysyä valituissa teemoissa. Aineisto tulisi käydä läpi kiinnostuksen kannalta ja jättää muut asiat pois tutkimuksesta. Merkityksellisten asioiden kerääminen yhteen erilleen muusta aineistosta on tärkeää. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 92.)

Itselleni oli haastavaa pysyä tietyissä teemoissa, sillä tutkimuksen edetessä löytyi useita mielenkiintoisia asioita, joita tekisi mieli raportoida omassa tutkimuksessa. Ilmiön rajaaminen ei ole helppo tehtävä – toisaalta se helpottaa aineiston läpikäymistä, mutta toisaalta kapeasta alasta on osattava kertoa kaikki, mitä vain irti on mahdollista saada. Tutkimustehtävän ja –kysymysten tulisi olla linjassa raportoidun kiinnostuksen kohteen kanssa ja kaikki muu materiaali, jota aineistosta löytyy pitäisi malttaa siirtää seuraavaan tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 92.)

Pro gradu -tutkielmassani saatoin hyödyntää aiempaa perehtyneisyyttäni ympäristösosiologiseen kirjallisuuteen. Tutkimustehtäväni hahmottumisessa ja sopivan viitekehyksen löytymisessä auttoivat erityisesti Esa Konttisen kirja Ympäristökansalaisuudet kyläsepat (1999) sekä Esa Konttisen ja Jukka Peltokosken Ympäristöprotestin neljäs aalto (2004). Nämä teokset johdattivat minut yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksesta kertovien lähteiden äärelle ja auttoivat löytämään kehyksen käsitteen apuvälineeksi Suomen Ladun ulkoilun edunvalvontatyön tutkimiseen. Otin myös selvää, millainen lainsäädäntö ulkoilua säätelee, jotta voisin paremmin hahmottaa siihen vaikuttamista. Suomen Ladun toimintakertomuksia tutkimalla ja historiaan tutustumalla on ollut mahdollista hahmottaa sitä kehityskulkua, joka on tuonut ympäristövaikuttamisen kiinteäksi osaksi järjestön toimintaa, toisin sanoen mitkä muutokset yhteiskunnassamme ovat synnyttäneet tarpeen järjestön ympäristöpoliittiselle toiminnalle.

Menetelmällisenä lähestymistapana aineistoni haltuunottamiseen käytin sisällönanalyysia. Sisällönanalyysissä kuvaillaan sanallisesti tekstin sisältöä, mutta analyysiprosessin etenemiselle ei ole olemassa tiukkoja sääntöjä, vaan tutkija voi luovasti hyödyntää erilaisia tapoja järjestää ja kuvata tutkittavaa ilmiötä. (Eskola & Suoranta 1998, 163.) Sisällönanalyysi sopii siis erilaisten tekstimuotoisten dokumenttien, kuten kirjeiden, päiväkirjojen ja litteroitujen haastattelujen systemaattiseen ja objektiiviseen tarkasteluun. Menetelmän avulla voidaan tutkittavaa ilmiötä päästä kuvaamaan tiivistetyssä ja yleisessä muodossa johtopäätösten tekoa varten. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 103.) Sisällönanalyysin avulla saamiani tuloksia tarkistaakseni ja havainnollistaakseni analysoin aineistoa myös

sisällön erittelyn avulla, mikä mahdollisti määrällisten tulosten johtamisen sanallisesti kuvatusta aineistosta.

Eskola (2007) jakaa analyysin teon aineistolähtöiseen, teoriasidonnaiseen ja teorialähtöiseen analyysiin. Jaottelu korostaa teorian merkitystä laadullisessa tutkimuksessa. (Eskola 2007, 162.) Oma tutkimukseni on teoriasidonnainen tai Tuomen ja Sarajärven sanoin analyysini on *teoriaohjaava*. Teoria toimii siis apuna analyysin etenemisessä, mutta tutkittavaa ilmiötä ei suoraan määritellä jonkin aikaisemman tiedon perusteella luodun kehyksen perusteella kuten täysin teorialähtöisessä analyysissä. Teoriaohjaavassa analyysissä analyysiyksiköt valitaan siis aineistolähtöisesti ja aikaisemman tiedon merkitys teorian testauksen sijaan on pikemminkin ohjata ajatteluprosessia uusille urille. Aineiston ja valmiiden mallien vaihtelu saattaa synnyttää jotakin uutta. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 96–97.) Tuomen ja Sarajärven mukaan teoriaohjaava analyysi perustuu induktiiviseen päättelyyn, jota ohjaamaan teoria tuodaan. Kuitenkin mikäli teoria otetaan ohjaamaan päättelyä jo varhaisessa vaiheessa analyysia, ollaan lähempänä deduktiivista päättelyä, sillä teorian merkitys lopputuloksen kannalta kasvaa. Teoriaohjaavan analyysin yhteys sekä induktiiviseen että deduktiiviseen päättelyyn on siis osoitettavissa, vaikkakin hiukan pulmallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 99–100.)

Analysoin tekstiaineistoni teemoittelun ja luokittelun avulla. Tutkimuksessani teemoittelua ohjasivat Snow'n ja Benfordin (1988) muotoilemat kehykset, jotka toimivat eräänlaisina linsseinä, joiden läpi tarkastelin ensimmäisen Sulka II-hankkeen hankesuunnitelmaa ja loppuraporttia. Otin tarkasteluun myös ensimmäisen Sulka -hankkeen loppuraportin, sillä sen määrittämät ulkoilun ongelmakohdat toimivat pontimina Sulka II -seurantatutkimukselle ja sen tuottamiin tuloksiin viitattiin Sulka II -hankkeen aineistossa toistuvasti. Kävin tekstit läpi lähilukuna useaan kertaan ja jäsentelin eli koodasin niitä alleviivaamalla olennaisia asioita. Koodausyksikköinä toimivat yksittäiset tekstikohdat ja niiden sisältämät ajatuskokonaisuudet. Järjestelin aineistosta keräämiäni koodeja diagnostisen, prognostisen ja mobilisoivan kehyksen mukaan. Koodaamisen avulla sain vahvistuksen siitä, että aineiston tarkastelu kehysten avulla on mahdollista. Diagnostiseen kehykseen liitin suoria lainauksia, jotka määrittelivät ulkoilun olosuhteisiin liittyviä

ongelmia ja niiden syitä. Prognostiseen kehykseen kuuluivat ulkoilun edistämisen keinot. Toiminnalle esitetyt perustelut olivat mobilisoivan kehyksen piirissä. Muodostin jokaisesta kehyksestä oman koodiluettelon Excel-taulukoon. On muistettava, että tutkija tekee vahvasti tulkinnallista työtä jo poimiessaan aineistosta eri tekstikohtia ja päättäessään, mitä ne merkitsevät ja mihin teemaan kuuluvat.

Taulukossa 1 esitän esimerkinomaisesti prognostiseen kehykseen liittyvän teemoittelun ja luokittelun. Snow'ta ja Benfordia (1988) mukaellen koodasin prognostiseen kehykseen kuuluviksi ilmaukset, jotka kertoivat ulkoiluolosuhteiden parantamiseen tähtäävistä keinoista. Vaikka eräällä tapaa prognostista kehystäkin voi jo pitää aineistoani jäsentävänä teemana, on kuitenkin muistettava, että järjestetty aineisto ei kuitenkaan ole itse tulos, vaan siitä on kyettävä tekemään mielekkäitä johtopäätöksiä (Tuomi & Sarajarvi 2004, 103). Koska pitkien koodiluetteloiden perusteella en vielä kyennyt järkevästi vastaamaan tutkimuskysymyksiini, kaipasivat kehyksen alle sijoittamani koodit tiivistetympää muotoa johtopäätösten tekoa varten.

Jatkoin siis tutkimustyötäni käymällä läpi kehyksen alle sijoittamiani lainauksia ja pohtimalla, muodostuisiko ilmauksista jäsenneityjä kokonaisuuksia, eräänlaisia pelkistettyjä teemoja. Lopulliset teemat rakentuivat kaksivaiheisen prosessin kautta. Ensin muodostin ilmauksista yhdistävien tekijöiden perusteella ns. alaluokkia, joita sitten toisessa vaiheessa samankaltaisuuksien perusteella pelkistin edelleen. Taulukon 1 avulla hahmotan esimerkkikoodien muotoutumista aineistoa kuvaileviksi teemoiksi. Teemojen muodostamisessa auttoi laadullisen aineiston kvantifiointi. Laskin ilmaukset, jotka olin kunkin alaluokan alle liittänyt. Ilmausten lukumäärä kussakin alaluokassa ja lopullisessa teemassa on taulukossa merkitty sulkeiden sisään. Tämän määrällisen tarkastelun avulla pyrin hahmottamaan keinojen esiintyvyyttä ja painottuneisuutta aineistossa. Kvantifioinnin tarkoituksena on ollut estää teemojen muodostaminen ja analyysin jääminen pelkkien olettamuksien ja ”mutu”-tuntuman varaan. Tutkijalle voi muodostua kuva siitä, että jokin tietty asia toistuu aineistossa tiheään tai että jokin asia on korostuneemmin esillä kuin joku toinen, vaikkei tämä ilmausten määrässä mitattuna pitäisikään paikkansa. Määrällisen

tarkastelun avulla on myös mahdollista vertailla eri teemojen painottumista asiakirja-aineistossa.

TAULUKKO 1. Prognostisen kehityksen teemoittelu ja kvantifiointi.

KOODIT (Esimerkkejä ilmauksista)	ALALUOKAT	TEEMAT
suunnitteluun mukaan ulkoilijoita ja ulkoilujärjestöjen edustajia	kuntalaisten ja 3.sektorin aktiivisuus (20)	Yhteistyön lisääminen ja vastuunjaon selkiyttäminen (36)
maanomistajat ja kyläyhdistykset mukaan reittien suunnitteluun		
kuntien tulisi järjestää kuntalaisille keskustelutilaisuuksia		
melontareitit vaativat ylikunnallista yhteistyötä	ylikunnallinen yhteistyö (6)	
naapurikuntien välistä yhteistyötä ja koordinointia lisätä		
erikoisempien lajien harrastuspaikkojen osalta kuntien välinen yhteistyö on järkevää		
kunnan eri toimet sopineet ulkoilun vastuunjaosta ja yhteistyöstä	poikkihallinnollinen yhteistyö (10)	
hallintokuntien poikkihallinnollinen yhteistyö		
kaavoituksen ja ulkoilualueiden kehittämisestä vastaavien tahojen yhteistyö		
kerätään tietoa asukkaiden ulkoilusta	tarve- ja käyttäjätieto (11)	
lajitrendien muutosten tarkastelu		
tuoretta tietoa kuntalaisten mielipiteistä		
vastaavien toimihenkilöiden täydennyskoulutukseen panostaminen	koulutus (4)	
toimenhaltijoiden tulisi perehtyä jokamiehenoikeuksiin ja levitettävä tietoa niistä		
tieto- ja materiaalipankki kuntiin		
tutkimusta ulkoilun kehittämisen taloudellisista vaikutuksista tulisi lisätä	tutkimustiedon hyödyntäminen (7)	
kerätä numeerista tietoa vaikuttavuudesta suhteessa kustannuksiin		
tietoa saa tutkimuksista		

(jatkuu)

TAULUKKO 1. (jatkuu)

KOODIT (Esimerkkejä ilmauksista)	ALALUOKAT	TEEMAT
ulkoilureitit paremmin huomioon maakuntakaavoissa olosuhteiden huomiointi jo yleiskaavatasolla	ulkoilualueiden huomiointi ennakoivassa suunnittelussa (13)	Maankäytön suunnittelu (29)
yhteyksien varmistaminen kaavoituksessa		
yhteistyössä laadittu ulkoilureittisuunnitelma kuntalaisten aktiivisuus kaavoitusprosessissa	osallistuva suunnittelu (9)	
ulkoilureittitoimitus		
lähiulkoilupaidat kävelyetäisyydellä asuinalueista viherkäytävän varmistaminen asuinalueelta pääreitiverkostoon	lähiulkoilumahdol lisuuksien luominen reitiverkostoin (7)	
päälaturien saavuttaminen yhdyslatujen avulla		
herättää huomaamaan ulkoilun merkitys herättää valtakunnallista keskustelua	päättäjien huomio olosuhteiden tärkeuteen (11)	
ulkoilun edistäminen strateginen valinta johon johto sitoutunut		
kestävän kehityksen politiikka ja ratkaisut välittömien ja välillisten ympäristövaikutusten huomiointi liikuntaympäristöjä suunniteltaessa	kestävä kehitys (4)	Luontoa suojelevat toimenpiteet (7)
elinkaariajattelu ohjaa suunnittelua		
reitit luonto- ja maisemakohteiden kautta metsäautotiet latupohjina	ulkoilun ohjaaminen halutuille reiteille (3)	
ulkoilun ohjaaminen kulutusta paremmin kestäville alueille		
varoja ohjattava kunnissa harrastajamäärien mukaisesti	rahan tasapuolinen jakaminen (2)	
kehittämisvarojen tasapuolinen jako		
TE-keskusten tulisi ohjata hankerahoitusta ulkoilumahdollisuuksia tukevasti	rahoituslähteiden ehdottaminen (6)	
erilaisia rahoituslähteitä etsitään ja ollaan avoimia edistämishankkeille		

Nimesin syntyneet teemat niitä kuvaavin termein. Lopulta diagnostisen kehityksen ongelmille löysin alaluokkia yhteensä viisi kappaletta ja syytekijöihin liitin kuusi alaluokkaa. Prognostisessa kehityksessä esiintyvät perustelukeinot saatoinkin jakaa niin ikään

kuuteen alaluokkaan. Mobilisoivan kehyksen alle muodostin seitsemän keskeistä luokkaa yleisimmin esiintyneistä perusteluista.

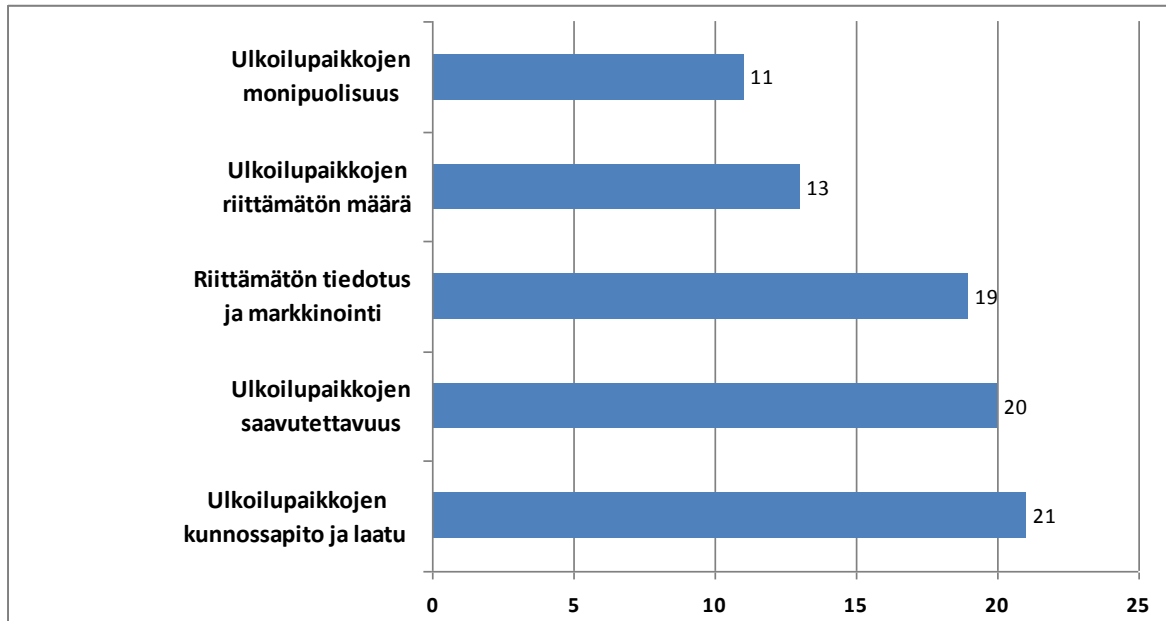
Teemoittelun avulla pyrin vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni siitä, mitä Suomen Ladun edunvalvontatyö Sulka II -hankkeessa on. Tämän jälkeen tartuin kiinni avainkäsitteisiin eli asiantuntijuuteen, verkostoitumiseen sekä hallintaan, jotka olivat jo aineiston lukemisvaiheessa vaikuttaneet Suomen Ladun edunvalvontatyön peruspilareilta. Aluksi lähestyin käsitteitä viitekehysten valossa: Mitkä tekijät diagnostisessa, prognostisessa ja mobilisoivassa kehyksessä vahvistavat Suomen Ladun asiantuntijuutta, verkostoitumista sekä hallintaa? Muodostamieni teemojen avulla aineisto näyttäytyi jäsentyneempänä ohjaten huomion kiinnittämistä olennaisiin seikkoihin. Lopuksi muodostin viitekehykseeni ja tekemiini tulkintoihin perustuen eräänlaisen synteesin siitä, miltä Sulka II -hanke näyttää Suomen Ladun edunvalvontatyön ja verkostoitumisen, asiantuntijuuden sekä hallinnan kontekstissa.

7. ULKOILUOLOSUHTEIDEN ONGELMADIAGNOSTIIKKA SULKA II - HANKKEESSA

Erittelen aluksi Sulka II -hankkeessa muotoiltua ulkoiluolosuhteiden ongelmdiagnostiikkaa diagnostisen, prognostisen ja mobilisoivan kehyksen avulla. Nostan esiin Sulka I -loppuraportista sekä Sulka II -hankkeen hankesuunnitelmasta ja loppuraportista nousseita keskeisimpiä ulkoiluolosuhteisiin liittyviä ongelmia, niiden taustalla vaikuttavia syitä sekä ulkoilun edistämisen toimenpiteitä ja perusteluja. Tulkintojeni tueksi olen koonnut keskeisimmät tulokset kuvioiksi, joiden tehtävänä on havainnollistaa asiakirjoissa mainittuja yleisimpiä teemoja. Pylväsdiagrammien avulla voidaan visuaalisesti vertailla eri teemoihin liittyvien ilmausten ja tekstinkohtien lukumäärällistä esiintymistä aineistossa. Lopuksi tarkastelen kehyksiä verkostoitumisen, asiantuntijuuden ja hallinnan näkökulmista.

7.1. Diagnostinen kehys

Kuvioon 1 on koottu teemoittain ulkoilun ongelma-kohtiin liittyvien ilmausten ja tekstinkohtien lukumääräinen esiintyminen aineistossa.

KUVIO 1. Ulkoilun ongelmiin liittyvät teemat ja niiden määrällinen esiintyminen diagnostisessa kehyksessä.

Sulka -hankkeiden tuottamassa ulkoiluolosuhteiden ongelmediagnostiikassa voidaan ydinongelmana pitää ulkoilun infrastruktuuria. Eniten mainintoja kohdistui ulkoilupaikkojen laatuun ja kunnossapitoon (Kuvio 1). Esimerkiksi riittämätön valaistus kuntoreitin varrella lisää ulkoilijan turvattomuuden tunnetta ja vähentää reitin vetovoimaa. Hiihto kunnostetuilla laduilla on huomattavasti helpompaa kuin umpihangessa ja kesäisen uintiretken jälkeen moni kaipailee vaatteiden vaihtoa pukukopissa rantapusikon sijaan. Ulkoilupaikkojen laatuun vaikuttavat ulkoilijan käytössä olevat erilaiset palvelut. Esimerkiksi ulkoilukeskukset ovat vanhoja ja uudistusten tarpeessa, eivätkä ilkevällän kohteeksi joutuneet taukopaikat ainakaan houkuttele reiteille lisää ulkoilijoita.

Ulkoilupaikkojen saavutettavuuteen liittyy asiakirjojen mukaan toiseksi eniten ongelmakohtia (Kuvio 1). Erityisesti tiiviisti asutetuilta alueilta puuttuvat usein viherkäytävät ja yhteydet virkistysalueille. Ulkoilupaikkojen saavutettavuuden kannalta ongelmallista on reittiverkostojen lyhenemisen lisäksi mm. karttojen puute sekä yli- ja alikulkujen riittämättömyys. Pitkät välimatkat ja toimivien liikenneyhteyksien puute saattavat monissa tapauksissa estää ulkoilupaikoille kulkemisen.

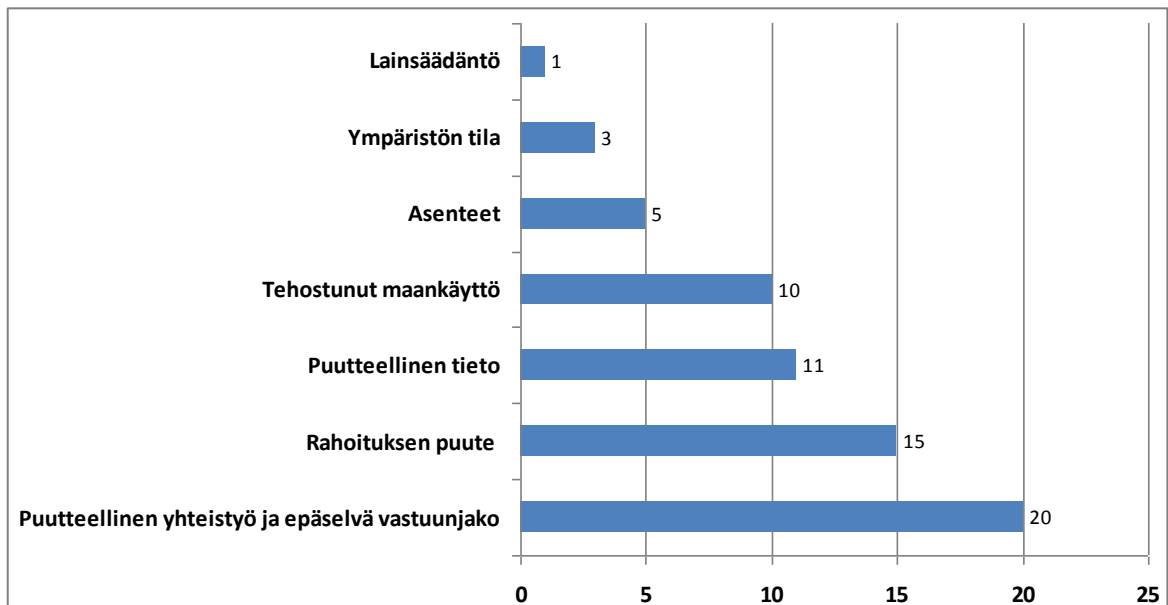
Ulkoilumahdollisuuksista tiedottamisen ja markkinoinnin ongelmat keräsivät kolmanneksi eniten mainintoja (Kuvio 1). Ulkoilupaikoista tiedotetaan Internetin kautta aiempaa enemmän, mutta tiedottaminen saattaa olla hajanaista ja tietojen päivittäminen hidasta. Esitteet ja kartat eivät välttämättä ole ajantasaisia tai muuten tasoltaan ja esillepanoltaan tyydyttäviä. Myös ulkoilureittien opasteiden ja viitoitusten taso sekä ulkoasu vaihtelevat. Puutteelliset viitoitukset lisäävät eksymisen vaaraa ja epätietoisuutta reitin vaativuusasteesta sekä sille soveltuvista liikkumismuodoista.

Aineiston kvantifioinnin perusteella myös ulkoilupaikkojen puute on merkittävä ulkoilua rajoittava tekijä (Kuvio 1). Virkistysalueiden määrä voi varsinkin kaupunkialueilla olla riittämätön. Samoin erilaisia reittejä kuten ratsastusreittejä ja talvisin käytettäviä kävelyreittejä on liian vähän. Lapsille suunnattuja hiihtomaita on niukasti, vaikka niiden rakentaminen olisi kohtuullisen helppoa. Esimerkiksi uinnin ja matkaluistelun harrastuspaikkojen toteutumiseen sen sijaan vaikuttaa suuresti paikallinen ympäristö vesistöineen. Lauhat talvet puolestaan saavat hiihdon harrastajat haikailemaan tekolumilatujen perään.

Ihmisten lisääntyvät ja erilaistuvat tarpeet asettavat haasteen niin ulkoilupaikkojen määrälle kuin monikäyttöisyydellekin. Esimerkiksi ratsastuksen ja maastopyöräilyn yhteensovittaminen muiden ulkoilumuotojen kanssa samoille reiteille on usein vaikeaa. Kalastajien ja melojien välille voi puhjeta ristiriitoja, koirien jätökset aiheuttavat eripuraa ja sekä kunto- että kilpahiihtäjien tulisi päästä liikkumaan laduilla, joiden profiili vastaa omaa kuntoa. Ulkoilupaikkojen monipuolisuuteen liittyvät ongelmat voidaankin vielä lukea kuuluvaksi asiakirjoissa esitettyihin yleisimpiin ulkoilun ongelmakohtiin 11 maininnallaan (Kuvio 1).

Syitä ulkoiluolosuhteiden epäkohtiin löytyy useita, joista keskeisimpinä esiin nousevat riittämätön yhteistyö eri toimijoiden kesken, rahoituksen puute, ulkoiluolosuhteisiin vaikuttavien tahojen tiedon puute sekä maankäytön suunnittelu. Eri syiden painottuminen asiakirja-aineistossa on esitetty kuviossa 2, johon on koottu teemoittain syihin liittyvien ilmausten lukumäärät.

KUVIO 2. Ulkoilun ongelmien taustalla vaikuttaviin syihin liittyvät teemat ja niiden määrällinen esiintyminen diagnostisessa kehyksessä.

Selkeästi yleisimpänä syynä ulkoilun ongelmiin aineistossa esitetään puutteellinen yhteistyö ja epäselvä vastuunjako ulkoiluasioiden hoidossa (Kuvio 2). Kunnissa ulkoilualueiden luomisesta ja ylläpidosta saattavat vastata hyvin monenlaiset tahot aina kaavoituksesta liikuntatoimeen ja ympäristönsuojelutoimeen saakka, eivätkä eri hallinnonalojen vastuut ole välttämättä selviä. Lisäksi kunnan eri hallinnonalat eivät tee tarpeeksi yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. Myöskään laajempia alue- tai kehittämiskokonaisuuksia kuntien välillä ei osata hyödyntää ulkoilun hyväksi. Puutteellinen yhteistyö ja jakamaton vastuu vaikuttavat heikentävästi esimerkiksi ulkoilupaikkojen kunnossapitoon ja laatuun.

Valtion ja kuntien rahoituksella on suuri merkitys ulkoilua ohjaavana tekijänä. Suomen Ladun mielestä ulkoilupaikat eivät kuitenkaan saa niille kuuluvaa rahallista osuutta harrastajamäärien ja käyttökertojen perusteella laskettuna. Kuntien resurssien tiukentuessa investoinnit ulkoilupaikkoihin uhkaavat vähentyä entisestään. Esimerkiksi kuntien antama tuki ulkoilupaikkojen ylläpidosta vastaaville yhdistyksille on pienentynyt. Rahoituksen

puute nouseekin toiselle sijalle ulkoilun ongelmediagnostiikassa nimettyjen syytekijöiden joukossa (Kuvio 2).

Koska kunnilla on valtion yleisten tavoitteiden puitteissa entistä suurempi valta päättää taloudellisten resurssiensa suuntaamisesta, korostuu ulkoilun edistämässä tietämys paikallisista olosuhteista. Vaikka suhtautuminen ulkoiluun on myönteistä, jäävät panostukset puutteellisen tiedon vuoksi vähäisiksi. Tiedon puute keräsi aineistossa syytekijöistä kolmanneksi eniten mainintoja (Kuvio 2). Ensimmäisessä Sulka-hankkeessa kuntien kaikkien viranomaisten asiantuntemus ulkoiluun liittyvissä asioissa arvioitiin yleisesti ottaen huonoksi eikä liikuntatoimen virkamiesten ulkoilutietämykseen tarjota juuri lainkaan koulutusta. Ulkoilupaikkoja ei välttämättä edes mielletä varsinaisiksi liikuntapaikoiksi. Myös luonnossa liikkumistaitojen väheneminen herättää huolta Suomen Ladussa.

Muun muassa luonnonvarojen käytön tehostuminen ja maankäytön muutokset heikentävät luontomme tilaa ja ulkoilun olosuhteita. Tehostunut maankäyttö mainitaan lähes yhtä monta kertaa syynä ulkoilun ongelmiin kuin tiedon puutekin (Kuvio 2). Asumisen tiivistymisen myötä kuntien kaavoista ei välttämättä löydy riittävästi tilaa virkistysalueille, mikä vaikuttaa ulkoilupaikkojen määrään ja saavutettavuuteen. Kaupunkien keskustat suunnitellaan autoliikenteen ehdoilla, eikä kevyen liikenteen väyliin kiinnitetä useinkaan tarpeeksi huomiota.

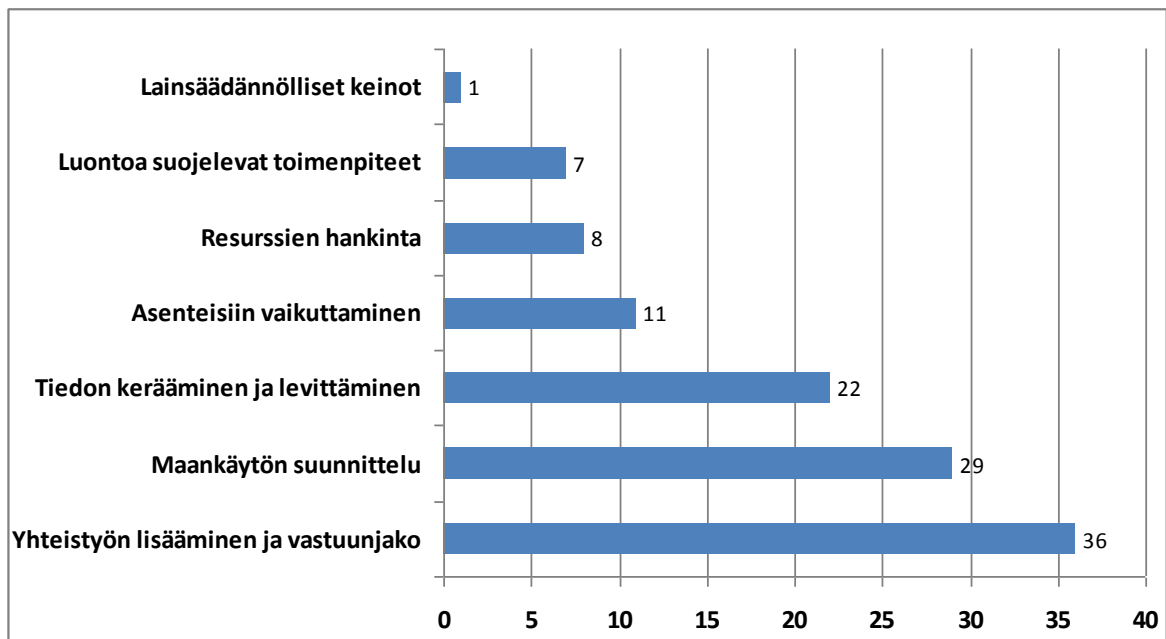
Kunnan yleinen asenne tai liikuntatoimen viranhaltijan asenne ulkoilua kohtaan esitetään ensimmäisessä Sulka-hankkeessa merkittävimpinä yksittäisinä vaikuttimina ulkoilumahdollisuuksien kehitystyön kannalta. Mikäli syytekijöiden merkittävyyttä mitataan niihin viittaavien ilmausten määrän perusteella, sijoittuvat asenteet tärkeysjärjestyksessä vasta viidenneksi (Kuvio 2). Esimerkiksi paikallinen ympäristöpolitiikka ja maankäytön perusteet muotoutuvat suuressa määrin päättäjien intressien ja arvomaailman mukaisesti. Lisäksi kuntien ulkoilukulttuuri ja esimerkiksi asenteet ulko- ja sisäliikuntalajien arvostamisen suhteen vaikuttavat siihen, minkä lajien

liikuntapaikkoihin kehittäminen painottuu. Erityinen panostus kilpaurheilun edistämiseen saattaa heikentää arki- ja terveystoiminnan asemaa kunnassa.

Ympäristön tilaa ei diagnostisessa kehyksessä noteerata kovinkaan korkealle. Lähinnä ympäristön tilaan viittaavat kolme tekstinkohtaa liittyvät ilmastonmuutokseen syynä haitallisiin muutoksiin ulkoilun olosuhteissa, kuten lumilajien heikentyneisiin harrastamismahdollisuuksiin (Kuvio 2).

7.2. Prognostinen kehys

Prognostisessa kehyksessä keskityin erottelamaan aineistosta toimenpide-ehdotukset, jotka kohdistuivat diagnostisessa kehyksessä esitettyjen syiden korjaamiseen. Konkreettiset mm. ulkoilupaikkojen määrään ja ylläpitoon liittyneet maininnat, kuten ”hihtomaita tarvittaisiin lisää” ja ”ulkoilukeskusten toimintaa tulisi ympärivuotistaa” olen jättänyt huomioitta, sillä ne eivät sisällä varsinaista ehdotusta syytekijöihin vaikuttamiseksi. Kuviossa 3 esitän prognostisen kehyksen eri teemojen lukumäärälliset esiintyvyydet Sulka -aineistossa.

KUVIO 3. Ulkoilua edistäviä keinoja ilmentävät teemat ja niiden määrällinen esiintyminen prognostisessa kehyksessä.

Kuten diagnostisessa kehyksessä, myös prognostisessa kehyksessä yhteistyöhön liittyvät maininnat olivat yleisimpiä niiden esiintyessä aineistossa 36 kertaa (Kuvio 3). Sulka -hankkeiden mukaan ulkoilun edistäminen tulisi toteutua ainakin kolmella eri tasolla: poikkihallinnollisena, ylikunnallisena sekä kunnan ja asukkaiden välisenä yhteistyönä. Kunnan sisäinen vuoropuhelu on olennaista pyrittäessä kehittämään ulkoiluolosuhteita, ja Sulka II -hankkeen avulla onkin pyritty aktivoimaan kunnan eri viranomaisten vuorovaikutusta. Poikkihallinnollista yhteistyötä voitaisiin edistää mm. järjestämällä säännöllisesti eri hallinnonalojen yhteisiä kokouksia. Selkeä vastuunjako helpottaisi esimerkiksi ulkoilupaikkojen kunnossapitoa. Yhtenä vaihtoehtona on, että liikuntatoimi ottaisi kokonaisvaltaisemman vastuun ulkoilusta, mikä edellyttäisi mm. aktiivista osallistumista kaavoitusprosessiin.

Kuntien välinen yhteistyö on järkevää erityisesti erikoisempien lajien harrastusmahdollisuuksia luotaessa. Myös yhtenäisten reittiverkostojen toteutuminen ja kunnossapito vaativat ylikunnallista yhteistyötä. Kunnan tulisi lisäksi huomioida kolmannen sektorin suuri potentiaali ulkoilumahdollisuuksien edistämiseksi. Seuroista ja yhdistyksistä löytyy usein aktiivista talkoovoimaa, ja esimerkiksi ulkoilukeskuksiin voitaisiin palkata työntekijöitä työllistämistuen avulla.

Suomen Ladun paikallisyhdistysten tulisi olla aktiivisessa vuorovaikutuksessa ulkoiluympäristöön vaikuttavien erilaisten toimijoiden kanssa, sillä verkostoitumalla omaa asiaa on mahdollista ajaa tehokkaammin eteenpäin yhteisen tavoitteen mobilisoidessa suurta joukkoa ihmisiä. Kunnan sisällä tukea omaan toimintaan voi saada esimerkiksi alueen urheiluseuroilta, luonnonsuojeluyhdistyksiltä sekä asukas- ja kotiseutuyhdistyksiltä. Kaavoituksen suhteen tärkeitä yhteistyötahoja voivat olla mm. kunnan liikuntatoimi ja kaavoitustoimi, alueellinen ympäristökeskus sekä maakuntaliitto. (Ulkoilu kaavoituksessa.) Lisäksi reittien suunnitteluun tulisi alun alkaen ottaa mukaan maanomistajat ja kyläyhdistykset, samoin reittien käyttäjien näkemyksiä täytyisi kuunnella.

Prognostisessa kehyksessä toiseksi eniten kehittämisehdotuksia kohdistui maankäytön suunnitteluun (Kuvio 3). Ehdotuksista on erotettavissa kolme kantavaa teemaa. Ensinnäkin ulkoilun olosuhteet tulisi huomioida jo varhain kuntien ja maakuntien ennakoivassa suunnittelussa siten, että esimerkiksi viheralueita varattaisiin kaavoihin riittävästi. Toiseksi korostetaan osallistuvan suunnittelun ja kaavoitusprosessiin vaikuttamisen merkitystä. Erityisesti edellytetään kuntalaisten aktiivisuutta, mutta myös kunnan taholta tapahtuvaa osallistamista. Suomen Ladun internetsivuilla esimerkiksi annetaan jäsenyhdistyksille yksityiskohtaiset ohjeet kaavoitusprosessiin osallistumisesta. Oikeutus tällaiselle toiminnalle löytyy itse kuntien kaavoitusta säätelevästä maankäyttö- ja rakennuslaista. Kolmanneksi maankäytön suunnittelulla voidaan vaikuttaa ulkoilupaikkojen saavutettavuuteen. Ihmisille tulisi taata mahdollisuudet lähiulkoilupaikkoihin sekä toisaalta pyrkiä luomaan reiteistä laajalle ulottuvia verkostoja. Ulkoilureitistöjen pysyvyyttä uhkaa se, että reittejä on toteutettu usein pelkästään suullisin sopimuksin, jolloin maanomistajan vaihtuminen tai mielipiteen muuttuminen voi aikaansaada reitin katkeamisen. Reittien pysyvyys voitaisiin taata ulkoilureittitoimituksin, joihin osallistuisivat sekä maanomistajat että kyläyhdistykset. (Suomen Ladun reittisuunnittelu.)

Tiedon puutteen korjaamiseen keskittyviä toimenpiteitä esiintyi aineistossa 22 kertaa. Tämä määrä riittää nostamaan tiedon lisäämiseen tähtäävät keinot kolmannelle sijalle määrällisessä tarkastelussani. (Kuvio 3.) Kuntien tulisi aktiivisesti kerätä tietoa esimerkiksi lajitrendien muutoksista, ulkoilupaikkojen tarpeesta ja kävijöistä sekä reittien vetovoimasta. Tiedon avulla ulkoilun edistämistoimet voidaan perustella päätöksentekijöille ja toisaalta myös kohdentaa oikeisiin asioihin. Suomen Latu korostaa aktiivisen yhdistys- ja seuratoiminnan tukemista sekä yksittäisten innokkaiden ulkoilijoiden aktiivisuutta, jotta ideat ulkoiluhankkeista nousisivat julkiseen keskusteluun. Suomen Latu haluaakin, että vapaaehtoisjärjestöjä kannustettaisiin toimintaan kansalaisten ulkoilumahdollisuuksien toteuttamiseksi ja ylisektoriaaliseen yhteistyöhön kiinnitettäisiin enemmän huomiota. (Järjestötoiminnan käsikirja 2009, 3.) Tavoitteen toteutumiseksi kunnissa voitaisiin esimerkiksi järjestää kuntalaisille säännöllisin väliajoin keskustelutilaisuuksia ja asukaskuulemisia. Lisäksi kunnassa tulisi olla ulkoilufoorumi tai vastaava ulkoilun

yhteistyöelin, joka kokoaisi yhteen ulkoilun edistämisestä kiinnostuneiden tahojen edustajat.

Kunnan viranomaisille tulisi tarjota täydennyskoulutusta ja tutkimustietoa, jotta he tiedostaisivat ulkoilun merkityksen kuntalaisten terveydelle ja oma roolinsa asukkaiden hyvinvoinnin edistäjinä. Suomen Ladun mukaan myös tutkimusta ulkoilun kehittämisen taloudellisista vaikutuksista tulisi lisätä esimerkiksi keräämällä numeerista tietoa vaikuttavuudesta suhteessa kustannuksiin. Jokamiehenoikeudet muodostavat Suomen Ladun mukaan yhdessä laajojen metsä- ja vesistöalueiden kanssa erinomaisen perustan suomalaisten ulkoilumahdollisuuksille ja niiden merkittävyyttä halutaan tuoda päätöksentekijöiden tietoon, julkisuuteen sekä huomion kohteeksi viranomaisneuvotteluissa.

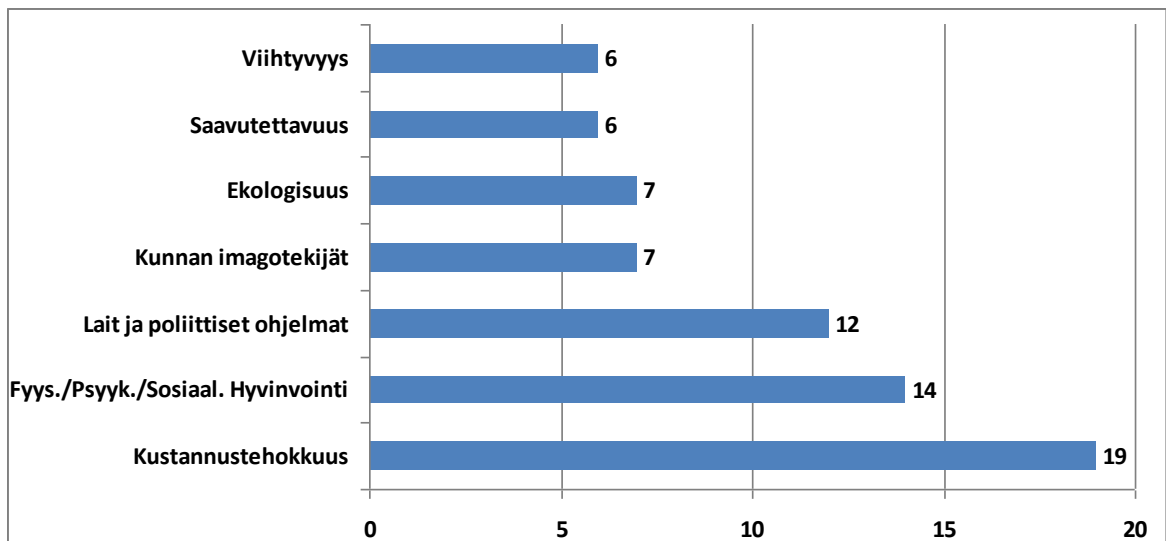
Kiinnittämällä päättäjien huomio ulkoilun olosuhteiden tärkeyteen voidaan edesauttaa olosuhteiden paranemista. Päällimmäisenä keinona on herättää asiasta keskustelua, mutta tarkemmat toimenpiteet jäävät mainitsematta. Asenteisiin vaikuttamaan pyrkivät keinot olivat prognostisessa kehyksessä esillä 11 kertaa. Osittain asenteisiin vaikuttaminen voi kuitenkin linkittyä yhteen tiedon keräämisen, levittämisen ja lisäämisen kanssa. Prognostisessa kehyksessä myös suoraan rahallisten resurssien hankkimiseen liittyvien toimenpide-ehdotusten määrä on suhteellisen alhainen, vaikka rahoitus näyttäytyy diagnostisen kehyksen mukaan merkittävänä syynä ulkoilun ongelmiin. (Kuvio 3.) Resurssien hankkimiseksi kuntia lähinnä kannustetaan olemaan avoimia erilaisille rahoituslähteille ja edistämishankkeille. Lisäksi kehittämisvaroja tulisi jakaa tasapuolisemmin harrastajamäärien mukaan.

Suomen Latu näkee, että lisäämällä hoidettuja ja valvottuja reittejä monilta luonnonkäyttöön liittyviltä ristiriitatilanteilta voitaisiin välttyä. Esimerkiksi ratsastajat tulisi ohjata omille reiteilleen ja talviset kävelyreitit pitäisivät hiihtoladuilla tapahtuvan kävelyn kurissa. Hyvällä suunnittelulla ja toteutuksella herkkää luontoa voidaan suojella ohjaamalla ulkoilua kulutusta paremmin kestäville alueille. Ympäristövaikutusten arviointia sekä elinkaariajattelua pidetään liikuntapaikkojen suunnittelussa tärkeinä ja yleisenä

ohjenuorana toimivat kestävän kehityksen mukainen politiikka sekä ratkaisut. Luontoa suojeleviin toimenpiteisiin liittyviä ilmauksia prognostisesta kehiksestä löytyi yhteensä 7 kappaletta (Kuvio 3).

7.3. Mobilisoiva kehys

Mobilisoivassa kehiksessä korostuu kunnan tulkintakehiksen kanssa yhteensopiva puhetapa, jolloin perusteluissa esitetään erityisesti niitä hyötyjä, joita ulkoilun edistämistyö kunnalle tuottaa. Toisaalta luodaan myös uhkakuvia, joita voitaisiin ulkoilun avulla ehkäistä. Mobilisoivan kehiksen muodostavat teemat ja niihin sisältyvien ilmauksien lukumäärät ovat esillä kuviossa 4.

KUVIO 4. Ulkoilun edistämistyön perusteluihin liittyvät teemat ja niiden määrällinen esiintyminen mobilisoivassa kehiksessä.

Mobilisoivassa kehiksessä nojataan erityisesti ulkoilun kustannustehokkuuteen (Kuvio 4). Taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksien panos-tuotos -suhteen väitetään olevan varsin edullinen, sillä kustannuksien kerrotaan jäävän pieniksi suhteessa ulkoilua harrastavan väestön määrään ja ulkoilun terveyttä edistäviin vaikutuksiin. Kansalaisten arkiliikunnan määrä on Suomen Ladun mukaan jatkuvassa

laskusuunnassa ja tämä voi johtaa terveydenhuoltokustannusten kasvamiseen erilaisten elintapasairauksien myötä. Hyvien ulkoiluolosuhteiden avulla kunta voisi kannustaa asukkaitaan liikkumaan enemmän ja pitämään huolta terveydestään, minkä seurauksena terveydenhuoltokustannuksiakin saataisiin mahdollisesti hillittyä.

Ulkoilun sanotaan tuottavan lukuisia positiivisia vaikutuksia niin fyysiselle, psyykkiselle kuin sosiaalisellekin hyvinvoinnille väitettä tukemaan esitetään useita tutkimustuloksia.. Hyvinvointiin liittyviä perusteluja esiintyi aineistossa 14 kertaa. (Kuvio 4.) Terveys ja hyvinvointi ovat asioita, joiden edistämisestä ollaan yleisesti yhtä mieltä. Ainoastaan keinoista voidaan kiistellä. Suomen Ladun tavoitteena onkin nostaa esiin ulkoilun merkitys hyvinvoinnin tuottajana. Mobilisoivassa kehyksessä terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät ilmaukset pitävät toista sijaa heti kustannustehokkuuden jälkeen.

Monissa laeissa painotetaan kuntien vastuuta kuntalaisten terveyden edistämisessä. Suomen Latu voikin nojata lainsäädäntöön perustellessaan ulkoilun merkitystä kuntien työssä (Kuvio 4). Arkiliikunnan lisääminen, helppo saavutettavuus, eri hallinnonalojen yhteistyö, ja yhdenvertaiset liikuntamahdollisuudet korostuvat valtionhallinnon eri asiakirjoissa. Oman toiminnan perusteluissa voidaan vedota valtion toimintalinjoihin ja tavoitteisiin, joista monet ovat yhteneväiset ulkoliikunnan edistämisen tavoitteiden kanssa. Lisäksi mobilisoinnissa esille nousee eräänlainen epäoikeudenmukaisuuden kehys: riittämättömät ulkoilu- ja virkistysolosuhteet nähdään epäoikeudenmukaisuuksina, jotka heikentävät kansalaisen mahdollisuuksia saavuttaa terveyttä ja hyvinvointia. Tällaiseen epäoikeudenmukaisuuden kehykseen liittyy lisäksi epätasa-arvo yksilöiden välillä esimerkiksi ulkoilupaikkojen saavutettavuuden suhteen. Ulkoilun olosuhteet voidaan tulkita vääryyksiksi myös suhteessa sisäliikuntapaikkoihin panostamiseen. Kunnilla voidaan nähdä olevan suuri valta vaikuttaa asukkaidensa hyvinvointiin. Mikäli ulkoiluun ei kunnissa kiinnitetä riittävästi huomiota, voidaan se tulkita vallan väärinkäytöksi, millä voi olla esimerkiksi kansanterveyden kannalta useita haitallisia seurauksia.

Mobilisoivasta kehyksestä ilmenee, että ulkoiluun panostaminen halutaan ymmärrettävän käytännössä myös parempana ekologisuutena (Kuvio 4). Lähiliikuntapaikoille ihmiset

voivat kulkea omin lihasvoimin ja useinkaan ulkoilupaikat eivät vaadi yhtä paljon rakennettuja puitteita kuin esimerkiksi sisäliikuntapaikat. Monet valtion periaatepäätökset ja toimenpidesuunnitelmat antavat tukea kestäväen kehityksen mukaisten ulkoiluympäristöjen ja lähiliikunnan edistämiseen.

Viheralueet vaikuttavat paitsi elämänlaatuun, myös ympäristön laatuun. Kasvillisuus kohentaa ilmanlaatua sitomalla pienhiukkasia ja vaimentamalla tuulta. Lisäksi viheralueet toimivat sadeveden imeytysalueina pitäen yllä pohjavesiolosuhteita. Kuntalaiset voivat joutua haitankärsijöiksi ja kunta kustannusten maksajaksi, mikäli yhdyskuntasuunnittelussa ei huomioida riittävästi ympäristön laadullisia seikkoja. Ulkoilun edunvalvontatyön tarpeita perustellaan osittain myös ilmastonmuutokseen vedoten. Esimerkiksi Sulka II - hankesuunnitelmassa ilmastonmuutos mainitaan yhdeksi keskeisimmistä ympäristöongelmista ja sen vaikutuksista erityisesti sekä perinteisten että uusien lumilajien harrastamiseen ollaan huolissaan. Koska ilmastonmuutos on monin tieteellisin tutkimuksin todistettu ja koskettaa toteutuessaan koko kansakuntaa, voidaan olettaa, että se saa hankkeen perusteluna laajasti kannatusta ja hyväksyntää.

Suomen Ladun tuottamassa aineistossa ulkoilu nähdään yhtenä kunnan vetovoimatekijänä parantaen asukkaiden viihtyvyyttä ja kunnan imagoa (Kuvio 4). Hyvät ulkoilumahdollisuudet voivat houkuttaa kuntaan uusia asukkaita ja toisaalta ehkäistä muuttoliikettä kunnasta pois päin. Ulkoilun mainitaan tukevan lähiliikunnan tarpeita. Liikuntapaikkojen hyvä saavutettavuus on tärkeää paitsi tasa-arvon, myös ikärakenteen muuttumisen kannalta tarkasteltuna. Ikääntyvälle väestölle juuri lähiulkoilureittien helppokulkuisuus ja hyvä saavutettavuus on tärkeää. Saavutettavuuden merkittävyys toimi mobilisoivassa kehityksessä perusteluna 6 kertaa (Kuvio 4).

7.4. Yhteenveto kehityksistä

Suomen Ladussa luontoliikunnan painopiste on itse toiminnassa eli liikunnassa, jolloin luontoympäristö toimii toimintamahdollisuuksien, -haasteiden ja -virikkeiden antajana

(Telama 1992, 46–47). Pelkästään jokamiehenoikeudet eivät takaa ulkoiluaktiivisuutta, vaan tarvitaan myös ulkoiluun osoitettuja paikkoja kuten reittejä, ulkoilukeskuksia ja luonnonsuojelualueita. Ulkoilussa käytettävien alueiden säilyttäminen edistää myös luonnonsuojelua sekä luonnon ymmärtämistä ja arvostamista, jolloin toiminnalla uskotaan olevan mahdollisuus vaikuttaa ihmisten asenteisiin paitsi ulkoilua, myös luonnon- ja ympäristönsuojelua kohtaan (Luoto 2004, 41). Suomen Ladun edunvalvontatyön voidaankin nähdä olevan sidoksissa niin fyysisiin paikkoihin kuin arvoihin ja asenteisiin.

Diagnostisen kehyksen mukaan Sulka II -hankkeessa ulkoilun edunvalvontatyö kiinnittyy erityisesti fyysisiin ulkoilupaikkoihin keskeisten ongelmakohtien koskiessa ulkoilupaikkojen kunnossapitoa ja laatua, saavutettavuutta sekä tiedotusta ja markkinointia (Kuvio 1). Näiden ongelmakohtien kehittäminen vaatii usein pienempiä käytännön toimia kuin kokonaan uusien ulkoilupaikkojen perustaminen tai muuttaminen monipuolisemmin eri käyttäjäryhmiä palveleviksi. Suomen Latu voi käytännön toimenpitein vaikuttaa ulkoilun edellytyksiin esimerkiksi tuottamalla ulkoilijoiden käyttöön maksullisia palveluja ja vahvistaa samalla taloudellisesti paikallisyhdistysten elinvoimaa. Ulkoilupaikkojen määrän lisäämiseksi tarvitaan enemmän ponnisteluja, sillä uuden luomiseen liittyy aina enemmän monimutkaisia arvo- ja intressiristiriitoja kuin olemassa olevien olosuhteiden kunnostamiseen.

Diagnostisessa kehyksessä keskeisimmät ulkoiluolosuhteiden ongelmiin vaikuttavat syyt ovat varsin käytännönläheisiä asioita, seikkoja, joihin Sulka II -hankkeen puitteissa on mahdollisuus vaikuttaa. Monet ulkoilun ongelmakohdat esitetään johtuviksi puutteellisesta yhteistyöstä (Kuvio 2). Sulka II -hankkeen verkostomaisen toimintatavan tarkoituksena on mahdollistaa eri toimijoiden välinen yhteistyö, toimia ikään kuin linkkinä useiden tahojen välillä. Verkostoitumalla Suomen Latu voi vaikuttaa omien toimintaedellytysten muokkaamiseen, sillä paikallisyhdistykset voivat esimerkiksi sopia ottavansa vastuun kunnan alueella kulkevan hiihtoreitin kunnossapidosta. Ulkoilun edistämisessä kuntien jakamalla varoilla on keskeinen merkitys, siksi syytekijöistä puhuttaessa on tärkeää tuoda esiin rahoituksen riittämätön määrä. Diagnostisessa kehyksessä Suomen Latu voi lisäksi synnyttää tarpeen omalle asiantuntijuudelleen mainitsemalla yhtenä merkittävänä esteenä

ulkoiluolosuhteiden kehittämiseksi ulkoiluasioista päättävien viranomaisten puutteelliset tiedot (Kuvio 2). Verkostoitumalla ja tietoa levittämällä Suomen Ladun on mahdollista saada eri sektorit hallinnan piiriin ja osalliseksi yhteiseen ongelmaan.

Sulka II -hankkeessa ulkoiluolosuhteiden tila nähdään hallinnollisena ongelmana, mikä käytännössä tarkoittaa ulkoilua vaarantavien uhkien hallintaa ja riskien poistamista. Ulkoiluolosuhteisiin vaikuttamisessa erityisesti käsitykset ympäristön hallinnasta nousevat keskeisinä esiin. Kun luonnonsuojelun perinteinen ajatus on rajata arvokkaiksi ja uhanalaisiksi todetut kohteet ihmistoiminnan ulkopuolelle, pyritään ulkoiluolosuhteiden suojelemisessa toteamaan tietyt alueet ulkoilijoille arvokkaiksi ja rajata ne ulkoilun käyttöön. Suomen Ladun edunvalvontatyössä vaatimukset staattisiin aluevarauksiin ilmentävät varsin perinteistä luonnonhallinnan käytäntöä. Aineistosta näkyy monin tavoin Suomen Ladun pyrkimys luonnon hallitsemiseen ja muokkaamiseen ulkoilua edistävänä toimenpiteenä. Metsiköt, järvien rannat ja suot eivät näyttäyty nykyihmiselle sellaisenaan houkuttelevina liikkumisympäristöinä, vaan vasta virikkeellisiä luontopolkuja, pitkospuita ja palvelupisteitä rakentamalla ihmiset saadaan ikään kuin ohjattua luontoliikunnan pariin. Tauko- ja tulipaikkojen, laavujen sekä maksullisten majoitus- ja ruokapalveluiden määrällinen lisääminen reittien varsilla parantaisi palvelutasoa ja ulkoilijoiden mukavuutta. Ulkoilureittien suunnittelua pyritään hallitsemaan erilaisin ohjeistuksin ja luokituksin. Luokitukset ovat yksi luonnonhallinnan käytön leimallisista tavoista, sillä ne toimivat luonnon tarkastelun kehyksinä ja suunnittelun apuvälineinä (Asikainen & Jokinen 2008, 51–53, 57).

Merkille pantavaa on, että rahoituksen hankkimisen keinoista puhutaan varsin vähän, vaikka rahoituksella on merkittävä asema diagnostisessa kehyksessä (Kuvio 1 ja Kuvio 2). Varakkaissa kunnissa ulkoilupalveluihin ja ulkoilupaikkojen kunnossapitoon ollaan runsaampien resurssien vuoksi valmiita käyttämään rahaa, kun taas vähävaraisissa kunnissa resurssit eivät välttämättä riitä huolehtimaan ulkoilun edellytyksistä. Viranhaltijoiden asenteista riippuu se, kuinka tärkeinä ulkoilun olosuhteet kunnissa nähdään ja kuinka paljon ulkoilun edistämiseen panostetaan taloudellisesti. Myös kunnan asukkaiden asenne omia vaikuttamismahdollisuuksia kohtaan vaikuttaa kysyntäpaineen ja aloitteiden syntymiseen.

Sulka II -hanketta ei synnytetty kuntien rahasammoksi, vaan yhteistyö-, tiedonkeruu- ja asiantuntijaresurssiksi. Rahoituksen varmistaminen ja asenteisiin vaikuttaminen vaativat pitkäjänteisiä toimenpiteitä ja jopa arvojen uudelleen puntarointia, joita Sulka -hankkeen puitteissa voi olla vaikea toteuttaa.

Konkreettisesti havaittavat ongelmat on helpompi ottaa hallinnan piiriin, kuin vaikeammin määriteltävissä olevat arvolatautuneet ulkoiluun vaikuttavat tekijät. Niinpä laajat ja vaikeasti hallittavat seikat, kuten ympäristön tila ja asenteet jäävät melko vähälle huomiolle niin diagnostisessa kuin prognostisessakin kehyksessä (Kuvio 1 ja Kuvio 2). Luontoon liittyvät virkistysarvot ja muut sosiaaliset arvot jäävät usein maankäytön suunnittelussa paitsioon, sen sijaan arvokkaaksi määritelty ekologinen luonto pyritään säilyttämään. Ihmisten kokemuksellisuus ei ole riittävä peruste alueiden suojelemiseksi, vaan niiden uhanalaisuus. (Asikainen & Jokinen 2008, 52–53, 57.)

Mobilisoivassa kehyksessä kuntien ylle maalataan mustia pilviä, sillä esimerkiksi tehostuneen maankäytön nähdään vähentävän viheralueiden määrää ja ulkoilumahdollisuuksia. Ulkoilun väheneminen näkyisi jopa kansanterveyden heikkenemisenä. Vaikutukset ulottuisivat jokaiseen suomalaiseen, sillä kasvaneet sosiaali- ja terveysmenot täytyisi kattaa maksamalla enemmän veroja. (Suomen Ladun ulkoilupolitiikka.) Suomen Latu on pyrkinyt asettamaan uhanalaiseksi suomalaisten ulkoilun ja hyvinvoinnin. Uhkakuvia luomalla ja riskejä nimeämällä voidaan nyky-yhteiskunnalle tyypilliseen tapaan vaikuttaa päätöksenteon kohteena oleville asioille annettuihin merkityksiin. Poliittisella toiminnalla ja oikeilla päätöksillä uhan nähdään olevan hallittavissa (Väliverronen 1996, 129). Perusteluissaan Suomen Latu haluaa käyttää yhteistä kieltä ja tuoda ongelmiin omien intressiensä suuntaisen ratkaisun luomalla kuvaa ”samassa veneessä ollaan” -tilanteesta, jossa yhteistyöllä voitaisiin edistää eri osapuolien tavoitteita.

Niin tärkeässä roolissa kuin luonto ja sen suojeleminen ulkoiluolosuhteiden säilymisessä on, nähdään erilaiset ympäristöongelmat ensisijaisesti ihmisiä uhkaavana resurssiongelmana, eikä luonnon olemassaolon ja monimuotoisuuden vaarantuminen ole

päällimmäinen huolenaihe (Järvelä & Wilenius 1996, 71). Suomen Ladun ulkoiluolosuhteiden ongelmakohtien määrittelyä ohjaa yhdistyksen perustehtävä eli luontoliikunta, jolloin ympäristö ei välttämättä näyttäydy liikunnanharrastajalle arvona sinänsä, vaan välineenä oman intressin toteuttamiseksi. Ulkoiluolosuhteiden suojeleminen on varsin haasteellinen tehtävä toteuttaa, sisältäähän se jo käsitteen tasolla eräänlaisen ristiriitaisuuden, nimittäin kysymyksen siitä, voidaanko ulkoilua ja sen olosuhteita - luontoa - suojella yhtä aikaa, jätämmehän aina jälkemme sinne, missä liikumme. Ympäristönsuojelullisen näkökulman omaksuminen ja kannanottaminen vaikeisiin ja hyvin arvolutuneisiin kysymyksiin, kuten liikkujien oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä tiettyjen lajien soveltuvuuteen, voi olla liikuntajärjestölle ongelmallista. (Simula 2001, 50; Cachay 1993, 315.) Ehkäpä Suomen Latu ei halua liiaksi korostaa ulkoiluun liittyviä ympäristöasioita, sillä samalla he saattavat itse kiinnittää suuren yleisön huomion ulkoilutoiminnan haitallisiin ympäristövaikutuksiin, kuten biodiversiteetin heikkenemiseen, roskaamiseen tai maaperän pakkaantumiseen.

Toisaalta kestävä kehityksen mukaisesti voidaan nähdä, että edistämällä omin lihasvoimin ulkona tapahtuvaa liikkumista on ehkä mahdollista vähentää liikuntaan liittyvää rakentamista ja motorisoitumista. Borgin mukaan ympäristönsuunnittelun avulla ulkoilutoimintaa voidaan hienovaraisesti ohjailta sellaisille alueille, jotka parhaiten kestävät kulutusta ja häiriöitä. Mikäli sopivien paikkojen ja reittien suunnittelu on puutteellista, luontoa kunnioittavan liikunnan toteuttaminen kärsii. (Borg 1987, 192.) Suomen Ladun mielestä ulkoilutoimintaa tulisi ohjata rajoittavan lainsäädännön sijaan tiedottamalla ja opastamalla sekä sopimuksin eri osapuolten kesken (Suomen Ladun ulkoilupolitiikka).

Suomen Ladulle tärkeintä on luoda luonnossa liikkumisesta elinikäinen harrastus, opettaa ihmiset nauttimaan luonnosta ja kunnioittamaan luontoa (Suomen Ladun toimintasuunnitelma 2011, 9). Suomalaisille järjestöille tyypilliseen tapaan valistushenkisyydellä on siten jalansijansa myös Suomen Ladun toiminnassa. Järjestö haluaa turvata ulkoilun ja oman asemansa jatkuvuuden myös tulevaisuudessa, niinpä eräänä keinona tähän on tehokas ympäristökasvatus. Ympäristökasvatuksella tarkoitan tässä yhteydessä laajasti sellaisia yksilöihin kohdistuvia toimenpiteitä, kuten koulutusta,

valistustilaisuuksia, tapahtumia sekä tiedotus- ja tutkimustoimintaa, joiden avulla Suomen Latu pyrkii edistämään tavoitteitaan, eli synnyttämään myönteisen asenteen sekä luontoa että liikuntaa kohtaan. (Suomen Latu ry:n säännöt.)

Ympäristötietoisuuden synnyttäminen ja opettaminen kestävän kehityksen mukaisiin toiminta- ja elämäntapoihin ovat kenties liian kaukana Sulka II -hankkeen päämääristä, sillä ulkoilun ekologisuus ei ole mobilisoivassa kehityksessä yhtä usein esillä kuin esimerkiksi kustannustehokkuus tai hyvinvointi (Kuvio 4). Pauli Vuolle on osoittanut, että liikuntaympäristöllä on suuri merkitys yksilön luontotietoisuuden ja luontokäsitysten kehittymiselle. Mikäli yksilö on saanut lapsena liikkua aidossa luontoympäristössä, suuntautuu liikuntaharrastus myös aikuisena helpommin luontoliikuntaan. (Vuolle 1994, 287.) Voitaisiinkin olettaa, että tällöin ihminen on myös herkempi aistimaan ympäristössä tapahtuvia muutoksia ja toimimaan luontoa suojellen. Mikäli yksipuolisesti harrastetaan vain rakennetuissa liikuntaympäristöissä, saattavat ne aiheuttaa jopa luonnosta vieraantumista, kuten nykyihmiselle voidaan katsoa käyneen (Vuolle 1992, 26). Ehkä Sulka II -hankeessa uskotaan ulkoiluympäristöjen kehittämällä pystyttävän samalla vaikuttamaan myös ihmisten halukkuuteen toimia luontoa suojellen.

Ulkoilun ongelmakohtien määrittelyä ohjaa järjestön perustehtävä, kun taas perusteluissa esiin nousevat yhteiskunnalliset seikat. Konttisen ja Peltokosken mukaan (2004, 40) mikäli liike haluaa laajentaa kannatustaan, on sen entistä laajemmin sovitettava omat kehystykset yhteen ympäröivän yhteiskunnan ja kulttuurin eri ryhmien kehystysten kanssa. ”Yhteiseen hyvään” nojautumalla järjestö voi perustella ulkoilun edunvalvontatyön yhteiskunnallista merkittävyyttä ja saada siten tukea omalle toiminnalleen. Ulkoilun asemaa on kenties helpointa ajaa, kun omien näkökulmien kannattavuudesta on esittää ”mustaa valkoisella”. Mobilisoivassa kehityksessä ulkoilu- ja sisäliikuntapaikkojen ylläpitokustannuksia voidaan numeerisesti vertailla keskenään, samoin elintapasairauksien aiheuttamia terveydenhoitokustannuksia voidaan eritellä tilastojen valossa. Vaikka hallinnan rationaalisuuksien moraaliset muodot, kuten tasa-arvo, ekologisuus ja elämänlaatu ovat esillä hallitsemiskäytännöissä, on niistä vaikea koota päätöksenteon taustalle tutkittua ja mitattavissa olevaa tietoa (Helén 2010, 30). Ulkoiluun kohdistuvien toimenpiteiden

tuottama viihtyvyys, parempi saavutettavuus ja vetovoimaisuus ovat varsin subjektiivisesti värittyneitä käsitteitä, jotka yksilöille saattavat merkitä varsin erilaisia asioita, eivätkä ne kenties juuri kokemuksellisuutensa vuoksi yllä mobilisoivassa kehyksessä eniten esitettyjen perustelujen tasolle (Kuvio 4).

8. SUOMEN LADUN ULKOILUN EDUNVALVONTATYÖ SULKA II -HANKKEESSA

Seuraavaksi hahmotan kuvaa Sulka II -hankkeesta Suomen Ladun ulkoilun edunvalvontatyön ilmentäjänä. Jäsenmän tarkasteluani tutkimukseni keskeisten käsitteiden, verkostoitumisen, asiantuntijuuden ja hallinnan avulla.

8.1. Verkostoituminen

Ulkoilun edistämiseen liittyy monenlaisia ympäristönsuojelun, aluekehityksen, vallankäytön sekä luonnonresurssien omistus- ja käyttöoikeuksien kysymyksiä. (Peuhkuri 2001, 44.) Ulkoilijoiden käyttämä luonto voidaan Asikaisen & Jokisen sanoin määritellä ekososiaaliseksi, sillä se on sidoksissa kaavoittajien ja muiden kunnan virkamiesten, ulkoilun harrastajien sekä asukkaiden käytäntöihin (Asikainen & Jokinen 2008, 57). Kiistat koskien ympäristön ja luonnon käyttöä ovat synnyttäneet eräänlaisen hallitsemisen pakon, mikä edellyttää niin horisontaalista kuin vertikaalistakin verkostoitumista. (Asikainen & Jokinen 2008, 57.)

Tällainen eri ulottuvuuksilla operoiminen vaatii järjestön sisäistä erikoistumista, erikoisosaamista ja erityisiä suhdeverkostoja (Heikkala & Koski, 118). Verkostojen avulla voidaan paitsi levittää tietoa ulkoiluolosuhteiden tilasta, myös käyttää hyväksi muiden toimijoiden tietämystä oman asian ajamiseksi sekä pyrkiä hallitsemaan eri osapuolten toimintaa. Sulka II -hankkeen taustalla vaikutti laaja yhteistyöverkosto, joka kattoi niin paikallisella, alueellisella kuin valtakunnallisellakin tasolla ulkoiluolosuhteita edistäviä tahoja. Hankkeen ohjausryhmässä olivat edustajat Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta, Jyväskylän yliopistosta, Kuntaliitosta sekä tietysti Suomen Ladusta. Ohjausryhmän tehtävänä oli seurata ja arvioida hankkeen etenemistä. Lisäksi hankkeen toteutumista edistämään perustettiin asiantuntijatyöryhmä, joka muodostui Pyöräilykuntien verkosto ry:n, Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry:n, Nuori Suomi ry:n, Metsäntutkimuslaitoksen, Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n, Rauman Latu ry:n, Jyväskylän kaupungin sekä Heinolan kaupungin edustajista. Hankkeen projektipäällikkö ja

projektikoordinaattori olivat Suomen Ladun työntekijöitä. Hankkeen rahoittajana toimi Suomen Ladun lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Laajan ja vaikutusvaltaisen verkoston avulla Suomen Ladun oli mahdollista saada tukea omalle hankkeelleen ja päästä hyötymään toisten toimijoiden asiantuntemuksesta. Suomen Latu esimerkiksi hyödynsi Sulka II -hankkeessa oppilaitosyhteistyötä, sillä kunnissa tehtyjä ulkoiluolosuhteiden selvityksiä täydennettiin kolmella Jyväskylän yliopistossa syntyneellä pro gradu -tutkielmalla. Yhteistyön avulla on mahdollista löytää uusia innovaatioita omien tavoitteiden saavuttamiseksi sekä toisaalta hyödyntää muiden toimijoiden voimavaroja sekä osaamista ja samalla säästää omia resursseja. Yhtä aikaa Sulka II -hankkeen kanssa oli käynnissä myös Metsäntutkimuslaitoksen toteuttama Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi -tutkimus (LVVI 2), joka kartoitti suomalaisten luonnossa virkistäytymisen määrää ja laatua. Molempien hankkeiden tulokset julkaistiin samassa seminaarissa tukien yhteistä päämäärää - ulkoilun edistämistä.

Verkostoissa voidaan edistää tiedonkulkua ja vuorovaikutusta, mikä puolestaan voi vähentää ryhmien välisiä ennakkoluuloja. Kuntia ei jätetty hankkeessa pelkästään toimenpiteiden kohteiksi, vaan kuntien näkökulma oli edustettuna myös hankkeen ohjaus- ja työryhmissä. Toisaalta pilottikunniksi ryhtyneet kunnat joutuivat samalla luovuttamaan osan oman käyttäytymisen hallinnasta Sulka II -hankkeen toimijaverkolle. Suomen Ladulle hankkeen pilottikunnat olivat keskeisiä yhteistyökumppaneita, sillä niiden esimerkin avulla voidaan pyrkiä kääntämään muutkin kunnat selvittämään ulkoiluolosuhteidensa tilaa. Kun vielä mobilisoivassa kehyksessä korostetaan ulkoilumahdollisuuksien merkitystä kuntien imagotekijänä sekä hyvinvoinnin tuottajina, on lienee selvää, että jokaisen itseään kunnioittavan kunnan tulisi seurata pilottikuntien esimerkkiä.

Jokaiseen 15 hankekuntaan koottiin ulkoilutyöryhmä, johon osallistuivat kunnan ulkoilumahdollisuuksista vastaavat eri hallinnonaloilla työskentelevät tahot sekä kolmannen sektorin edustajia, kuten latuyhdistyksiä ja Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n aluejärjestöjä. Ulkoilutyöryhmien tarkoituksena oli mahdollistaa hankkeen aineistonkeruu, vuoropuhelu sekä yhteistyö. Kunnan ulkoiluolosuhteiden nykytilan, muutoksen ja

kehittämistarpeiden selvittämiseksi kunnissa toteutettiin mm. asiantuntijakysely, asukaskysely, asukastilaisuus sekä ulkoilupaikkojen kartoitus. Ottamalla kunnan viranhaltijoita mukaan ulkoilutyöryhmään saatiin kuntakohtaisten selvitysten tuloksille lisäksi mahdollisesti luotua esteettömämpi reitti levitä tiedoksi esimerkiksi eri lautakuntiin ja kaupunginhallitukseen.

Erotuksena ensimmäiseen, vuosina 1998–2000 toteutettuun Sulka-hankkeeseen Sulka II näyttäytyy osallistavampana ja enemmän yhteishallintaan tähtäävänä projektina. Ensimmäisessä Sulka-hankkeessa ulkoilumahdollisuuksia kartoitettiin Suomen Ladun kouluttamien ulkoilukonsulttien sekä kuntien viranhaltijoiden avulla. Ulkoiluolosuhteiden ongelmakohtia ja kehittämistarpeita saneltiin tuolloin ehkä enemmän ylhäältä päin, sillä ulkoilukonsultin arviot olivat korostuneessa asemassa loppuraportin tuloksissa. Sulka II -hankkeessa toteutettujen asiantuntija- ja asukaskyselyiden avulla voitiin saada kunnat itse tunnistamaan ja nimeämään ulkoiluolosuhteiden kehittämistarpeita. Hankkeessa Suomen Latu ei siis vain sanellut muutostavoitteita, vaan tarkoituksena oli saada muutokset aikaan kuntien itse säätelämänä. Yhteistyön toimimisen ja hankkeeseen sitoutumisen kannalta oli tärkeää luoda ilmapiiri, jossa eri tahojen edustajien tietämystä ja näkemyksiä arvostetaan ja pidetään tärkeänä hankkeen toteutumiseksi. Jo termillä asiantuntijakysely voitiin luoda kunnioittavaa ja tasavertaista kuvaa. Asiantuntijoilla tarkoitettiin hankkeessa ulkoiluasioiden parissa toimivia liikuntatoimen, teknisen toimen, matkailun, ympäristötoimen, yhdyskuntasuunnittelun ja kaavoituksen sekä kolmannen sektorin edustajia.

Kaupunkiluonto ja asukasosallistuminen ovat nousseet kaupunkisuunnittelun keskiöön. Vallansiirto paikallistasolle on lisännyt kansalaisten vastuuta ja velvollisuuksia, jotta paikallisten olosuhteiden tuntemus päätöksenteossa otettaisiin asianmukaisesti huomioon. Ihmisten osallistuminen omien paikallisten olosuhteiden hallintaan olikin yksi Sulka II -hankkeen keskeisistä prognostisista pyrkimyksistä. Ulkoilumahdollisuuksien kehittäminen kunnissa perustuu pääasiassa kysyntälähtöisyyteen, mikä tarkoittaa, että ulkoilupalveluja luodaan vain tarpeeseen. Esimerkiksi vaikuttamalla kunnan kaavoitukseen voidaan käytännön näkökulma ja arkitieto tuoda osaksi teknistä suunnitteluprosessia. Käyttöpaineet

ja käyttäjien painostus voivat pakottaa viranomaisia tekemään aloitteita ulkoilun kehittämisestä ja muuttamaan yhdyskuntarakennetta ulkoilua paremmin palvelevaksi.

Sulka II -hanke pyrki toimimaan eräänlaisena linkkinä ulkoilijoiden ja päätöksentekijöiden välillä järjestämällä hankekunnissa asukaskyselyn sekä avoimen asukastilaisuuden, johon ulkoilun kehittämistarpeista kutsuttiin keskustelemaan kunnan luottamushenkilöedustus, hankkeen kuntakohtaisen ulkoilutyöryhmän viranhaltijat sekä paikalliset yhdistykset ja asukkaat. Maankäytön periaatteisiin voi kuitenkin olla hankala vaikuttaa, sillä kunnan viranhaltijoiden ja ulkoilijoiden kokemusmaailma ja luonnosta käyttämä sanasto eivät välttämättä kohtaa (Asikainen & Jokinen 2008, 57–58).

8.2. Asiantuntijuus

Sulka II –hankkeeseen osallistuneita tahoja yhdistivät jaetut käsitykset ulkoiluolosuhteiden tärkeydestä, mutta ulkoilua saatetaan edistää erilaisten intressien pohjalta. Suomen Ladulle on tärkeää, että ihmisillä on käytössään riittävästi hyväkuntoisia alueita ulkoilemiseen. Kuntien näkökulmasta riittävät ulkoilumahdollisuudet ovat muun muassa tärkeä muuttoliikkeeseen vaikuttava vetovoimatekijä. Valtakunnan tasolla puolestaan kansalaisten ulkoilukäyttäytymisellä nähdään olevan merkitystä esimerkiksi kansanterveyden ja terveydenhuoltokustannusten kannalta. Paikallisyhteisöjen toimijoiden suhtautuminen ympäristöasioihin, heidän arvostuksensa ja asenteensa koskien ympäristöä ja ympäristönhoitoa, eli ns. paikallinen ympäristöorientaatio on jatkuvan määrittelykamppailun kohteena (Konttinen 1999, 110–111). Herva näkee paikallistason yhdyskuntasuunnittelusta vastaavien viranhaltijoiden ympäristöasenteet keskeiseksi, sillä heidän suunnittelunäkemyksensä ovat pohjana päätöksenteossa (Herva 1994, 313).

Ympäristökysymyksiä ympärille kietoutuvien verkostojen valtaresurssien ja auktoriteetin keskeinen lähde on luontoa koskevan tiedon sekä teknisen tiedon hallinta (Peuhkuri 2001, 44). Asioiden eteenpäin viemiseksi ja hallitsemiseksi tarvitaan aktiivisuutta ja asiantuntijuutta. Osaamisesta on muodostunut eräänlainen hallinnan, osallisuuden ja osallistumisen ehto (Luomala 2003, 216–217). Myös ulkoilun edistämisessä tieto on

olennaista, sillä sen avulla ympäristön hallintaan voidaan vaikuttaa. Ulkoilu on tuotava hallintatoimenpiteiden kohteiksi, sillä ulkoilun resurssit ovat olemassa oikeastaan vasta silloin, kun ne otetaan hallintaan ja käyttöön. (Lappalainen 2001, 15.) Informaatiota hankkimalla, soveltamalla sekä levittämällä laajennetaan mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa toimintaympäristöön (Luomala 2002, 117).

Sulka II -hankkeessa Suomen Latu pyrki keräämään eri tahoilta tietoa ulkoilun olosuhteiden tilasta ja kehittämisestä sekä toimimaan tämän tiedon jakajana ja linkkinä eri toimijoiden välillä. Tieto asettuikin eräällä tapaa Sulka II -hankkeen keskiöön, sillä sen avulla haluttiin vaikuttaa kuntien heikkoon asenteeseen, synnyttämään tarve yhteistyölle ja parantamaan eri hallinnonalojen sekavaa työnjakoa sekä muuttamaan yhdyskuntarakennetta ja maankäyttöä ulkoilua paremmin palveleviksi - saamaan ulkoilu paremmin hallinnan piiriin. Sulka II -hankkeessa kerätyn aineiston pohjalta koottiin yhteen hyviä käytäntöjä, joita kunnissa on otettu käyttöön ulkoilun kehittämiseksi. Hankkeen tuloksia esitelleen loppuraportin rinnalle syntyi Hyvät käytännöt - ideoita ulkoilun edistämiseen -lehti, jossa esitellään mm. Seinäjoella toimivaa Elämysliikunnan yhteistyöverkosta, ulkoilua huomioivaa kaavoitusta Jyväskylässä ja liikuntapalveluverkkoselvitystä suunnittelun työkaluna. Tällaista opasmateriaalia tuottamalla Suomen Latu pyrkii ohjaamaan kuntia toimimaan omien tavoitteiden suuntaisesti. Hyvien käytäntöjen maanlaajuisen levittämisen avulla Suomen Latu haluaa pitää huolen siitä, että riittävät ulkoilu- ja virkistysmahdollisuudet huomioitaisiin kunnissa yhtenä strategisena hyvinvoinnin tekijänä. Jotta ulkoilumahdollisuudet säilyisivät ja kehittyisivät, pyrkii Suomen Latu sitouttamaan eri tahot toimimaan omien tavoitteidensa suunnassa - ulkoilun kirjaaminen osaksi kuntien strategiaa saisi kunnat ohjaamaan itseään odotusten mukaisesti ulkoilun edistämiseksi.

Maankäytön suunnittelu on kehittynyt systeemiksi, jossa lain tavoitteiden toteutumiseksi tarvitaan laajaa asiantuntijaryhmää valmistelevaan kaavoja ja tuottamaan tutkimuksia sekä selvityksiä työn perustaksi (Staffans 2004, 47). Luonnon määrittelyn ja hallinnan dynamiikka suosii tieteellistä tapaa luokitella asioita kategorioihin ja järjestää ne uhkien ja riskien mukaisiin hierarkioihin (Asikainen & Jokinen 2008, 52–53). Myös Sulka II -hankkeessa vedottiin vahvasti tieteelliseen tosiasiatietoon ja rationaalisuuteen, joiden

pohjalta verkostojen toimintaa pyrittiin hallitsemaan (Helén 2010, 30). Tutkimustiedon avulla Suomen Latu voi pyrkiä luotettavasti todistamaan ulkoiluun panostamisen tarpeellisuus, minkä vuoksi järjestö haluaa vahvistaa tieteellisiä yhteyksiään ja seurata järjestön toimintapiiriin liittyvää tutkimusta aktiivisesti. Suomen Latu toimii yhteistyössä esimerkiksi UKK-instituutin kanssa, jonka tuottamia terveystieteellisiä tutkimuksia järjestö hyödynsi esimerkiksi juuri Sulka II-hankkeen tärkeyden perustelemisessa.

Toisaalta Sulka II -hankkeessa arkitiedon merkitys korostui tutkimustiedon rinnalla, sillä Suomen Ladun asiantuntemus syntyy osaksi ulkoilijoiden toiminnan kautta. Jotta kansalaisten ulkoilutarpeet tulisivat huomioiduiksi, tulisi sekä tarpeista että olemassa olevista ulkoilumahdollisuuksista tuottaa ajantasaista tietoa päätöksentekijöitä varten. Sulka II-hankkeen avulla toteutetun asukaskyselyn avulla Suomen Latu on voinut vahvistaa paitsi omaa paikallisen tason asiantuntijuuttaan, myös tarjota puitteet, joiden kautta arkipäivän tietoa voidaan välittää päätöksentekoon ja käyttää hyväksi ulkoiluolosuhteiden kehittämisessä. Esimerkiksi kokeneet retkeilijät kerryttävät asiantuntemustaan ulkoiluolosuhteista harrastuksensa myötä. Suomen Ladun toiminnassa tällainen asiantuntijuus on arvostettua ja sen hyödyntämiseen paikallistason vaikuttamisessa halutaan kannustaa. Myös yhteiskunnallisissa liikkeissä usein tähdennetään ruohonjuuridemokratiaa vastatoimena abstraktille ja tekniselle rationaalisuudelle (Castells 1997, 124).

Informaatiota valikoimalla omasta toiminnasta voidaan tehdä merkityksellistä ja siten motivoida toimintaa (Luomala 2001, 113; Ylönen 2010, 89). Sulka II -hankkeen tulosten pohjalta Suomen Latu tiivistä yhteen hyvän ulkoilukunnan menestystekijät. Suomen Ladulla oli menestystekijöitä muotoillessaan suuri valta valita aineistosta tärkeimmät kuntien ulkoiluolosuhteiden kehittämiskohteet, jotka se keskeisenä nosti esiin Sulka II -hankkeen tuloksia esitelleessä loppuraportissa. Lisäksi oman toiminnan tueksi on esimerkiksi erilaisista tutkimuksista mahdollista nostaa esiin ulkoilun kannalta myönteisiä tuloksia. Vaikka nähtävissä olisi vaikkapa kuntosaliliikunnan suosion kasvu, voidaan se jättää huomioitta ja painottaa pelkästään suomalaisten ulkoiluharrastuneisuutta, jotta oman toimintaympäristön turvaaminen näyttäytyisi ensisijaisen tärkeänä (Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010, 14). Näin voidaan tietoisesti levittää eteenpäin viestiä siitä,

että ihmiset haluavat mieluummin liikkua ulkona kuin sisällä. Tieto on tärkeä vallan ja hallinnan väline, sillä tietoa voidaan valikoida ja suodattaa, tiettyihin asioihin voidaan tarttua ja toisaalta jotain tietoa jättää huomioitta.

Julkisuuden hyödyntäminen on avainasemassa pyrittäessä mahdollisimman tehokkaaseen vaikuttamiseen, sillä järjestölle merkityksellisiä asioita voidaan tiedotusvälineiden kautta nostaa yleiseen keskusteluun. Tietoa levittämällä muut toimijat pyritään saamaan osallisiksi esiinnoisseisiin ongelmakohtiin. TV, radio, aikakaus- ja sanomalehdet sekä yhä lisääntyvässä määrin kattavat verkkosivut ja sosiaalinen media ovat kanavia oman asian ajamiseen. Myös Sulka II -hankkeessa internet oli yksi tiedottamisen ja aineistonkeruun kulmakivistä. Asukaskysely oli avoinna kunkin kunnan kotisivuilla ja myös asiantuntijakysely toteutettiin sähköisesti. Asukaskyselystä tiedotettiin kuntien kotisivuilla sekä lehdissä. Paikallisen kolmannen sektorin toimijoita lähestyttiin sähköpostilla ja pyydettiin tiedottamaan kyselystä jäsenilleen. Sähköpostiyhteys mahdollisti hankkeen työryhmän yhteydenpidon ja vuoropuhelun kahden kasvokkaisen kokoontumisen lisäksi.

Viestinnällä ja markkinoinnilla on tärkeä rooli myös Suomen Ladun toiminnan, arvoperustan sekä aseman julkituomisessa. Suomen Latu haluaa markkinoida itseään kaikille avoimena, arvostettuna ja asiantuntevana ulkoilu- ja liikuntajärjestönä, joka toiminnallaan aktiivisesti edistää suomalaisten terveyttä. Viestintä kohdistetaan kaikkiaan kahdeksalle tasolle: kaikille kansalaisille, jäsenistölle, jäsenyhdistysten aktiiveille, asiakkaille, median edustajille, sidosryhmille, yhteistyökumppaneille sekä omalle henkilöstölle. Esimerkiksi Sulka II -hankkeen tuloksia esitellyt valtakunnallinen ulkoiluseminaari kokosi yhteen useita luonnon virkistyskäytöstä kiinnostuneita kansallisia toimijoita sekä median edustajia. Mediahuomion kautta voidaan pyrkiä vaikuttamaan sekä poliittisiin päätöksentekijöihin että ruohonjuuritason toimijoihin. Myös hankkeen puitteissa syntynyt virallinen dokumentaatio kertoo toiminnan järjestäytyneisyydestä ja tärkeydestä sekä tavoitteiden eteen tehdyistä ponnisteluista.

8.3. Hallinta

Poliittinen mahdollisuusrakenne on yksi yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksen avainkäsitteistä, jonka mukaan liikkeiden toimintaa mahdollistavat tai rajoittavat erilaiset yhteiskunnalliset valtarakenteet, politiikkaverkostot ja instituutiot. Ongelmien määrittelyn sosiaaliset ja kielelliset käytännöt, instituutiot sekä areenat vaikuttavat annettuihin merkityksiin (Väliverronen 1996, 38–40). Suomen Ladun tulee päämääriensä edistämiseksi toimia paitsi vaatimustensa kohteen suuntaan, myös hankkia aatteelleen kannattajia ja aktivoitava henkilöitä, jotka jo jakavat yhteistä ideologiaa (Konttinen 1999, 62). Toimintaan liittyvät merkitykset muodostavat oman rakenteellisesti jäsenyneen kokonaisuuden, joka yhdistää ihmisiä. Suomen Latu poikkeaa perinteisestä liikuntakulttuurin kentästä, jonka tyypillisintä ydintä ovat kilpaurheilua edistävät liikuntaseurat. Moderni kilpaurheilu edellyttää yhteen kokoontuneita harrastajia ja kilpailuun osallistumisen ehtona on usein jäsenyys tässä toiminnan normit asettavassa ja kilpailutapahtumat organisoivassa harrastusyhteisössä (Simula 2012, 155). Kuitenkaan esimerkiksi sauvakävely ei kuntoliikuntamuotona ja harrastuksena periaatteessa edellytä jäsenyyttä missään tietyissä yhteisössä, niinpä tämän lajin harrastajan harrastusyhteisöön kiinnittymiselle on löydyttävä perusta muusta kuin kilpailutoiminnasta tai säännöistä. Siisiäisen mukaan (2003, 19–20) harrastusyhteisöihin kiinnittyminen tapahtuu elämäntapojen ja kulutustottumusten kautta. Suomen Ladun toimintaan osallistumiseen eivät välttämättä kaikilta osin ohjaa lajispesifit merkitysrakenteet vaan laajemmat arvot ja aatteet. Esimerkiksi järjestön aatteellinen henki on saanut sävyjä yhteiskunnan muutoksen myötä aina alkuaikojen maanpuolustuksellisuudesta nykypäivän kestävän kehityksen korostamiseen. Lisäksi tärkeitä arvoja ovat hyvinvointi, yhteisöllisyys ja tasavertaisuus (Suomen Ladun kotisivut). Jaetut merkitykset vetävät ihmisiä yhteen toteuttamaan järjestön perustehtävää, liikunnallisen elämäntavan edistämistä.

Nykypäivänä yhdistyksen on kosketettava omaa elämää lähellä olevia kysymyksiä ja mahdollistettava yksilölle oman itsensä niin ruumiillinen, henkinen kuin aineellinenkin kehittäminen (Siisiäinen 2002, 31). Samaan aikaan julkisen sektorin asettamat odotukset

ohjaavat yhä selvemmin liikuntajärjestöjen toimintaa erilaisten toimintapolitiikkojen, resurssien jakamisen ja tulosohjauksen kautta, ja kansallisia tavoitteita joudutaan edistämään omien yksityisten päämäärien rinnalla (Heikkala & Koski 2000, 115–117). Tällöin on vaikea nähdä, mikä osa yhdistystoiminnasta toimii olemassa olevien valtarakenteiden ylläpitäjänä ja mikä puolestaan avaa uusia kriittisen toiminnan mahdollisuuksia (Siisiäinen 2002, 31). Esimerkiksi kestävän kehityksen toteuttaminen mainitaan olennaiseksi Suomen Ladun työssä, sillä sen avulla on mahdollista turvata oma toimintaympäristö - ulkoilun infrastruktuuri (Luoto 2004, 13). Toisaalta ympäristökysymyksen yhteiskunnallistumisen seurauksena kestävän kehityksen periaate liitettiin myös yhdeksi liikuntakulttuurin kehityslinjaksi. Suomen aloitteesta tarve kestävän kehityksen esille nostamiseen liikunnassa ja urheilussa kirjattiin Euroopan Neuvoston Eurooppalaisen liikunnan peruskirjaan. Näin ollen luonto ja ympäristöarvot tulee huomioida liikunta- ja urheilupaikkoja suunniteltaessa, tukemalla liikunta- ja urheiluorganisaatioiden kestävän kehityksen mukaista toimintaa sekä lisäämällä ihmisten niin yleistä ympäristötietoisuutta kuin liikunnan ja kestävän kehityksen välisen suhteen ymmärtämistäkin. (Oittinen 1994, 299–301.) Suomessa lisäksi esimerkiksi liikuntalaki luo perustaa liikunnan ja urheilun ympäristöarvoille korostaen kestävän kehityksen periaatteen avulla saavutettavaa puhdasta luontoa liikuntaympäristönä ja sen säilymistä tuleville sukupolville (Liikuntalaki 18.12.1998/1054). Opetus- ja kulttuuriministeriön jakamaa valtionavustusta saadakseen järjestön on toimittava liikuntalain tarkoituksen toteuttamiseksi ja toiminnan tulee olla yhteiskunnallisesti merkittävää. Koska kestävän kehityksen tukeminen liikunnan avulla on eräs liikuntalain tavoitteista, on järjestöjen huomioitava tämä omassa toiminnassaan. (Liikuntajärjestöjen toiminta-avustukset.)

Suomen Ladun tavoitteena on toimia koko ulkoilevan Suomen edunvalvojana. Niinpä sen on varottava rajaamasta liikaa toimintaansa ohjaavaa kehystä ja vältettävä vastakkainasettelua ja kilpailua korostavia kehystämisen tapoja. Sen sijaan sen on aktiivisesti etsittävä tapoja, joilla eri yhteiskunnan toimijat saataisiin vakuuttuneiksi siitä, että yhteistoiminnasta on kaikille hyötyä. Järjestö hakee kannattajia kaikista väestöryhmistä ja haluaa toimia ulkoiluasioissa koko kansan etujen ajajana. Leimautuminen liian vahvasti esimerkiksi poliittisten puolueiden tai järjestöjen yhteyteen saattaisi karkottaa osan

potentiaalisista jäsenistä pois ja heikentää asemaa ”yhteisen hyvän” edistäjänä. Myös profiloituminen luonnonsuojelujärjestöksi ja ryhtyminen radikaaleihin toimiin esimerkiksi tiettyjen ulkoilualueiden pelastamiseksi saattaisi lopulta kaventaa omaa vaikutusvaltaa ja toimintakenttää koko väestön keskuudessa.

Ympäristöongelmien taustalla olevaa yhteiskuntapolitiikkaa ei haluta kyseenalaistaa, vaan noudattamalla julkisen ympäristöpolitiikan mukaisesti esimerkiksi kestävästä kehitystä voidaan edistää omia päämääriä sekä toimintaedellytyksiä verkostoissa. Kuitenkin luonnonkäytön ongelmien ratkaisemisessa painottuu yhteiskunnallinen päätöksenteko ja luontokäsitysten poliittinen luonne, jolloin ympäristöliikkeen tapaan vaikutusyritykset nousevat osittain epäluottamuksesta virallisen päätöksentekojärjestelmän kykyyn huolehtia järjestön edustaman intressin edistämisestä (Konttinen 1999, 24; Valkonen & Saaristo 2010, 112). Suomen Ladun ympäristöpoliittisen toiminnan tarkastelu voitaisiinkin kiteyttää liikuntajärjestöille tyypilliseen tapaan kysymykseen siitä, mitä kaikkea yhteiskunnassamme tulisi muuttaa, jotta omat harrastusmahdollisuudet säilyisivät ja kehittyisivät. Kysymys ei ole niinkään siitä, mitä olisi muutettava, jotta ympäristön tuhoutuminen pysähtyisi.

Sulka II -hankkeessa kuntien asukkaita pyydettiin tuottamaan itse tietoa olosuhteista ja niihin kohdistuvista vaatimuksista, muuttamaan asemaansa ulkoilupaikkojen käyttäjistä suunnittelijoiksi ja osallistujiksi. Kunnissa arvioidaan oman toiminnan tuloksellisuutta erilaisten luokittelujärjestelmien logiikkaan pohjautuen, joka synnyttää utopian hallinnasta. Suunnittelua ohjaavat erilaiset ohjeistukset ja luokitukset, lait ja direktiivit, joiden mukaan esimerkiksi tiettyjä luontoalueita arvotetaan. Kunnilla on tarve pitää kiinni omista käytännöistään, joiden kautta luonto rajataan helposti hallittaviksi kohteiksi. Kunnan tekninen suhtautuminen omaan toimintaympäristöön ei riitä huomioimaan ulkoilijoiden kokemuksellisuutta. (Asikainen & Jokinen 2008, 50–53, 57–58.) Sulka II -hankkeen asukaskyselyt ja -tilaisuudet tarjosivat mahdollisuuden vaikuttaa muodollisten ja vaikeaksi koettujen kaavoitusprosessien sijaan. Tällöin voidaan myös tuoda esiin uusia kokemukseen perustuvia käsityksiä ulkoiluolosuhteista ja niiden uusista vaatimuksista aiemmin suunnittelun pohjalla olleiden tieteellisten määrittelyjen rinnalle (Asikainen & Jokinen 2008, 59–60).

Sulka II -hanke oli eräänlainen kokeilu muuttaa kunnissa vallalla olevia hallinnan muotoja ja tuoda uusia näkemyksiä suunnitteluun sekä päätöksentekoon. Hankkeella pyrittiin paljastamaan nykyisiä ongelmakohtia ja tuomaan esiin toimiviksi havaittuja käytäntöjä. Muun muassa kuntien epäselvä vastuunjako ulkoiluasioissa kertoo olosuhteiden ilmeisestä hallitsemattomuudesta ja Sulka II -hanke yrityksestä saada ulkoilu paremmin hallinnan piiriin. Esimerkiksi ulkoilijoiden vaatimukset viherkäytävien luomisesta ja reittien jatkuvuudesta voivat kuitenkin haastaa kaavoittajien kokemuksen rajattujen alueiden hallinnasta. Hankkeessa ei lähdettykään radikaalisti muuttamaan tai kyseenalaistamaan esimerkiksi juuri maankäytön suunnittelun taustalla olevia käytänteitä vaan pikemminkin muuttamaan arkitieto osaksi teknistä suunnitteluprosessia. Suomen Ladun tehtävänä oli toimia tiedon välittäjänä ja vuorovaikutuksen mahdollistajana, ilmaista kokemuksellisuus suunnittelussa vakiintuneilla tavoilla.

Sulka II -hankkeen verkostomainen toimintatapa edellyttää asiantuntijuuden jakamista kaikilta osapuolilta. Verkostojen voima piilee nimenomaan kokemuksellisen tiedon ja suunnittelutiedon kohtaamisessa, vakiintuneiden käytäntöjen haastamisessa. Toisaalta ulkoilun edunvalvontatyön legitimoimiseksi on esitettävä yleistä ja epäpoliittista tietoa, joka väistämättä hautaa alleen osan kokemuksellisuudesta, arvoista sekä aatteista. Kokemuksellisen tiedon muuttaminen kunnille ymmärrettävään muotoon ”helposti” hallittaviksi ohjeiksi, säännöiksi ja luokituksiksi osaltaan uusintaa kunnissa vallalla olevia hallintakäytäntöjä. Suomen Ladun vaikuttaminen ulkoiluympäristöön perustuukin suurelta osin toimintaan vallitsevan hallinnollisen järjestelmän tunnustamisen pohjalta.

9. POHDINTA

Jouduin vaeltamaan varsin pitkän matkan, jotta pääsin perille siitä, mitä kaikkea ulkoilun edunvalvontatyöhön kytkeytyy. Hermeneuttinen kehä tuntui välillä todelliselta noidanpiiriltä, joka pyöritti hetkeksi selkiytyneet ajatukset aina vain uudelleen sekaisin. Aiheeni totisesti muokkaantui tutkimuksen edetessä ja itsestäni riippumattomista syistä näkökulma ja jopa ohjaaja vaihtuivat. Muutokset vaikeuttivat punaisen langan löytymistä ja johtoajatuksen säilyttämistä mielessä läpi työn. Aluksi yritin vastata työlläni aivan liian moneen kysymykseen, enkä osannut päästää tarpeeksi ajoissa irti aiemmista näkökulmista. Jälkiviisaasti ajateltuna minun olisi pitänyt hakeutua useammin ohjaajani pakeille, koska keskustelun kautta olisin voinut ehkä helpommin erottaa olennaisen epäolennaisesta ja siten saada aiheesta rajatumman.

Diagnostisen, prognostisen ja mobilisoivan kehyksen käyttäminen aineiston analysoinnin apuna toimi mielestäni tutkimuskontekstissani hyvin. Toki täytyy muistaa, että kehykset olivat vain opasviittoja asiakirjojen jäsentämiseksi ja niiden sisältämät teemat muotoutuivat tutkijan itsensä tulkitsemina. Kuten laadullisessa tutkimuksessa yleensä, tarkoitukseni ei ole ollut luoda yksiselitteistä ja absoluuttisen oikeaa tietoa, vaan muodostaa teoreettisen viitekehyksen nojautuen oma, perusteltu kuvaukseni ja tulkintani Sulka II -hankkeesta ja Suomen Ladun edunvalvontatyöstä.

Sulka II-hankkeen valossa tarkasteltuna Suomen Latu pyrkii edistämään ulkoiluolosuhteita praktisten toimenpiteiden kautta. Edunvalvontatyö kiinnittyy vahvasti fyysisiin paikkoihin, jolloin käsitykset ympäristön hallinnasta nousevat esiin: yhdyskuntarakennetta ja maankäyttöä halutaan muuttaa ulkoilua paremmin palveleviksi. Ulkoilun aseman parantamisessa uskotaan yhteistyön ja tiedon voimaan. Asiantuntijuutensa avulla Suomen Latu pyrkii vaikuttamaan kuntien heikkoon asenteeseen, synnyttämään tarpeen yhteistyölle ja parantamaan eri hallinnonalojen sekavaa työnjakoa. Erityisen tärkeää on tuoda esiin kokemustietoa ulkoiluolosuhteiden tilasta, jolloin ulkoilun tärkeyttä perustellaan esimerkiksi erilaisilla hyvinvointia tuottavilla vaikutuksilla. Näkyvimmin tuodaan kuitenkin esille ulkoilun edistämisen edullinen kustannus-hyöty -suhde yhteiskuntatasolla.

Tietoa levittämällä ja verkostoitumalla Suomen Ladun on mahdollista saada eri sektorit osalliseksi yhteiseen ongelmaan ja hallinnan piiriin. Verkostoitumalla voidaan välttää eri toimijoiden välistä vastakkainasettelua ja pyrkiä yhdessä luomaan järjestystä toimintaympäristöön vakiinnuttamalla tiettyjä toimintatapoja.

Kenties perehtymällä syvällisemmin verkostoitumista, asiantuntijuutta ja hallintaa käsitteleviin tutkimuksiin olisin voinut vankistaa tutkimukseni teoreettista pohjaa. Esimerkiksi huolellisempi perehtyminen verkostojen toiminnan dynamiikkaan olisi voinut luoda vahvemmat perusteet johtopäätöksilleni Suomen Ladun edunvalvontatyön ilmenemisestä toisaalta pyrkimyksinä kontrolliin ja uudistuksiin, toisaalta kuntien hallintakäytäntöjen ohjailemana toimintana. Jälkikäteen ajateltuna tulkintojani olisi saattanut terävöittää tarkempi tutustuminen yhdyskuntasuunnittelun perinteisiin, koska luonnonsuojelullinen näkökulma ei osoittautunut riittäväksi edunvalvontatyön ymmärtämiseen. Toisaalta tätä havaintoa voidaan pitää myös yhtenä työni tuloksista: ulkoilun edunvalvontatyössä ympäristön hallinta liittyy kiinteästi maankäytön suunnitteluun, jolloin luonto näyttäytyy välineenä oman harrastuksen toteuttamiseksi.

Periaatteessa tässä tutkimuksessa keräämäni tieto ja tekemäni johtopäätökset vasta luovat pohjaa aiheen syvemmälle ymmärrykselle ja tutkimuksen tarkentamiselle. Mielenkiintoista olisi vertailla esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliiton ja Suomen Ladun toimintaa, toimivathan he samoissa verkostoissa. Millaiset seikat toisaalta yhdistävät, toisaalta erottavat näitä kahta perinteikästä ympäristöön vaikuttamaan pyrkivää järjestöä? Tutkimuksen aineiston voisi kerätä esimerkiksi haastattelemalla järjestöjen ydintoimijoita. Millaiseksi erilaisten luontoharrastusten määrittämä luonto kehystetään ja eroavatko ympäristöön liittyvän asiantuntemuksen, verkostojen ja hallinnan tavat toisistaan? Erilaiset ympäristöön liittyvät arvot konkretisoituvat omanlaisinaan käytäntöinä, niinpä esimerkiksi ulkoilu ja luonnon virkistyskäyttö muokkaavat ihmisten ympäristösuhdetta. Politisoituessaan tällaisilla kulttuuriin liittyvillä toiminnoilla voi olla mahdollisuus vaikuttaa koko yhteiskunnan ympäristösuhteeseen aina eettisestä kuluttamisesta kansainvälisiin sopimuksiin saakka.

Sulka II -hanke toteutettiin aikana, jolloin Suomen kuntakenttä oli murroksen kourissa. Tämä muutos jatkuu edelleen pyyhkien Suomen kartalta satoja kuntia. Kuntaliitokset muuttavat kuntien hallintorakennetta ja vastualueita. Nämä muutokset heijastuvat myös ulkoilun olosuhteisiin ja Suomen Ladun toimintakenttään aiheuttaen esimerkiksi verkostomaiselle työtavalle uusia haasteita. Voidaan pohtia, missä määrin hanke palvelee uusia kuntaliitoskuntia. Toimiiko esimerkiksi uudessa yhdistyneessä kunnassa asukkaiden paikallisidentiteetti enää talkootyön käyttövoimana? Paranevatko ulkoiluun käytettävät taloudelliset resurssit kuntaliitosten myötä, vai onko jaettavana vain entistä enemmän niukkuutta? Kuinka varmistetaan uuden kunnan asukkaiden tasavertaisuus liikuntapaikkojen saavutettavuuden suhteen ja halu kehittää alueita tasapuolisesti? Tarvitaan kenties kolmas Sulka -hanke selvittämään kunta- ja palvelurakenteen aikaansaamat muutokset ulkoiluolosuhteisiin.

Uusien harrastusmuotien muuttuessa muuttuvat myös ulkoilun käytännöt. Erilaiset ulkoilun tavat levittäytyvät virkistyskäyttöön rajatuilta viheralueilta esimerkiksi kaupunkien keskustoihin. Tämä asettaa haasteen eri intressien yhteensovittamiselle. Olisiko turvallisuuden vuoksi rullaluistelijoille luotava omat harrastuspaikansa, entä löytyykö ihmisiltä ymmärrystä Kekkonen patsaaseen aarrettaan piilottavalle geokätköilijälle? Ovatko luonto ja ulkoilijat karanneet hallinnan otteesta, pois kaavoihin merkityiltä virkistysalueilta?

Olemassa olevia viheralueita voidaan olla valmiita muokkaamaan ihmisten ulkoilutarpeiden mukaan, mutta esimerkiksi viherkäytävien luomiseen tarvitaan laajempi suunnittelullinen konsensus ja toteutuessaan ne mahdollisesti sirpaloittavat alueen rakennetta tehden siitä vaikeammin hallittavan. Onko niin, että tiettyjen ympäristöjen suojeleminen ihmisten harrastusmahdollisuuksiin vedoten on vaikeampaa, kuin esimerkiksi puolustaa alueelle rakennettavaa kauppakeskusta taloudellisin perustein tai vetoamalla alueella elävään liito-oravaan tai arvokkaaseen luontotyyppiin? Katselemmeko ympäristöä liian usein vain potentiaalisena kasvualustana uusille rakennuksille? Kiinnostaako ketään, mikä on alueen merkitys lähiseudun asukkaille vai ovatko radikaalit toimet ainoa keino vastustaa vallitsevia hallintakäytäntöjä ja saada kokemuksellinen tieto kuuluviin?

Tutkimusmatkani on ollut välillä rakkakivikossa kompastelua, välillä joutuisampaa etenemistä pitkospuita pitkin. Jälkikäteen voin arvioida kuljettua reittiä ja pohtia, olisinko voinut jättää jonkin tunturin kapuamatta ja säästää voimiani? Huomaan kuitenkin, että kaikki sivupoluille harhailut ovat lopulta olleet hyödyksi, kaikki kirjoittamani kymmenet versiot ja kelpaamattomaksi osoittautuneet tekstinpätkät vain kertovat ajatukseni vähittäisestä kirkastumisesta ja keskittymisestä olennaiseen. Olen saavuttanut työlläni jotain itselleni merkityksellistä, sillä koen todella oppineeni, mitä verkostoituminen, asiantuntijuus ja hallinta tutkimuskontekstissani tarkoittavat ja kuinka tärkeässä roolissa ne ulkoilun edunvalvontatyössä ovat. Olen kyennyt luomaan kuvauksen niistä ulkoilun edistämisen ongelmista, toimenpiteistä ja perusteluista, joita Suomen Latu Sulka II -hankkeessaan esittää. Kenties erilaisella reitinvalinnalla olisin nähnyt ympärilläni avautuneet maisemat eri valossa. Aivan kuten vaeltaja kohtaa joskus polun pään, on tutkimukseenkin kuitenkin jossain vaiheessa pakko kirjoittaa viimeinen piste.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Anttiroiko, Ari-Veikko 2010. Hallintainnovaatiot. Hallintateoreettinen näkökulma kaupunkien palvelujen organisoiminnin, omistajuuden ja rahoituksen uudistamiseen. Tampereen yliopisto. Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö. Sente-julkaisuja 33.

Anttiroiko, Ari-Veikko; Haveri, Arto; Karhu, Veli; Ryytänen, Aimo & Siitonen, Pentti 2007. Kuntien toiminta, johtaminen ja hallintasuhteet. Tampere: Tampere University Press.

Asikainen, Eveliina & Jokinen, Ari 2008. Kaupunkiluonnon hallinnan utopia. Alue ja ympäristö 37(2), 49–62.

Beck, Ulrich 1990. Riskiyhteiskunnan vastamyrryt. Suom. Heikki Lempa. Tampere: Vastapaino.

Borg, Pekka 1987. Ulkoilu ja luonnonharrastus. Uusia mahdollisuuksia. Teoksessa Ulkoilu elämäntavaksi. Helsinki: Suomen Laturi ry, 185-192.

Cachay, Klaus 1993. Sports and environment. Sports for everyone - Room for everyone? International Review for the Sociology of Sport 28 (2-3), 311–323.

Callon, Michel 1986. Some elements of a sociology of translation. Domestication of the scallops and the fishermen of St Brieuc Bay. Teoksessa J. Law (toim.): Power, action and belief. A new sociology of knowledge? London: Routledge & Kegan Paul, 196–233.

Daniels, Steven & Walker, Gregg 2001. Working through environmental conflict. The collaborative learning approach. London: Praeger.

Dean, Mitchell 1999. Governmentality. Power and rule in modern society. London: Sage.

Della Porta, Donatella & Diani Mario 1999. Social movements. An introduction. Oxford: Blackwell.

Eriksson Päivi & Koistinen Katri 2007. Monenlainen tapaustutkimus. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Eskola, Jari 2007. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat – Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 159–183.

- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Foucault, Michel 1980. Power/Knowledge: Selected interviews and other writings 1972 – 1977. Brighton: Harvester Press.
- Gerhards, Jürgen 1995. Framing Dimensions and Framing Strategies: Contrasting Ideal- and Real-Type Frames. *Social Science Information* 34(2), 225–248.
- Goffman, Erving 1986. Frame analysis: an essay on the organization of experience. Boston: Northeastern University Press.
- Haila, Yrjö 2001. Johdanto. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka. Tampere: Vastapaino, 9–20.
- Haila, Yrjö & Jokinen, Pekka 2001. Ympäristöpoliittisen toiminnan ehdot. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka. Tampere: Vastapaino, 141–143.
- Heikkala, Juha 2000. Liikunnan järjestökentän muutokset ja toimintaympäristö. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala Juha, K. Ilmanen & P. Koski. Liikunnan kansalaistoiminta - muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152, 119–135.
- Heikkala, Juha & Koski, Pasi 2000. Järjestöt kolmen merkitysulottuvuuden - vapaaehtoisuuden, valtion ja markkinoiden - leikkauspisteessä. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala Juha, K. Ilmanen & P. Koski. Liikunnan kansalaistoiminta - muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152, 107–118.
- Helén, Iipo 2010. Hyvinvointi, vapaus ja elämän politiikka. Foucault’lainen hallinnan analytiikka. Teoksessa J. Kaisto & M. Pyykkönen (toim.) Hallintavalta. Sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä. Helsinki: Gaudeamus, 27–48.
- Herva, Heikki 1994. Liikuntaympäristön kehittäminen. Teoksessa Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu: Tieteellinen katsaus. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö, 306–316.
- Hirst, Paul 2000. Democracy and Governance. Teoksessa J. Pierre (toim.) Debating Governance. Authority, Steering, and Democracy. Oxford: Oxford University Press, 13–35.
- Ilmonen, Kaj 1998. Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet. Teoksessa K. Ilmonen & M. Siisiäinen (toim.) Uudet ja vanhat liikkeet. Tampere: Vastapaino, 15–42.
- Itkonen, Hannu 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Gaudeamus.

Joutsenvirta, Maria 2006. Ympäristökeskustelun yhteiset arvot: diskurssianalyysi Enson ja Greenpeacen ympäristökirjoituksista. Väitöskirja. Helsinki School of Economics.

Järvelä, Marja & Wilenius, Markku 1996. Ilmatoriski ja ympäristöpolitiikka. Tampere: Gaudeamus.

Kaisto, Jani & Pyykkönen Miikka 2010. Johdanto: hallinnan analytiikan suuntaviivoja. Teoksessa J. Kaisto & M. Pyykkönen (toim.) Hallintavalta. Sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä. Helsinki: Gaudeamus, 7–24.

Kaisto, Jani 2010. Kääntämisen sosiologia hallinnan analytiikan työkaluna. Teoksessa J. Kaisto & M. Pyykkönen (toim.) Hallintavalta. Sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä. Helsinki: Gaudeamus, 49–70.

Keck, Margaret E. & Sikkink Kathryn 1998. Transnational advocacy networks in the movement society. Teoksessa D. Meyer & S. Tarrow (toim.) The social movement society. Contentious politics for a new century. Lanham: Rowman & Littlefield, 217–238.

Konttinen, Esa 1999. Ympäristökansalaisuuden kyläseppät. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Konttinen, Esa 2010. Suomalaisen ympäristöliikkeen valtiosuhteet. Teoksessa E. Konttinen & J. Peltokoski (toim.) Verkostojen liikettä. Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali, 58–79.

Konttinen, Esa & Peltokoski Jukka 2004. Ympäristöprotestin neljäs aalto. Eläinoikeusliike ja uuden polven ympäristöradikalismi 1990-luvulla. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.

Koski, Pasi 2000a. Liikunta kansalaisaktiivisuutena. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala Juha, K. Ilmanen & P. Koski. Liikunnan kansalaistoiminta - muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152, 40–55.

Koski Pasi 2000b. Liikunnan kansalaistoiminta kulttuurina - toiminnan merkityksellisyys ja merkitysrakenteet. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala Juha, K. Ilmanen & P. Koski. Liikunnan kansalaistoiminta - muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152, 135–154.

Laine, Markus & Jokinen, Pekka 2001. Poliitiikan ulottuvuudet. Y. Haila & P. Jokinen (toim.) Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka. Tampere: Vastapaino, 47–65.

Laininen, Erkki 1999. Suomen Suunnistusliiton ympäristöjärjestelmän kehittäminen. Helsingin teknillinen korkeakoulu. Rakennus- ja yhdyskuntatekniikan osasto. Vesitalouden ja vesirakennuksen laboratorio. Diplomityö.

Lappalainen, Ari 2001. Kalastuksen tiedon muuttuminen. Teoksessa Pekka Salmi (toim.) Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa. Helsinki: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, 15–26.

Luomala, Anne 2002. Tiede, toiminta ja innovaatiot. Teoksessa M. Siisiäinen (toim.) Yhdistykset kolmannen sektorin toimijoina. Tutkimus Jyväskyläläisistä yhdistyksistä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 112–130.

Luomala, Anne 2003. Päätöksenteko liikkeessä. Teoksessa S. Hänninen, Sakari, A. Kangas & M. Siisiäinen (toim.) Mitä yhdistykset välittävät. Tutkimuskohteena kolmas sektori. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 190–227.

Luoto, Karoliina (toim.) 2004. Kestävän kehityksen opas järjestölle ja ulkoilijalle. Vantaa: Suomen Latu ja Opintotoiminnan Keskusliitto ry.

Melucci, Alberto 1996. Challenging codes: Collective action in the information age. Cambridge: Cambridge University Press.

Miller, Peter & Rose, Nikolas (1997) Köyhiä ohjelmoimassa: köyhyyslaskelma ja asiantuntijatieto. Teoksessa S. Hänninen & J. Karjalainen (toim.) Biovallan kysymyksiä – Kirjoituksia köyhyyden ja sosiaalisten uhkien hallinnoimisesta. Helsinki: Gaudeamus, 111–149.

Nevalainen Jaana 2005. Kaupunkitila ja muutoksen oikeutuksen maantiede. Teoksessa A. Lehtinen (toim.) Maantiede, tila, luontopolitiikka. Johdatus yhteiskunnalliseen ympäristötutkimukseen. Joensuu: Joensuu University Press Oy, 215–244.

Oittinen, Anu 1994. Liikunta ja urheilu ympäristökysymysten ja kestävän kehityksen näkökulmasta. Teoksessa Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu: Tieteellinen katsaus. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö, 299–305.

Peltola Taru 2001. Verkostosuhteet ja toiminnan muotoutuminen. Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.) Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka. Tampere: Vastapaino, 182–197.

Peltonen Lasse & Villanen Sampo 2004. Maankäytön konfliktit ja niiden ratkaisumahdollisuudet. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Peuhkuri, Timo 2001. Saaristomeren kalankasvatuskiista faktaretoriikan loukussa. Teoksessa Pekka Salmi (toim.) Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa. Helsinki: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, 43–60.

Pyykkönen, Miikka 2007. Järjestäytyvät diasporat. Etnisyys, kansalaisuus, integraatio ja hallinta maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Saaristo, Kimmo 2000. Avoin asiantuntijuus: ympäristökysymys ja monimuotoinen ekspertiisi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Sievänen, Tuija 1995. Metsä ulkoilu ympäristönä ja jokamiehen oikeudet. Ulkoilupolitiikka 2000: konferenssiraportti / III Ulkoilukonferenssi 22.-23.11.1995, Finlandia-talo, Helsinki. Suomen latu ry, 13–14.
- Siisiäinen, Martti 1996. Mihin yhdistyksiä tarvitaan? Teoksessa V. Riikonen & M. Siisiäinen (toim.) Yhdistys 2000 - Mahdollisuuksia ja uhkia. Helsinki: Opintotoiminnan keskusliitto, 13–29.
- Siisiäinen, Martti 2002. Yhdistysten nykytila ja kehityksen suunnat. Teoksessa V. Riikonen & M. Siisiäinen (toim.) Yhdistystoiminnan uusjako. Helsinki: Opintotoiminnan Keskusliitto, 10–34.
- Siisiäinen, Martti 2003. Vuoden 1997 yhdistykset. Teoksessa S. Hänninen, A. Kangas & M. Siisiäinen (toim.) Mitä yhdistykset välittävät. Tutkimuskohteena kolmas sektori. Jyväskylä: Atena, 11–37.
- Similä, Jukka; Raunio, Anne; Hildén Mikael & Anttila, Susanna 2010. Luonnonsuojelulainsäädännön arviointi - Lain toimivuus ja kehittämistarpeet. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.
- Simula, Mikko 2001. Ekologisesti kestävä kehitys liikuntahallinnon kysymyksenä: Käsitteen tarkastelua käytännön ja teorian näkökulmista. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Simula, Mikko 2012. Luonnossa liikkumisen kulttuuriset representaatiot: diskurssianalyysi suomalaisten luonnossa liikkumista käsittelevistä haastatteluista. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Snow David A. & Benford Robert D. 1988. Ideology, Frame Resonance, and Participant Mobilization. *International Social Movement Research* 1(1), 197–217.
- Snow David A. & Benford Robert D. 2000. Framing Processes and Social Movements: An overview and assessment. *Annual Review of Sociology* 26, 611–639.
- Sorsa, Riikka 2005. Paluu luontoon? Erämaapuistot matkakohteina ja luontosuhteen muokkaajina. Teoksessa A. Lehtinen (toim.) Maantiede, tila, luontopolitiikka. Johdatus yhteiskunnalliseen ympäristötutkimukseen. Joensuu: Joensuu University Press Oy, 109–133.
- Staffans, Aija 2004. Vaikuttavat asukkaat. Vuorovaikutus ja paikallinen tieto kaupunkisuunnittelun haasteina. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen sarja A29. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Stake, Robert 1995. The art of case study research: perspectives on practice. Thousand Oaks: Sage.

Stranius, Leo 2010. Ympäristöliikkeen uudet haasteet. Teoksessa E. Konttinen & J. Peltokoski (toim.) Verkostojen liikettä. Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali, 80–101.

Sulka-projektin loppuraportti 2002. Suomen Latu ry.

Tarrow, Sidney 1998. Power in movement: social movements and contentious politics. Cambridge: Cambridge University Press.

Telama, Risto 1992. Luontoliikunnan motivaatio: Luonto liikunnanharrastajan havainto-, elämys- ja kokemusmaailmana. Teoksessa T. Lyytinen & P. Vuolle (toim.) Ihminen, luonto, liikunta. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 81, 61–77.

Toimintakertomus 1974–1975. Suomen Latu ry.

Toimintakertomus 1979–1980. Suomen Latu ry.

Toimintakertomus 1988. Suomen Latu ry.

Toimintakertomus 1990. Suomen Latu ry.

Toimintakertomus 1995. Suomen Latu ry.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuunanen, Pekka 2010. Jokamiehen oikeudet. Vapaus ja vastuu kulkevat käsi kädessä. Edita Prima Oy. Helsinki.

Ulkoilupolitiikka 2000: konferenssiraportti / III Ulkoilukonferenssi 22.-23.11.1995, Finlandia-talo, Helsinki. Suomen latu, Painotalo Auranen 1996.

Ulkoilusta hyvinvointia: konferenssiraportti / IV Ulkoilukonferenssi 10.-11.11.2005, Finlandia-talo, Helsinki.

Valkonen, Jarno 2010. Ympäristösosiologian haaste. Teoksessa J. Valkonen (toim.) Ympäristösosiologia. Helsinki: WSOYpro Oy, 197–214.

Valkonen Jarno & Litmanen Tapio 2010. Ympäristö, talous ja kulutus. Teoksessa J. Valkonen (toim.) Ympäristösosiologia. Helsinki: WSOYpro Oy, 143–166.

Valkonen Jarno & Saaristo Kimmo 2010. Ympäristökonfliktit. Teoksessa J. Valkonen (toim.) Ympäristösosiologia. Helsinki: WSOYpro Oy, 101–114.

Valleala Raine (toim.) 1987. 50 vuotta Suomen Ladun toimintaa. Teoksessa Ulkoilu elämäntavaksi. Helsinki: Suomen Latu ry, 21–139.

Viinikainen, Tytti (toim.) 1997. Yhteiskuntatieteellinen ympäristötutkimus Suomessa. Katsaus tutkimusaloihin ja kirjallisuuteen. Suomen ympäristökeskus.

Viljanen, Pekka & Rautiainen, Anne 2007. Jokamiehen oikeuden toimivuus. Ympäristöministeriön raportteja 19/2007.

Virkistysaluekomitea (1973). Virkistysaluekomitean mietintö. Komiteamietintö 1973: 143. Helsinki.

Virtanen, Aila & Näsi, Salme 2003. Aatteesta ja rahasta – näkökulmia yhdistysten toimintaan ja talouteen. Teoksessa: S. Hänninen, A. Kangas & M. Siisiäinen (toim.) Mitä yhdistyksen välittävät. Tutkimuskohteena kolmas sektori. Jyväskylä: Atena-kustannus Oy, 167–178.

Vuolle, Pauli 1992. Väestön luontoliikuntakäyttäytyminen. Teoksessa T. Lyytinen, & P. Vuolle (toim.) Ihminen, luonto, liikunta. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 81. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö, 11–27.

Vuolle, Pauli 1994. Liikunta ja ympäristö, ainutlaatuinen kansallinen voimavara. Teoksessa Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu: Tieteellinen katsaus. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö, 285–298.

Väliverronen, Esa. 1996. Ympäristöuhan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus. Jyväskylä: Vastapaino.

Ylönen, Marja 2010. Tiede, tieto ja asiantuntijuus. Teoksessa J. Valkonen (toim.) Ympäristösosiologia. Helsinki: WSOYpro Oy, 83–100.

Kansanterveyslaki 28.1.1972/66

Kuntalaki 17.3.1995/365

Liikuntalaki 18.12.1998/1054

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132

Ulkoilulaki 13.7.1973/606

Verkkolähteet

Espoon ulkoilumahdollisuuksien selvitys 2011. Suomen Latu ja Espoon kaupunki. Saatavilla

>URL:<http://suomenlatu-fi->

bin.directo.fi/@Bin/91878af86804a87d2cc761f9bb9f760c/1321205033/application/pdf/190

4063/Espoon%20ulkoiluolosuhteiden%20selvitys%202011_VALMIS_2.11.2011.pdf
(viitattu 27.4.2012)

FINTOURADAPT-hankehakemus. Matkailun, ulkoilun ja virkistyspalveluiden sopeutuminen ilmastonmuutokseen - suomalainen näkökulma. Saatavilla
>URL:<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=15986> (viitattu 3.3.2011)

Hankesuunnitelma. Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus 2009–2011. Saatavilla
>URL:<http://suomenlatu-fi-bin.directo.fi/@Bin/9fbe89da6bc41c1adf1d55cf4a679780/1347195849/application/pdf/149176/Hankesuunnitelman%20versio%20kotisivuille.pdf> (viitattu 7.5.2012)

Järjestötoiminnan käsikirja 2009. Suomen Latu ry. Saatavilla
>URL:http://suomenlatu-fi-bin.directo.fi/@Bin/550273921ea13d10a7f12e9c99a68f49/1323899992/application/pdf/47866/J%C3%A4rjest%C3%B6toiminnan%20k%C3%A4sikirja_2009_kokonaan.pdf (viitattu 12.9.2011)

Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010. Saatavilla
>URL:http://www.slu.fi/@Bin/2548606/Liikuntatutkimus_aikuisliikunta_2009-2010.pdf (viitattu 3.10.2010)

Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Saatavilla
>URL:<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kansalaisaktivismi> (viitattu 2.5.2012)

Kansanvalta. Kansalaisvaikuttamisen määritelmä. Saatavilla
>URL:<http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Kansalaisvaikuttaminen> (viitattu 2.5.2012)

Lattunen, Tuija 2008. Suomalainen kansalaisjärjestötoiminta – murroksia ja muutoksia. Suomen poliittinen järjestelmä – verkkokirja. Saatavilla
>URL:<http://blogs.helsinki.fi/vol-spj/kansalaisjarjestot/suomalainen-kansalaisjarjestotoiminta/> (viitattu 12.1.2012)

Liikuntajärjestöjen toiminta-avustukset. Saatavilla
>URL:http://www.minedu.fi/OPM/Liikunta/liikuntapolitiikka/avustukset/Liikuntajrjestxjen_toiminta-avustukset?lang=fi (viitattu 7.2.2011)

Metla. Metsäntutkimuslaitoksen infosivut. Saatavilla
>URL:<http://www.metla.fi/metinfo/monikaytto/lvvi/kasitteet-ja-lyhenteet.htm> (viitattu 7.9.2011)

Metsähallitus. Metsähallituksen kotisivut. Saatavilla
>URL:<http://www.metsa.fi> (viitattu 7.9.2011)

Raportti Sulka-projektista 1999. Saatavilla
>URL:<http://www.suomenlatu.fi/@Bin/126534/Loppuraportti-SL.pdf> (viitattu 1.9.2012)

Sulka II -hankesuunnitelma 2011. Saatavilla

>URL:[http://suomenlatu-fi-](http://suomenlatu-fi-bin.directo.fi/@Bin/83df49cf3f5876e717fc7c048eac9f32/1347791937/application/pdf/149176/Hankesuunnitelman%20versio%20kotisivuille.pdf)

[bin.directo.fi/@Bin/83df49cf3f5876e717fc7c048eac9f32/1347791937/application/pdf/149176/Hankesuunnitelman%20versio%20kotisivuille.pdf](http://suomenlatu-fi-bin.directo.fi/@Bin/83df49cf3f5876e717fc7c048eac9f32/1347791937/application/pdf/149176/Hankesuunnitelman%20versio%20kotisivuille.pdf) (viitattu 16.9.2012)

Sulka II-hankkeen loppuraportti 2011. Saatavilla

>URL:http://www.suomenlatu.fi/suomen_latu/hankkeet/sulka_ii-hanke/ (viitattu 16.9.2012)

Suomen Ladun kasvattaja-hanke. Saatavilla

>URL:http://www.suomenlatu.fi/suomen_latu/hankkeet/kasvattaja-hanke/ (viitattu 5.1.2012)

Suomen Ladun kotisivut. Saatavilla

>URL:<http://www.suomenlatu.fi> (viitattu 23.10.2011)

Suomen Ladun reittisuunnittelu. Ulkoilureittien suunnittelun ja toteuttamisen periaatteet. Saatavilla

>URL:<http://www.suomenlatu.fi/@Bin/2044641/reittisuunnittelu.pdf> (viitattu 1.9.2012)

Suomen Ladun strategia vuosille 2008–2015. Saatavilla

>URL:http://www.suomenlatu.fi/suomen_latu/tietoa_jarjestosta/visio_strategia/ (viitattu 7.5.2012)

Suomen Ladun toimintakertomus 2010. Saatavilla

>URL:[http://suomenlatu-fi-](http://suomenlatu-fi-bin.directo.fi/@Bin/064c2163fdc9b390d94324c23484f11c/1347339979/application/pdf/1393242/Toimintakertomus_2010_netti.pdf)

[bin.directo.fi/@Bin/064c2163fdc9b390d94324c23484f11c/1347339979/application/pdf/1393242/Toimintakertomus_2010_netti.pdf](http://suomenlatu-fi-bin.directo.fi/@Bin/064c2163fdc9b390d94324c23484f11c/1347339979/application/pdf/1393242/Toimintakertomus_2010_netti.pdf) (viitattu 16.9.2012)

Suomen Ladun toimintasuunnitelma 2011. Saatavilla

>URL:http://www.suomenlatu.fi/@Bin/629742/Toimintasuunnitelma_2011.pdf (viitattu 16.9.2012)

Suomen Ladun toimintasuunnitelma 2012. Saatavilla

>URL:[http://suomenlatu-fi-](http://suomenlatu-fi-bin.directo.fi/@Bin/f3f3a3db3bfb68945f96dc1432f1170c/1347341060/application/pdf/2183352/Toimintasuunnitelma_2012_hyv%C3%A4ksytyy.pdf)

[bin.directo.fi/@Bin/f3f3a3db3bfb68945f96dc1432f1170c/1347341060/application/pdf/2183352/Toimintasuunnitelma_2012_hyv%C3%A4ksytyy.pdf](http://suomenlatu-fi-bin.directo.fi/@Bin/f3f3a3db3bfb68945f96dc1432f1170c/1347341060/application/pdf/2183352/Toimintasuunnitelma_2012_hyv%C3%A4ksytyy.pdf) (viitattu 16.9.2012)

Suomen Ladun ulkoilupolitiikka. Saatavilla

>URL:http://www.suomenlatu.fi/suomen_latu/ulkoilun-olosuhdetyo/ulkoilupolitiikka/ (viitattu 2.5.2012)

Suomen Latu ry:n säännöt. Saatavilla

>URL:<http://www.suomenlatu.fi/@Bin/47869/Suomen+Ladun+s%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t.pdf> (viitattu 13.10.2011)

Ulkoilu kaavoituksessa. Suomen Latu ry./ Ulkoilutoimikunta 2007. Saatavilla

>URL:<http://www.suomenlatu.fi/@Bin/147722/Ulkoilu+kaavoituksessa.pdf> (viitattu 1.9.2012)

Ulkoilureittien suunnittelu. Saatavilla

>URL:http://www.suomenlatu.fi/suomen_latu/ulkoilun-olosuhdetyo/olosuhdetyontueksi/suunnittelu/ (viitattu 1.9.2012)

Ympäristöhallinto. Valtion ympäristöhallinnon kotisivut. Saatavilla

>URL:<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=4687&lan=fi> (viitattu 27.4.2012)

Ympäristönsuojelulainsäädäntö. Valtion ympäristöhallinnon kotisivut. Saatavilla

>URL:<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=254&lan=fi> (viitattu 27.4.2012)